श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

This document presents 1008 verses selected from the *mahākāvyaṃ yādavābhyudayaḥ* of *kavitārkikasiṃha sarvatantrasvatantra śrīmadvedāntadeśika* by Srii Terazhundur Veeraraghavan Swami with the blessings of Terazhundur *gosakhan perumāḷ*

॥ लघु यादवाभ्युदयः ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using LaTeX and the **skt** font.

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ लघु यादवाभ्युदयः ॥

वन्दे बृन्दावनचरं वल्लवीजनवल्लभम्।
1 जयन्तीसम्भवं धाम वैजयन्तीविभूषणम्॥ १.१ ॥

यदेकैकगुणप्रान्ते श्रान्ता निगमवन्दिनः।
2 यथावद्वर्णने तस्य किमुतान्ये मितम्पचाः॥ १.२ ॥

शक्त्या शौरिकथास्वादः स्थाने मन्दधियामपि।
3 अमृतं यदि लभ्येत किं न गृह्येत मानवैः॥ १.३ ॥

वसुधाश्रोत्रजे तस्मिन् व्यासे च हृदयस्थिते।
4 अन्येऽपि कवयः कामं बभूवुरनपत्रपाः॥ १.४ ॥

स कविः कथ्यते स्रष्टा रमते यत्र भारती।
5 रसभावगुणीभूतैरलङ्कारैर्गुणोदयैः॥ १.५ ॥

तदात्वे नूतनं सर्वमायत्यां च पुरातनम्।
6 न दोषायैतदुभयं न गुणाय च कल्पते॥ १.६ ॥

प्रवृत्तामनघे मार्गे प्रमाद्यन्तीमपि क्वचित्।
7 न वाचमवमन्यन्ते नर्तकीमिव भावुकाः॥ १.७ ॥

विहाय तदहं व्रीडां व्यासवेदार्णवामृतम्।
8 वक्ष्ये विबुधजीवातुं वसुदेवसुतोदयम्॥ १.८ ॥

क्रीडातूलिकया स्वस्मिन् कृपारूषितया स्वयम्।
9 एको विश्वमिदं चित्रं विभुः श्रीमानजीजनत्॥ १.९ ॥

जगदाह्लादनो जज्ञे मनसस्तस्य चन्द्रमाः।
10 परिपालयितव्येषु प्रसाद इव मूर्तिमान्॥ १.१० ॥

www.prapatti.com

यदपत्यसमुद्भूतः पुण्यकीर्तिः पुरूरवाः।
11 सतामाहितवह्नीनां विहारस्थेयतां ययौ॥ १.११ ॥

समवर्धत तद्वंशः उपर्युपरि पर्वभिः।
12 यशोमुक्ताफलैर्यस्य दिशो दश विभूषिताः॥ १.१२ ॥

बभूव नहुषस्तस्मिन् ऐरावत इवाम्बुधौ।
13 यमिन्द्रविगमे देवाः पदे तस्य न्यवीविशन्॥ १.१३ ॥

नरेन्द्राः पृथिवीचक्रे नामचिह्नैरलङ्कृताः।
14 जङ्गमास्तस्य वीरस्य जयस्तम्भा इवाभवन्॥ १.१४ ॥

वीरो रस इवोत्साहान्नहुषादभ्यजायत।
15 ययातिर्नाम येनैन्द्रमर्धासनमधिष्ठितम्॥ १.१६ ॥

तटाकमिव तापार्तास्तमिन्द्रमिव निर्जराः।
16 भावा इव रसं भव्याः पार्थिवाः पर्युपासत॥ १.१९ ॥

यदुर्नाम ततो जज्ञे यत्सन्ततिसमुद्भवैः।
17 समानगणनालेख्ये निस्समानैर्निषद्यते॥ १.२० ॥

वंशे समभवत् तस्य वसुदेवः क्षितीश्वरः।
18 जनकः प्राग्भवे योऽभूत् देवदानवयूथयोः॥ १.२७ ॥

आनकानाञ्च दिव्यानां दुन्दुभीनाञ्च निस्वनैः।
19 सह जातं यमाचख्युराख्ययाऽऽनकदुन्दुभिम्॥ १.२८ ॥

तेन निर्मलसत्त्वेन विनिवृत्तरजस्तमाः।
20 जगती शान्तमोहेव धर्मोच्छ्वासवती बभौ॥ १.२९ ॥

स विष्णुरिव लोकानां तपनस्तेजसामिव।
21 समुद्र इव रत्नानां सतामेकाश्रयोऽभवत्॥ १.३० ॥

प्रख्यातविभवे पत्न्यौ तस्य पूर्वं प्रजापतेः।
22 रोहिणी देवकीरूपे मनुष्यत्वे बभूवतुः॥ १.३१ ॥

www.prapatti.com

अक्षुद्रगतिशालिन्योः तयोरन्योन्यसक्तयोः।
23 ऐकरस्यमभूत् पत्या गङ्गायमुनयोरिव॥ १.३२ ॥

स ताभ्यामनुरूपाभ्यां समतुष्यत् समेयिवान्।
24 व्यक्तिहेतुरभूद्येन सपर्यङ्कस्य शार्ङ्गिणः॥ १.३३ ॥

अलिप्सत न साम्राज्यं सोऽर्थकामपराङ्मुखः।
25 यदृच्छागतमैश्वर्यमानृण्यरुचिरन्वभूत्॥ १.३४ ॥

कयाचिदशरीरिण्या वाचा व्यवसितायतिः।
26 देवकीं वसुदेवञ्च कंसः कारामयोजयत्॥ १.३५ ॥

स कालातिबलः कंसः कालनेमिरनेहसा।
27 सर्व दैतेयसत्त्वानां समाहार इवोदितः॥ १.३६ ॥

एतस्मिन्नन्तरे देवी मेरुमध्यमुपेयुषः।
28 प्रजापतिमुखान् देवान् प्राह सागरमेखला॥ १.३७ ॥

विदितं भवतां देवाः ! विश्वरूपेण विष्णुना।
29 महीयान् धर्मशीलेषु भारो यत्तन्निवेशितः॥ १.३८ ॥

अधर्मनिघ्नैरधुना धर्मसेतुविभेदकैः।
30 असङ्ख्यैरद्भुतैस्तुङ्गैः क्रम्ये राक्षसपर्वतैः॥ १.३९ ॥

अत आलोचितजगद्धितैः सुरगणैः स्वयम्।
31 न पतामि न भिद्ये च यथाऽहं क्रियतां तथा॥ १.४० ॥

इति ते भूतधारिण्या निसृष्टार्था दिवौकसः।
32 अविदुस्तत्प्रियस्यैव तद्भारहरणं क्षमम्॥ १.४१ ॥

पुरस्कृत्य जगद्धात्रीं मनसोऽपि पुरस्सराः।
33 दुग्धोदधिशयं देवं दूरमेत्याभितुष्टुवुः॥ १.४२ ॥

त्रिवेदीमध्यदीप्ताय त्रिधाम्ने पञ्चहेतये।
34 वरदाय नमस्तुभ्यं बाह्यन्तर हविर्भुजे॥ १.४३ ॥

www.prapatti.com

त्वदेकव्यञ्जितैरादौ त्वदन्येष्वनिदम्परैः।
35 निगमैरनिगम्यं त्वां कः परिच्छेत्तुमर्हति॥ १.४६ ॥

नम्यस्य नमतः क्षुद्रान् वरदस्य वरार्थिनः।
36 पुत्रैः पितृमतः क्रीडा कथं ते केन वर्ण्यते॥ १.४८ ॥

ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तविचित्राङ्कुरशालिनाम्।
37 सलिलं कर्मकन्दानां क्रीडैव तव केवलम्॥ १.५० ॥

त्वदेकशरणानां त्वं शरणागतजीवनः।
38 विपदं नः क्षिप क्षिप्रं तमिस्रामिव भास्करः॥ १.६३ ॥

सति सूर्ये समुद्यन्तः प्रतिसूर्या इवासुराः।
39 जगद्बाधाय जायन्ते जहि तान् स्वेन तेजसा॥ १.६४ ॥

स दैत्यहत्यामिच्छद्भिः सुरैरेवमभिष्टुतः।
40 अनन्यदृश्यः सहसा दयया दर्शनं ददौ॥ १.६५ ॥

अनपायं तमादित्यमक्षयं तारकाधिपम्।
41 अपारममृताम्भोधिममन्यन्त दिवौकसः॥ १.७४ ॥

तस्मै विज्ञापयामासुः विदितार्थाय नाकिनः।
42 निहताशेषदैत्याय निदानं स्वागतेः पुनः॥ १.७६ ॥

त इमे क्षत्रिया भूत्वा क्षोभयन्ति क्षमामिमाम्।
43 तव तेजसि यैर्नाथ दनुजैश्शलभायितम्॥ १.७७ ॥

यति न त्वरते नाथ ! भारव्यपनये भवान्।
44 प्लावयिष्यन्त्युदन्वन्तः पृथिवीं पृथुवीचयः॥ १.८० ॥

कंसप्रभृतिभिः सेयं शल्यैरिव समुद्धृतैः।
45 चिरं भवतु ते पृथ्वी शेषमूर्तेः शिखण्डकः॥ १.८३ ॥

प्रबोध सुभगैः स्मेरैः प्रसन्नैः शीतलैश्च नः।
46 कटाक्षैः प्लावय क्षिप्रं कृपैकोदन्वदूर्मिभिः॥ १.८४ ॥

त्वयि न्यस्तभराणां नः त्वमेतां क्षन्तुमर्हसि।
47 विदिताशेषवेद्यस्य विज्ञापनविडम्बनाम्॥ १.८५॥

इत्थं वदति देवानां समाजे वेधसा सह।
48 ववन्दे पृथिवी देवं विनतत्राण दीक्षितम्॥ १.८६॥

तनुमध्या विशालाक्षि तन्वी पीनपयोधरा।
49 मायेव महती तस्य वनितारत्नरूपिणी॥ १.८७॥

आबद्धमण्डलैर्भृङ्गैरलकामोदमोहितैः।
50 अयत्नलब्धां बिभ्राणा मायूरच्छत्रसम्पदम्॥ १.८८॥

प्रियसन्दर्शनानन्दजनितैरश्रुबिन्दुभिः।
51 न्यस्तमौक्तिकनैपथ्यैः परिष्कृतपयोधरा॥ १.८९॥

प्रस्फुरन्तं प्रियस्येव परिरम्भाभिलाषिणम्।
52 दक्षिणादितरं बाहुं दक्षिणा बह्वमन्यत॥ १.९०॥

विपदञ्च जगादैषा विपञ्चीमधुरस्वना।
53 विलक्षस्मितसम्भिन्नमौक्तिकाधरविद्रुमा॥ १.९१॥

अथ तान् भव्यया वाचा भगवान् प्रत्यभाषत।
54 प्रतिश्रुत्प्राप्तनिर्ह्राद पाञ्चजन्याभिनन्द्यया॥ १.९२॥

माभैषुरसुरानीकात् भवन्तो मदुपाश्रयाः।
55 मदाज्ञामनवज्ञातुः परिभूत्या न भूयते॥ १.९३॥

अवतार्य भुवो भारमवतारो ममामराः।
56 अनादिनिधनं धर्ममक्षतं स्थापयिष्यति॥ १.९४॥

यावदिष्टभुजो यावदधिकारमवस्थिताः।
57 परिपालयत स्वानि पदानि विगतापदः॥ १.९५॥

दमनाद्दनुजेन्द्राणां द्रक्ष्यथ त्रिदशाधिपाः।
58 भूयोऽपि लघुतां प्राप्तां भुवमुल्लाघितामिव॥ १.९६॥

www.prapatti.com

दैतेयमृगसङ्घाते मृगयारसभागिभिः।
59 भवद्भिरपि मेदिन्यां भवितव्यं नराधिपैः॥ १.९७ ॥

इतिताननघादेशः समादिश्य जनार्दनः।
60 अवधीरितदुग्धाब्धिः मथुरायां मनो दधे॥ १.९८ ॥

आश्वास्य वागमृतवृष्टिभिरादितेयान्
दैतेयभारनमितां पृथिवीं च देवीम्।
प्रादुर्बुभूषुरनघो वसुदेवपत्न्यां
61 पद्मापतिः प्रणिदधे समयं दयायाः॥ १.९९ ॥

साधूनां स्वपदसरोज षट्पदानां
धर्मस्य स्थितिमनघां विधातुकामः।
यद्गर्भे जगदखिलं स एव गर्भो
62 देवक्याः समजनि देवदेववन्द्यः॥ १.१०० ॥

अथागमानामनघेन भूम्ना
धर्मस्य पूर्णेन धनागमेन।
दिवौकसां दर्शयता विभूतिं
63 देवी बभौ दौहृदलक्षणेन॥ २.१ ॥

शृङ्गारवीराद्भुतचित्ररूपं
गर्भे त्रिलोकैकनिधिं वहन्त्याः।
परावरक्रीडितकर्बुराणि
64 द्वेधाऽभवन् दौहृदलक्षणानि॥ २.२ ॥

अशेषवेदैरधिगम्यभूम्ना
सिद्धेन सिद्धैश्च निषेवितेन।
अमानुषी नूनमभूदयत्नात्
65 कृष्णेन केनापि रसायनेन॥ २.३ ॥

शतहृदाबन्धुरया स्वकान्त्या
सञ्चारिजाम्बूनदबिम्बकल्पा।

www.prapatti.com

त्रय्यन्तसिद्धेन रसायनेन
66 कालेन भेजे कलधौतलक्ष्मीम्॥ २.४ ॥

मयूरपिञ्छद्युतिभिर्मयूखैः
तत्कान्तिरन्तर्वसतस्त्रिधाम्नः।
श्यामा बहिर्मूलसिता बभासे
67 मङ्गल्यरत्नाङ्कुरपालिकेव॥ २.५ ॥

काले बभासे वसुदेवपत्न्याः
कपूर्रलिप्तेव कपोलशोभा।
शशिप्रभा सप्तमगर्भकान्तिः
68 च्युतावशिष्टेव शनैरुदीर्णा॥ २.६ ॥

नवेन्दुनिष्यन्दनिभश्चकाशे
वर्णः प्रतीकेषु मधुद्रवाङ्ग्याः।
अन्तः स्थितेन प्रथमेन पुंसा
69 प्रवर्तितं सत्त्वमिवावदातम्॥ २.७ ॥

करम्बिता किञ्चिदिव प्रसृप्तैः
तेजोभिरन्तर्वसतस्त्रिधाम्नः।
मरीचिभिः स्वैरभवत् प्रजानां
70 मङ्गल्यरत्नाङ्कुरपालिकेव॥ २.८ ॥

तस्याः सुधोल्लासजुषः कटाक्षाः
सङ्क्षुब्धदुग्धाम्बुधिसौम्यभासः।
जगत्त्रयीसौधविलेपनार्हां
71 वितेनिरे वर्णसुधामपूर्वाम्॥ २.९ ॥

रक्षाविधौ राक्षसदानवानां
कारागृहे कंसनियोगभाजाम्।
सम्पश्यमाना सकृदीक्षिता वा
72 सङ्क्षोभयामास मनांसि सैषा॥ २.१० ॥

www.prapatti.com

भुक्ता पुरा येन वसुन्धरा सा
स विश्वभोक्ता मम गर्भभूतः।
इति ध्रुवं सूचनमाचरन्ति
73 तत्तादृशं नाटितकं ततान॥ २.११ ॥

समाधिसुक्षेत्रकृषीवलानां
सन्तोषसस्योदयमेघकान्त्या।
चकास तस्याः स्तनचूचुकाभा
74 गर्भत्विषा गाढमिवानुलिप्ता॥ २.१२ ॥

कस्तूरिकाकाम्यरुचिस्तदीया
रम्या बभौ चूचुकरत्नकान्तिः।
तद्गर्भसन्दर्शनलोलुपानाम्
75 अन्तर्दृशामञ्जनकल्पनेव॥ २.१३ ॥

परावराणां प्रभवस्य पुंसः
प्रकाशकत्वं प्रतिपद्यमानाम्।
अभावयन् भावितचेतसस्तां
76 विद्यामयीं विश्वपितामहीञ्च॥ २.१४ ॥

लिलेख विश्वानि जगन्त्यभिज्ञा
लीलाहृते चित्रपटे यथार्हम्।
प्रायः प्रजानां पतयः प्रतीताः
77 यन्मातृकाः स्वेषु विधिष्वभूवन्॥ २.१५ ॥

निराशिषां पद्धतिमाददाना
नैश्श्रेयसीं नीतिमुपघ्नयन्ती।
पुण्याशया पूर्वयुगप्ररोहम्
78 इयेष देवी भुवने विधातुम्॥ २.१६ ॥

अनाप्तपूर्वं किमपेक्षितं ते
किं भुक्तपूर्वेष्वधुनोपदद्याम्।

वयस्यया भावविदाऽनुयुक्ता
79 न किञ्चिदित्येव जगाद नाथा॥ २.१७ ॥

अनादरे देवि सखीजनानां
कथं न दूयेत दया तवेति।
उपह्वरे सल्लपिता मनोज्ञैः
80 आलोकनैरुत्तरमाचचक्षे॥ २.१८ ॥

अशेत सा काममजातनिद्रा
मातुं प्रवृत्तेव पदानि चक्रे।
अध्यास्त लोकानवधीरयन्ती
81 भद्रासनं भावितपारमेष्ठ्या॥ २.१९ ॥

परिक्रमप्रेक्षितभाषिताद्यैः
अन्यादृशैराप्तविभावनीयैः।
मदोपपन्ना मदलालसा वा
82 जितश्रमा वेति जनैः शशङ्के॥ २.२० ॥

शेषे शयानां गरुडेन यान्तीं
पद्मे निषण्णामधिरत्नपीठम्।
हयाननैराश्रितवन्दिकृत्यां
83 स्वामाकृतिं स्वप्नदृशा ददर्श॥ २.२१ ॥

अन्तःस्थितं यस्य विभोरशेषं
जगन्निवासं दधती तमन्तः।
तदात्मनो विश्वमपश्यदन्तः
84 तर्कातिगं तादृशमद्भुतं नः॥ २.२२ ॥

सुरासुराधीश्वरमौलिघातात्
विशीर्णजाम्बूनदवेत्रशृङ्गम्।
अलक्ष्यसन्तोषमलक्ष्यमन्यैः
85 अनीकनेतारमवैक्षताऽऽरात्॥ २.२३ ॥

www.prapatti.com

त्रिलोकमाङ्गल्यनिधेस्त्रिवेद्याः
    सञ्जीवनीं वाचमुदीरयन्ती।
नियोगयोग्यान् अनघप्रसादा
86 नाकौकसां नामभिराजुहाव॥ २.२४ ॥

यदृच्छया यादवधर्मपत्नी
    यामाह धर्मेषु परावरेषु।
अदृष्टपूर्वापरयापि वाचा
87 प्रतिश्रुता नूनमभावि तस्याः॥ २.२५ ॥

क्रियामुपादित्सत विश्वगुप्त्या
    कृतापराधेऽपि कृपामकार्षीत्।
मुनीन्द्रवृत्त्या मुखरीभवन्ती
88 मुक्तिक्षमां वक्तुमियेष विद्याम्॥ २.२६ ॥

सतां चतुर्वर्गफलप्रसूतौ
    नारायणे गर्भगते नताङ्गी।
अभङ्गुरामुन्नतिमाश्रयन्ती
89 सर्वस्य साऽदित्सत सर्वमेका॥ २.२७ ॥

कृशोदरी कार्श्यमतीत्य काले
    केनापि धाम्ना कृतवृद्धियोगा।
परामभिख्यां क्रमशः प्रपेदे
90 ताराभिनन्द्या तनुरैन्दवीव॥ २.२८ ॥

निगूढमन्तर्दधता निविष्टं
    पद्मापरिष्कारमणिं प्रभूतम्।
मध्येन तस्याः प्रचितेन काले
91 मञ्जूषया रूप्यभुवा बभूवे॥ २.२९ ॥

मयि स्थिते विश्वगुरौ महीयान्
    मा भूत् भुवो भार इतीव मत्वा।

www.prapatti.com

सखीजनानामवलम्ब्य हस्तान्
92 सञ्चारलीलां शनकैश्चकार॥ २.३१ ॥

मुकुन्दगर्भा मुकुरेषु देवी
नापश्यदात्मानमवाप्तभूषा।
नाथत्विषा नन्दकदर्पणेना-
93 दिदृक्षताऽऽत्मानमदृश्यमन्यैः॥ २.३२ ॥

स्रजः प्रभुता न शशाक वोढुं
दूरे कथा रत्नविभूषणानाम्।
भविष्यति क्षोणिभरापनोदे
94 प्रत्यायनं प्राथमिकं तदासीत्॥ २.३३ ॥

दिवौकसो देवकवंशलक्ष्मीं
विलोक्य तां लोकनिधानगर्भाम्।
विभूतिमग्रेसरवेदवादाः
95 व्याचख्युरस्या विविधप्रकाराम्॥ २.३४ ॥

पतिःससत्त्वामपि तत्प्रभावात्
अदुःखशीलां समये भवित्रीम्।
सुखैकतानामवलोक्य देवीं
96 स्वसम्पदं सूचयतीति मेने॥ २.३५ ॥

पितृत्वमासाद्य सुरासुराणां
पितामहत्वं प्रतिपत्स्यमानः।
अनन्तगर्भामवलोक्य देवीम्
97 अतुष्यदन्येषु गताभिलाषः॥ २.३६ ॥

तापोपशान्तिं जगतां दिशन्ती
सन्ध्याऽपरा साधुजनप्रतीक्ष्या।
तामीदृशीं विश्वपितुः प्रसूतिं
98 संवेदयन्तीव समाजगाम॥ २.३७ ॥

www.prapatti.com

भागेन पूर्वेण तमोमयेन
    प्रकाशपूर्णेन च पश्चिमेन।
तदा निशीथः स सतां प्रसत्त्यै
99 संसारमुक्त्योरिव सन्धिरासीत्॥ २.९० ॥

प्रागेव जातेन सितेन धाम्ना
    मध्योपलक्ष्येण च माधवेन।
प्रकामपुण्या वसुदेवपत्न्या
100 सम्पन्नसाम्येव निशा बभासे॥ २.९१ ॥

सह प्रतिच्छन्दशशाङ्कभेदैः
    सरस्वतां ताण्डविनस्तरङ्गाः।
अवेक्ष्य शौरेरवतारवेलां
101 सन्तोषनिघ्ना इव सम्प्रणेदुः॥ २.९२ ॥

अवादितोदीरितवाद्यघोषं
    दिशाभिराम्रेडितदिव्यगीतम्।
सतामुपस्थापितसत्त्वलास्यं
102 सङ्गीतमाङ्गल्यमभूत् तदानीम्॥ २.९३ ॥

प्रदीपितैः कंसगृहेषु दीपैः
    तापैश्च भावेषु तपोधनानाम्।
अलभ्यत क्षिप्रमलब्धभङ्गैः
103 अहेतुनिर्वाणदशानुभूतिः॥ २.९४ ॥

अजः स्वजन्मार्हतयाऽनुमेने
    यामष्टमीं यादवभावमिच्छन्।
द्वितीयया भावितयोगनिद्रा
104 साऽभूत् तदानीं प्रथमा तिथीनाम्॥ २.९५ ॥

अथ सितरुचिलग्ने सिद्धपञ्चग्रहोच्चे
    व्यजनयदनघानां वैजयन्त्यां जयन्त्याम्।

निखिलभुवनपद्मक्लेशनिद्रापनुत्त्यै
105 दिनकरमनपायं देवकीपूर्वसन्ध्या॥ २.९६ ॥

अवतरति मुकुन्दे सम्पदामेककन्दे
सुरभितहरिदन्तां स्वादुमाध्वीकदिग्धाम्।
अभजत वसुदेवस्थानमानन्दनिघ्नैः
106 अमरमिथुनहस्तैराहितां पुष्पवृष्टिम्॥ २.९७ ॥

अथ जगन्ति बभूवुरनाविला-
न्यतिमिरा हरितः प्रचकाशिरे।
अभजदेव निशा दिवसश्रियं
107 जननभाजिनि देवदिवाकरे॥ ३.१ ॥

ननृतुरप्सरसो दिवि नन्दिताः
किमपि गीतमगीयत किन्नरैः।
श्रुतिसुखैस्समतोषयत स्वनैः
108 अमरदुन्दुभिरानकदुन्दुभिम्॥ ३.२ ॥

दशसु तत्र दिशास्वशरीरिणी
जयजयेति बभूव सरस्वती।
अजितमेकमगोचरयत् स्वयं
109 स्वरसवृत्तिरसावसुरान्तकम्॥ ३.३ ॥

अनतिवेलसमीरणचोदितैः
शिशिरशीकरशीभरिताम्बरैः।
जलधरैरभितो दिवि दध्वने
110 सुरगजैरिव सूचितमङ्गलैः॥ ३.४ ॥

ववुरथो मरुतस्त्रिदशाङ्गना-
वदनसौरभसारभृतः शुभाः।
मुदितनिर्जरमुक्तसुरद्रुम-
111 प्रसववृष्टिमधुद्रवमेदुराः॥ ३.५ ॥

www.prapatti.com

मधुरिपोरवतारमहोत्सवे
मुमुदिरे मधुरापुरदेवताः।
यदभिगन्तरि भक्तजने वरं
112 ददुरशेषमतन्द्रितचेतसः॥ ३.६ ॥

अवदधानधियो मुनयस्तदा
यदनधीतमधीतवदञ्जसा।
निगमजातमशेषमवेक्ष्य तत्
113 निरविशन्निव मुक्तिमयीं दशाम्॥ ३.७ ॥

प्रसदनं शरदागमसम्भवं
नभसि मासि नदीभिरुपाददे।
महितयोगविदां मतिभिः समं
114 श्रुतिभिरप्यनुपप्लवनीतिभिः॥ ३.८ ॥

निखिलचेतनमानस निस्सृताः
कलुषताः समुदेत्य किल क्षणात्।
विविशुरम्भ इव स्वयमापगाः
115 जलनिधेरिव भोजपतेर्मनः॥ ३.९ ॥

असुरवीरगृहाणि पृथग्विधैः
अशुभशंसिभिरानशिरे मुहुः।
अमरराजपुरेषु जजृम्भिरे
116 शुभनिमित्तशतानि पुनः पुनः॥ ३.१० ॥

चरमतश्च ऋणादिव देवकी-
पतिरमुच्यत शृङ्खलतः स्थिरात्।
निखिलबन्धनिवर्तकसन्निधौ
117 विगलनं निगलस्य किमद्भुतम्॥ ३.११ ॥

उदितमात्मनि देवकसम्भवा
दनुजभेदनमङ्कगतं दधौ।

www.prapatti.com

कमभि काञ्चनभूभृदधित्यका
118 हरिहयोपलशृङ्गमिवाद्भुतम्॥ ३.१२॥

विधृतशङ्खरथाङ्गगदाम्बुजः
शबलितः शुभया वनमालया।
पितुरसूत मुदं पृथुकस्तदा
119 जलधिडिम्बनिभो जननीधृतः॥ ३.१३॥

पितरमब्जभुवामनपायिनं
प्रियतमाङ्कगतं परिपश्यता।
स विभुरानकदुन्दुभिना महान्
120 अवितथैः स्वगुणैरभितुष्टुवे॥ ३.१४॥

प्रणिपतामि भवन्तमनन्यधीः
अखिलकारणमाश्रिततारणम्।
अनुगमादनिदम्प्रथमा गिरः
121 किमपि यत्पदमेकमधीयते॥ ३.१५॥

विषमकर्मविपाकपरम्परा-
विवशवृत्तिषु देहिषु दुस्तरम्।
करुणया तव देव कटाक्षिताः
122 कतिचिदेव तरन्ति भवार्णवम्॥ ३.१६॥

त्वदनुभावमहोदधिशीकरैः
अवशपातिभिराहितशक्तयः।
अवधिभेदवतीमुपभुञ्जते
123 स्वपदसम्पदमब्जभवादयः॥ ३.१७॥

श्रुतिकिरीटशुभाश्रयविग्रहः
परमसत्त्वनिधिः प्रतिपद्यसे।
जगदनुग्रहमारुतचोदितो
124 विविधरूपतरङ्गविकल्पनाम्॥ ३.१८॥

www.prapatti.com

त्वयि न देव यदायतते न तत्
जगति जङ्गममन्यदथापि वा।
इति महिम्नि तव प्रमिते परं
125 विभजने विविधैः स्थितमागमैः॥ ३.१९ ॥

अखिललोकपितुस्तव पुत्रतां
अहमयाचमनन्यमनोरथः।
वरद वाञ्छितदानधृतव्रते
126 त्वयि तदेवमयत्नमपच्यत॥ ३.२० ॥

अवनिभारनिराकरणार्थिनां
क्रतुभुजामभिलाषमवन्ध्ययन्।
जितरिपूणि बहूनि दयानिधे
127 विहरणानि विधातुमिहार्हसि॥ ३.२१ ॥

दनुजमोहनदोहलिना त्वया
सहजलाञ्छनसंवरणं क्षमम्।
तदधुना शमयन् मम साध्वसं
128 यवनिकामधिगच्छ यथेप्सितम्॥ ३.२२ ॥

इति सभीतमवेक्ष्य दयानिधिः
स्मितमुखो वसुदेवमभाषत।
त्वमसि मे जनकः किमिहान्यथा
129 किमपि तात मुधा कथितं त्वया॥ ३.२३ ॥

इयममर्त्यपितुस्तव गेहिनी
दिविषदां जननी मम चानघा।
अभिमतं युवयोरनवग्रहं
130 समयभावि मयैव समर्थ्यते॥ ३.२४ ॥

यदि बिभेषि भजामि मनुष्यतां
अथ च मां नय नन्दगृहं क्षणात्।

दुहितरं च समानय तस्य तां
131 गतभयो भव दूरगते मयि॥ ३.२५ ॥

अथ निशम्य नियोगमभङ्गुरं
मधुजितो मधुराक्षरमन्थरम्।
हितमिदं प्रतिपद्य तमाददे
132 गुरुतरं कृपया लघुतां गतम्॥ ३.२६ ॥

तुहिनभानुदिवाकरलोचनं
निगमनिःश्वसितं स्वसुतस्य तत्।
अनुबभूव मुहुर्मुहुरादरात्
133 अनघमाननमानकदुन्दुभिः॥ ३.२७ ॥

श्रुतिसुगन्धितदाननचन्द्रिका-
मुषितमोहतमा मुनिसन्निभः।
अधिजगाम स तन्मयतां क्षणात्
134 अनिमिषत्वमुत प्रतिसन्दधे॥ ३.२८ ॥

जिगमिषुः स दिशो दश यादवः
सकृदवैक्षत साध्वसविह्वलः।
अनघवैभवमर्भकमुद्वहन्
135 अमितगुप्तिनिरुद्धगतौ गृहे॥ ३.२९ ॥

विजघटे सहसैव कवाटिका
व्रजमथ व्रजतो यदुभूभृतः।
उपलकल्पमशेरत रक्षकाः
136 सरणिमादिदिशुर्गृहदेवताः॥ ३.३० ॥

क्षरदसूनिव यामिकरक्षकान्
मुषितमञ्जुगिरः शुकशारिकाः।
यदुकुलेन्दुरपश्यदमीलितान्
137 परिजनानपि चित्रगतानिव॥ ३.३१ ॥

उपयतो विशिखां सदनान्तरात्
कुवलयाभकुमारतनुत्विषा।
शतमखोपलमेचकया द्रुतं
138 शमितसन्तमसा हरितो बभुः॥ ३.३२ ॥

श्रुतिमयो विहगः परितः प्रभुं
व्यचरदाशु विधूतनिशाचरः।
अनुजगाम च भूधरपन्नगः
139 स्फुटफणामणिदीपगणोद्वहः॥ ३.३३ ॥

दिनकरोपमदीधितिभिस्तदा
दनुजदेहविदारणदारुणैः।
परिगतः किल पञ्चभिरायुधैः
140 यदुपतिः प्रजहावसहायताम्॥ ३.३४ ॥

प्रगुणमिन्दुनिवेदितपद्धतिः
यदुकुलेन्दुरथो यमुनानदीम्।
परमपूरुषमक्षतपौरुषः
141 पतगराज इवाशु वहन् ययौ॥ ३.३५ ॥

तनुतरङ्गपृषत्कणशीतलः
सुरभिकैरवसौहृदवासितः।
अभिसमेतमसेवत मारुतो
142 यमुनया प्रहितो यदुपुङ्गवम्॥ ३.३६ ॥

पवनकम्पितपल्लवपाणिका
प्रहितपुष्पभरा पदवीमुखे।
उपजुहाव किल भ्रमरस्वनैः
143 यदुपतिं यमुनोपवनस्थली॥ ३.३७ ॥

निमिषितासितनीरजलोचना
मुकुलिताब्जमुखी सवितुः सुता।

ललितदीनरथाङ्गयुगस्वना
144 कुहकदैन्यमशोचदिव प्रभोः॥ ३.३८ ॥

विकचकैरवतारकिताकृतिं
तनुमतीमिव शारदयामिनीम्।
त्वरितमम्बुनिधेरभिसारिकां
145 तरितुमैहत सत्यसमीहितः॥ ३.३९ ॥

भवति किं नु भविष्यति वा किमि-
त्यनवधारितशौरिविहारया।
चकितयेव विरोचनकन्यया
146 विधुतवीचिकरं किल विव्यथे॥ ३.४० ॥

घनतमःपरिपाकमलीमसैः
गुरुभिरूर्मिगणैरनुपप्लुतः।
अतिततार दिनाधिपतेः सुतां
147 अनघयोगमना इव संसृतिम्॥ ३.४१ ॥

यदुपतेर्यमुना त्वरितं यतः
प्रतियतश्च समर्पितपद्धतिः।
स्वयममर्त्यमदावलमज्जनी
148 चरणलङ्घ्यजला समजायत॥ ३.४२ ॥

अजनि पश्चिमतो भृशमुन्नता
रविसुता पुरतः स्थलशेषिता।
अधिरुरोह पदं किमसौ हरेः
149 प्रतिययौ यदि वा पितरं गिरिम्॥ ३.४३ ॥

अकृतसेतुमनाकलितप्लवां
जननसिन्धुदृढप्लवमुद्वहन्।
रविसुतामतिलङ्घ्य रमापतिं
150 सपदि घोषसमीपमुपानयत्॥ ३.४४ ॥

www.prapatti.com

अथ कयाचन कारणनिद्रया
विवशसुप्तजनं व्रजमाविशत्।
धनदपत्तनसम्पदि यत्र सा
151 स्वसुतमग्र्यमसूयत रोहिणी॥ ३.४५॥

उपगते वसुदेवसुतेऽन्तिकं
नरकवैरिणि नन्दकुटुम्बिनी।
अरणिसम्भवपावकसङ्गमात्
152 अभजताध्वरवेदिरिव श्रियम्॥ ३.४६॥

न्यधित नन्दवधूसविधे सुतं
द्रुतमुपादित गोपकुमारिकाम्।
अथ निनाय च देवकनन्दनी-
153 शयनमानकदुन्दुभिराशु ताम्॥ ३.४७॥

अनवबुद्धजनार्दनकन्यका
विनिमयस्त्वथ भोजगणेश्वरः।
दृषदि तामभिहन्तुमपातयत्
154 प्रतिजघान च सा चरणेन तम्॥ ३.४८॥

नृपतिराशु पदा निहतस्तया
निपतितोदितकन्तुकवद्भवन्।
दवसमाहतशैलनिभः क्रुधा
155 दरनिमीलितदृष्टिरदूयत॥ ३.४९॥

उदपतत् दिवमुग्रघनस्वना
युवतिरूपयुगात्ययशर्वरी।
असुरघातिभिरष्टभिरायुधैः
156 अलघुभिश्चपलाभिरिवाश्रिता॥ ३.५०॥

अथ च भोजनियन्तुरयन्त्रिता
दनुजहन्तुरुदन्तमुदैरिरत्।

पटु गभीरमुदारमनाकुलं
157 हितमविस्तरमर्थ्यमविप्लवम्॥ ३.५१॥

अहमशेषसुरासुरमोहनी
यवनिका मधुकैटभमर्दिनः।
प्रबलशुम्भनिशुम्भनिषूदने
158 प्रणिहिता हतया तव किं मया॥ ३.५२॥

वसति नन्दगृहे विबुधद्विषां
दमयिता वसुदेवसमुद्भवः।
अयमसौ तव नाशयितेति सा
159 दरमुदीर्य जगाम यथेप्सितम्॥ ३.५३॥

मधुहिरण्यनिभो मधुरापतिः
दिनहुताशनदीनदशां गतः।
श्वसितजल्पितवेपितहुङ्कृतैः
160 अरतिमायतभीतिरसूचयत्॥ ३.५४॥

जडमतिः स जनार्दनमायया
विहसितस्त्रपया जनितव्यथः।
अपकृतं वसुदेवममोचयत्
161 दयितया सह दीनविलापया॥ ३.५५॥

किमपि चिन्तितमागतमन्यथा
किमिदमित्यवशादुपजातया।
विषविदूषितयेव मनीषया
162 मुहुरदूयत मोहविचेष्टितः॥ ३.५६॥

अविषये विपदामसुरान्तके
पुनरियेष निकारपरम्पराम्।
नियतिरेकमुखी दुरतिक्रमा
163 कृतधिया किमुताऽऽविलचेतसा॥ ३.५७॥

www.prapatti.com

परिबभूव चुकोप विसिष्मये
    परिजहास हरिं प्रजगर्ज च।
परिणतेन भवान्तरवासना-
164 ऽऽग्रहगुणेन भजन् भवितव्यताम्॥ ३.५८ ॥

क्वचन धामनि कंसनिवेदिते
    सभयमानकदुन्दुभिरावसत्।
स्मृतिगतेन सुतेन सजीविता
165 दिनशतानि निनाय च देवकी॥ ३.५९ ॥

विगतकन्यकया च यशोदया
    नियतिसम्भृतनिर्भरनिद्रया।
चिरसमागतजागरयाऽन्तिके
166 हरिरपत्यमदृश्यत धन्यया॥ ३.६० ॥

यदवबुद्धनिराकुलनीतिभिः
    मुनिगणैरधुनापि विमृग्यते।
तदिदमागममौलिविभूषणं
167 विधिवशादभवत् व्रजभूषणम्॥ ३.६१ ॥

अनघवत्समनाकुलधेनुकं
    प्रचुरदुग्धमचोरभयोद्भवम्।
व्रजमनामयविश्वजनं विभुः
168 कृतयुगास्पदकल्पमकल्पयत्॥ ३.६२ ॥

अजनि गोपगृहेषु मनोरमैः
    अमितकान्तिभिरप्सरसां गणैः।
यदनुभूतिरसेन समेष्यतः
169 शरणयादवशैशवयौवने॥ ३.६३ ॥

सुरमहीसुरतोषणमादरात्
    नवमुपादित नन्द उदारधीः।

www.prapatti.com

तरलगोपगणागमसङ्कुलं
170 तनयजन्ममहोत्सवमद्भुतम्॥ ३.६४ ॥

अधिचकार वदान्यमणेः श्रियं
व्यधित कल्पतरोरनुकल्पताम्।
अजनयच्च सुतप्रसवोत्सवे
171 महति मेघविकत्थनमोघताम्॥ ३.६५ ॥

निधिमनन्तमिव स्वयमुत्थितं
निरवधिं निजभागमिवोदितम्।
व्रजभुवः प्रतिलभ्य रमापतिं
172 जहसुरैन्द्रमसारतरं पदम्॥ ३.६६ ॥

पुत्रं प्रसूय तपसा पुरुषं पुराणं
कालं चिरं विधिवशात् कृतविप्रकर्षौ।
शङ्काकलङ्कितधियावपि दम्पती तौ
173 तद्वैभवस्मरणशान्तरुजावभूताम्॥ ३.६७ ॥

नन्दसद्मनि नवेन्दुसन्निभौ
वासमेत्य वसुदेवनन्दनौ।
वृद्धिमापतुरनेहसा स्वयं
174 स्वादुभोगजननीं सुपर्वणाम्॥ ३.६८ ॥

मनीषितं कैतवमानुषस्य
श्रुत्वा भयक्रोधपरिप्लुतात्मा।
कंसश्चिरं प्राग्भवकालनेमिः
175 चिन्तार्णवे मग्न इवावतस्थे॥ ४.१ ॥

स दुर्दमानासुरसत्त्वभेदान्
नेता समाहूय नृशंसचेताः।
प्रस्थापयामास परैरधृष्यं
176 नन्दास्पदं नाथविहारगुप्तम्॥ ४.२ ॥

www.prapatti.com

कदाचिदन्तर्हितपूतनात्मा
कंसप्रयुक्ता किल कापि माया।
निद्रापराधीनजने निशीथे
177 व्रजं यशोदाकृतिराविवेश॥ ४.३ ॥

स्तन्येन कृष्णः सह पूतनायाः
प्राणान् पपौ लुप्तपुनर्भवायाः।
यदद्भुतं भावयतां जनानां
178 स्तनन्धयत्वं न पुनर्बभूव॥ ४.४ ॥

निशम्य तस्याः परुषं निनादं
रुक्षं यशोदा रुदितं च सूनोः।
ससम्भ्रमावेगमुपेत्य भीता
179 तमग्रहीद् दुर्ग्रहमागमानाम्॥ ४.५ ॥

नन्दश्च तीव्रेण भयेन सद्यः
समेत्य पश्यन्ननघं कुमारम्।
तेनैव तस्य त्रिजगन्नियन्तुः
180 प्रायुङ्क्तरक्षां परमार्थवेदी॥ ४.६ ॥

य एष लोकत्रयसूत्रधारः
पर्यायपात्राणि चराचराणि।
आनर्तयत्यद्भुतचेष्टितोऽसौ
181 ननर्त खेलं नवनीतकाङ्क्षी॥ ४.२७ ॥

गृहेषु दध्नो मथनप्रवृत्तौ
पृषत्कणैरुत्पतितैः प्रकीर्णः।
निदर्शयामास निजामवस्थां
182 प्राचीं सुधाशीकरयोगचित्राम्॥ ४.२८ ॥

त्रस्यन् मुकुन्दो नवनीतचौर्यात्
निर्भुग्नगात्रो निभृतं शयानः।

www.prapatti.com

निजानि निःशब्ददशां ययाचे
183 बद्ध्वाञ्जलिं बालविभूषणानि॥ ४.२९ ॥

आरण्यकानां प्रभवः फलानाम्
अरण्यजातानि फलान्यभीप्सन्।
विस्रंसिधान्याञ्जलिना करेण
184 व्याधात्मजां विश्वपतिः सिषेवे॥ ४.३० ॥

सुजातरेखात्मकशङ्खचक्रं
ताम्रोदरं तस्य करारविन्दम्।
विलोकयन्त्याः फलविक्रयिण्या
185 विक्रेतुमात्मानमभूद्विमर्शः॥ ४.३१ ॥

अपूरयत् स्वादुफलार्पणेन
क्रीडाशिशोर्हस्तपुटं किराती।
रत्नैस्तदा कौस्तुभनिर्विशेषैः
186 आपूरितं तत् फलभाण्डमासीत्॥ ४.३२ ॥

मुहुः प्रवृत्तं नवनीतचौर्ये
वत्सान् विमुञ्चन्तमदोहकाले।
उलूखले कुत्रचिदात्तपुण्ये
187 बन्धुं सतां बन्धुमियेष माता॥ ४.३३ ॥

आनीतमग्रे निजबन्धनार्थं
दामाखिलं संहितमप्यपूर्णम्।
निरीक्ष्य निर्विण्णधियो जनन्याः
188 सङ्कोचशक्त्या स बभूव बन्ध्यः॥ ४.३४ ॥

बद्धं तथा भावयतां मुकुन्दम्
अयत्नविच्छेदिनि कर्मबन्धे।
तपस्विनी तत्क्रतुनीतिराद्या
189 सव्रीडमारण्यकथासु तस्थौ॥ ४.३५ ॥

www.prapatti.com

पुरस्कृतं मङ्गलगीतवाद्यैः
    पुंसः प्रसत्यै जगतां प्रसूतेः।
कयाऽपि तत्र स्पृहयाऽन्वतिष्ठन्
190 कन्याव्रतं किञ्चन गोपकन्याः॥ ४.४६ ॥

निशात्ययस्नानसमुद्यतानां
    निक्षिप्तमाभीरकिशोरिकाणाम्।
कूलादुपादाय दुकूलजालं
191 कुन्दाधिरूढो मुमुदे मुकुन्दः॥ ४.४७ ॥

स चैकहस्तप्रणतिं विधून्वन्
    क्षौमार्थिनीनां हरिरङ्गनानाम्।
अन्योन्यहस्तार्पणसम्प्रवृत्तम्
192 आसां जहासाञ्जलिमप्यपूर्वम्॥ ४.४८ ॥

स चाऽऽत्मचण्डातकमात्रभाजां
    क्षौमार्थिनीनां स्वयमर्थ्यमानैः।
अनन्यहस्तार्पणसम्प्रवृत्तैः
193 तासां जहासाञ्जलिभिस्तदीयैः॥ ४.४९ ॥

प्रसुप्तमुद्बोधयता परत्वं
    वीरश्रियो विभ्रममण्डनेन।
नीलादिनिर्वेशनिधानधाम्ना
194 नाथो बभासे नवयौवनेन॥ ४.५० ॥

अथापदानं मदनस्य दातुम्
    आदातुमालोकयतां मनांसि।
नवं वयो नाथसमं प्रपेदे
195 गुणोत्तरं गोपकुमारिकाभिः॥ ४.९४ ॥

अनङ्गसिन्धोरमृतप्रथिम्ना
    रसस्य दिव्येन रसायनेन।

www.prapatti.com

महीयसीं प्रीतिमवाप तासां
196 योगी महान् यौवनसम्भवेन॥ ४.९५ ॥

विजृम्भमाणस्तनकुड्मलानां
व्यक्तोन्मिषद्विभ्रमसौरभाणाम्।
मधुव्रतत्वं मधुराकृतीनां
197 लेभे लतानामिव वल्लवीनाम्॥ ४.९६ ॥

अतिप्रसङ्गादवधीरयन्त्या
प्राचीनया संयमितो नियत्या।
पाञ्चालकन्यामिव पञ्चभुक्तां
198 धर्मः सतीरादृत तादृशीस्ताः॥ ४.९७ ॥

दिशागजानामिव शाक्वराणां
शृङ्गाग्रनिर्भिन्नशिलोच्चयानाम्।
स तादृशा बाहुबलेन कण्ठान्
199 निपीड्य लेभे पणितेन नीलाम्॥ ४.९८ ॥

करेण दम्भोलिकठोरतुङ्गान्
देहान् पृथून् दानवदुर्वृषाणाम्।
विमृद्य नूनं विदधे मुकुन्दः
200 प्रियास्तनस्पर्शविहारयोग्याम्॥ ४.९९ ॥

आत्मीयपर्यङ्कभुजङ्गकल्पौ
अक्षेप्यरक्षापरिघौ पृथिव्याः।
नीलोपधानीकरणात् स मेने
201 भूयिष्ठधन्यौ भुजपारिजातौ॥ ४.१०० ॥

रागादिरोगप्रतिकारभूतं
रसायनं सर्वदशानुभाव्यम्।
आसीदनुध्येयतमं मुनीनां
202 दिव्यस्य पुंसो दयितोपभोगः॥ ४.१०१ ॥

अनुद्रुता नूनमनङ्गबाणैः
    सुलोचना लोचनभागधेयम्।
प्रत्यग्रहीषुः प्रतिसन्निवृत्तं
203 त्यक्तेतरैरक्षिभिरात्मना च॥ ४.१०२॥

उदग्रसंरम्भमुदीक्ष्य भीताः
    तार्क्ष्यध्वजं तार्क्ष्यमिवाऽऽपतन्तम्।
प्रपेदिरे सागरमाश्रितौघाः
204 काकोदराः कालियमात्रशेषाः॥ ४.११५॥

अथाम्भसः कालियनागमुग्रं
    व्यात्ताननं मृत्युमिवोज्जिहानम्।
भोगेन बध्नन्तमपोह्य शौरिः
205 प्रह्वीकृतं तत्फणमारुरोह॥ ४.११६॥

सद्यो महानीलमयीं मुकुन्दः
    सपद्मरागामिव पादपीठीम्।
क्रामन् फणां कालियपन्नगस्य
206 ग्रस्तोदितो भानुरिवाबभासे॥ ४.११७॥

फणामणीनां प्रभयोपरक्ते
    खेलन् बभौ चक्रिणि चक्रपाणिः।
प्रदोषसिन्दूरितमम्बुवाहं
207 प्राचेतसो नाग इवोपमृद्नन्॥ ४.११८॥

प्रणेमुषां प्राणभृतामुदीर्णं
    मनो विनेष्यन् विषमाक्षवक्त्रम्।
अकल्पयत् पन्नगमर्दनेन
208 प्रायेण योग्यां पतगेन्द्रवाहः॥ ४.११९॥

तद्भोगबृन्दे युगपन्मुकुन्दः
    चारीविशेषेण समैक्षि नृत्यन्।

www.prapatti.com

पर्याकुले वीचिगणे पयोधेः
209 सङ्क्रान्तबिम्बो बहुधेव चन्द्रः॥ ४.१२० ॥

तदुत्तमाङ्गं परिकल्प्य रङ्गं
तरङ्गनिष्पन्नमृदङ्गनादम्।
प्रशस्यमानस्त्रिदशैरकार्षीत्
210 अव्याहतामारभटीमनन्तः॥ ४.१२१ ॥

एकेन हस्तेन निपीड्य वालं
पादेन चैकेन फणामुदग्राम्।
हरिस्तदा हन्तुमियेष नागं
211 स एव संसारमिवाश्रितानाम्॥ ४.१२२ ॥

स पन्नगीनां प्रणिपातभाजां
द्रवीभवन् दीनविलापभेदैः।
प्रसादितः प्रादित भर्तृभिक्षां
212 किमस्य नः स्यादपदं दयायाः॥ ४.१२३ ॥

लोलापतच्चरणलीलाहतिक्षरितहालाहले निजफणे
नृत्यन्तमप्रतिघकृत्यं तमप्रतिममत्यन्तचारुवपुषम्।
देवादिभिः समयसेवादरत्वरितहेवाकघोषमुखरैः
213 दृष्टावधानमथ तुष्टाव शौरिमहिरिष्टावरोधसहितः॥ ४.१२४ ॥

हरिचरणसरोजन्यासधन्योत्तमाङ्गः
शमितगरुडभीतिः सानुबन्धः स नागः।
युगविरतिदशायां योगनिद्रानुरूपां
214 शरणमशरणः सन् प्राप शय्यां तदीयाम्॥ ४.१२५ ॥

विविधमुनिगणोपजीव्यतीर्था
विगमितसर्पगणा परेण पुंसा।
अभजत यमुना विशुद्धिमग्र्यां
215 शमितबहिर्मतसम्प्लवा त्रयीव॥ ४.१२६ ॥

www.prapatti.com

अवधूतभुजङ्गसङ्गदोषा
　हरिणा सूर्यसुता पवित्रिता च।
अपि तत्पदजन्मनः सपत्न्या
216 　बहुमन्तव्यतरा भृशं बभूव॥ ४.१२७ ॥

ततः समानीतरसालपाकः
　संवीजयन् पाटलगन्धवाहैः।
निरूढमल्लीविभवो निदाघः
217 　सीरायुधं शौरिसखं सिषेवे॥ ५.१ ॥

अबिभ्रतीनां कुचकुम्भकक्ष्यां
　आलिप्तकर्पूरहिमोदकानाम्।
स सुभ्रुवां देहगुणेन यूनां
218 　आसीत् वसन्तादपि माननीयः॥ ५.२ ॥

विहारयूना भजता स्वयं तत्
　व्रजाङ्गनाविभ्रमकिङ्करत्वम्।
नितान्तधन्याः स्वगुणैरभूवन्
219 　निर्विश्यमानाः ऋतवः क्रमेण॥ ५.३ ॥

कृतावसेका इव कृष्णगीतैः
　वनद्रुमा वर्धिततुङ्गशृङ्गाः।
अयत्नलब्धानि गवां बभूवुः
220 　स्थायीनि वर्षातपवारणानि॥ ५.४ ॥

बभञ्ज वातः प्रबलो न वृक्षान्
　न तिग्मरश्मिः सलिलं तताप।
ददाह वन्यां न च तत्र दावः
221 　संरक्षिता यत्र गवां स देवः॥ ५.५ ॥

गावो महिष्यश्च गभीरनादाः
　सञ्चारिताः शार्ङ्गभृता यथार्हम्।

www.prapatti.com

कलिन्दकन्यामवगाह्य काले
222 घर्मापदा सम्पदमेव भेजुः॥ ५.६ ॥

गतेऽपि भूयिष्ठगुणे वसन्ते
गोपाः सुखं चारितगोधनास्ते।
कालिन्दजानूपसमीपभाजः
223 कालं कठोरातपमत्यनैषुः॥ ५.७ ॥

वितेनिरे जङ्गमधामकल्पैः
अनोभिरध्यासितचत्वराणि।
निदाघवर्षानुगुणानि गोपाः
224 स्थानानि गोवत्सगुणोचितानि॥ ५.८ ॥

अकालकाल्येन परेण पुंसा
साम्यं गतानामिव वल्लवीनाम्।
सुखाय सर्वे समया बभूवुः
225 स्वैः स्वैरविच्छिन्नगुणैर्विशेषैः॥ ५.९ ॥

अव्यासङ्गं जलधिशयनादुत्थितस्यात्मधाम्नः
पत्युः पुण्यं प्रथमनयनस्पन्दितं प्राप्तुकामा।
नित्यापूर्वश्रुतिपरिमलं न्यस्तलीलारविन्दा
226 पादाम्भोजं सह वसुधया धारयामास पद्मा॥ ५.१५ ॥

अनुचरितविधिज्ञैरादृतां पूर्वपूर्वैः
महदिदमनपायं मङ्गलं मन्यमानाः।
प्रचितविविधभोग्यां प्रारभन्त प्रतीतां
227 वलमथनसपर्यां वल्लवा नन्दमुख्याः॥ ५.१६ ॥

वाहेषु गोषु द्विरदेषु चाग्र्यां
तज्जन्यया जीविकयोपपन्नाः।
तदर्हसम्भारवतीं सपर्यां
228 क्षिप्तापदं क्षेमविदो वितेनुः॥ ५.१७ ॥

आबालप्रेक्षणीयं प्रणतमनिमिषैरद्भुतानां प्रधानं
    धूतत्रैलोक्यदोषं ध्वजममरपतेस्तूर्णमुत्थापयन्तः।
घृष्टीनामर्चनाभिः स्तुतिगुणनिकया गीतनृत्तोपहारैः
229 उद्वेलप्रीतिलोला विदधुरविकलैः उत्सवं गोपवृद्धाः॥ ५.९८॥

शमयता पुरुहूतमहोत्सवं
    व्रजपतिः सह वल्लवयूथपैः।
निभृतमञ्जुगिरा निजसूनुना
230 निजगदे जगदेककुटुम्बिना॥ ६.१॥

विदितवानिव विज्ञपयाम्यहं
    शृणुत मे शकुनेरिव भाषितम्।
पृथुकबुद्धिरहं पृथुचेतसः
231 प्रभवतो भवतो नहि शिक्षये॥ ६.२॥

निगमदृष्टमिदं निखिलेन वः
    क्वचन विश्वतनौ पुरुषे स्थिते।
य इह यामुपजीवति तत्तनुं
232 स हि तया हितया भुवि नाथवान्॥ ६.३॥

अतियजेत निजां यदि देवतां
    उभयतश्च्यवते जुषतेऽप्यघम्।
क्षितिभृतैव सदैवतका वयं
233 वनवताऽनवता किमहिद्रुहा॥ ६.४॥

अनघशाद्वलकाननसम्पदा
    नदनदीह्रदनिर्झरशालिना।
बहुपशुः पशुपालकसंततिः
234 महिभृता हि भृता न मरुत्वता॥ ६.५॥

अचलमर्चत किं विबुधैश्चलैः
    शुभवनं भवनं च दिवौकसाम्।

www.prapatti.com

क्षममनेन वने परिरक्षिते
235 न हरिणा हरिणानपि बाधितुम्॥ ६.६ ॥

गिरिषु विष्णुविभूतिषु युज्यते
निखिलदेवमयीषु च गोषु नः।
तदुभयाश्रितवृत्त्युपजीविनां
236 गुरु चिरं रुचिरं च समर्चनम्॥ ६.७ ॥

अभिमतं गिरयः कृतसत्क्रिया
ददति दर्शितदैवतभूमिकाः।
हरितरक्षुमुखैरपि विग्रहैः
237 अहितमाहितमानविपर्ययाः॥ ६.८ ॥

पशुभिरद्रिचरैरुपकल्पिते
व्रजनये जनयेम न विप्लवम्।
क्षितिमृदेष समीहितसिद्धये
238 जनमितं न मितम्पचतां नयेत्॥ ६.९ ॥

अपि च साधु गवामभिवर्धनात्
अनृतहानिजया निजयाऽऽख्यया।
भजति गोपगणैरभिराध्यतां
239 वनमयं नमयन् फलसम्पदा॥ ६.१० ॥

हरति तापमसावुपसेदुषां
महिमवान् हिमवानिव दक्षिणः।
वितनुते मणिरश्मिभिरप्यसौ
240 सुरपतेरपतेज इवास्पदम्॥ ६.११ ॥

प्रदिशता मधुमूलफलानि नः
सतरुणा तरुणाद्भुतवीरुधा।
उपकृतं गिरिणा तदिहार्प्यतां
241 रसततं सततं हविराहृतम्॥ ६.१२ ॥

www.prapatti.com

समरुता मरुतापजिताऽमुना
    नदवता दवतान्तिदवीयसा।
श्रमहता महता कृतविश्रमा
242 वयमितो यमितोल्बणशाक्वराः॥ ६.१३ ॥

बहुमतो मनुजा दधते धृतिं
    बहुमतोऽयमनन्यधृतिः सताम्।
गिरिशतोन्नतिमानधिको ह्यसौ
243 गिरिशतोषकृतोऽपि महीभृतः॥ ६.१४ ॥

सनगरा नगराजिमताऽमुना
    कुहरिणा हरिणा समसम्पदा।
सततमाततमानमहीयसी
244 वसुमती सुमतीश्वर धार्यते॥ ६.१५ ॥

सुरसगन्धविभूतिनिधे हितं
    परिगृहाण निजे पशुपालने।
सुरसगन्धविभूति निधेहि तं
245 हरिमवेत्य गिरिं हविरुत्तमम्॥ ६.१६ ॥

तटभूमिरसौ जयति त्रिदिवं
    पवनागततापवनागतता।
इह देवगणैरनिशाध्युषिता
246 युतकोकनदायुतकोकनदा॥ ६.१९ ॥

नन्द नीतिधन सर्वनन्दनी
    तत्त्व यातमतिभूष तत्त्वया।
साधुना क्षितिभृतो रसाधुना
247 सेव्यतामिह गतेन सेव्यताम्॥ ६.२१ ॥

नम्यतेह नियता विभूतये
    भूतयेश्वरतया विराजते।

राजतेदृशतटीमहीयसे
248 हीयसे न यदि नाम नम्यते॥ ६.२२ ॥

निशाकरस्य स्फटिकेष्विहाधिकं
सुजातरूपा श्रयतो विभा सिता।
रविप्रभा च स्पृशतीव सांध्यतां
249 सुजातरूपाश्रयतो विभासिता॥ ६.२४ ॥

वसत्यमुष्मिन् वनदेवताद्भुता
विभाति भास्वत्तिलकालिकानना।
विचित्ररत्ना महती च मेखला
250 विभाति भास्वत्तिलकालिकानना॥ ६.३५ ॥

यमभिप्लुतमम्बुधरैरभितः
सरसा सरसास रसाऽऽसरसा।
स्थिरधर्म तया गिरिराद्रियते
251 स मया समयासम या समया॥ ६.३८ ॥

प्रणम तमिममचलममरम्
अहितमहितमहितमहित।
भजनमलघु विफलमिह न
252 सदयसदय सदय सदय॥ ६.३९ ॥

रत्नोपसङ्घटितशृङ्गफणासहस्रः
स्फारोदितस्फटिकरश्मिविशुद्धकायः।
नित्यं वहन्निजबलेन महीमहीनः
253 पुष्यत्यसौ मधुरिपोरपि भोगयोगम्॥ ६.४० ॥

मरुद्गणसमाश्रितो मघवरत्ननीलद्युतिः
विभाति वनमालया विततनित्यतुङ्गाकृतिः।
कनत्यभिगतः श्रिया कनकरश्मिपीताम्बरः
254 करोति विधृतिं भुवः कथमसौ न विश्वम्भरः॥ ६.४१ ॥

मुहुरवधीरितोऽपि भजतीह युवा गणयन्
हितमतिभूरितानवसुधे वनितां तरसा।
सपदि विहाय मानमियमृच्छति तं प्रति सा
255 हितमतिभूरिता नवसुधेव नितान्तरसा॥ ६.४२॥

इह मरुतो वहन्ति सुरसिन्धुसगन्धसरि-
द्विकसित हेमकोकनद सौरभसारभृतः।
मधुकरमौलिदघ्न मददन्तुर दन्तिघटा-
256 करटकटाहवाहिघन शीकरशीभरिताः॥ ६.४३॥

मनःप्रियमिह प्रभो मधुरसादरं सादरं
विधत्स्व हविरर्पयन्व्रतशुभावनां भावनाम्।
कुरुष्व च गुरुष्वघक्षपणदक्षिणां दक्षिणां
257 प्रयच्छति तवेप्सितं प्रणयपर्वतः पर्वतः॥ ६.४४॥

गिरिभजनोदितप्रियविकासमये समये
जनितनभः प्रचारजलपत्रिदशैस्त्रिदशैः।
सह यदि नः समेति हरिरप्रतिघप्रतिघः
258 प्रतिहतिमेतु दुष्टवधदोहलिना हलिना॥ ६.४५॥

सभाजनं वदाम्येतद्भव्यैः सरसभाजनम्।
259 सभाजनं गिरेरर्थ्यं स्ववृत्त्युल्लासभाजनम्॥ ६.५२॥

घनाघना घनाघनाद्भुतेह शाखिसंततिः।
260 वनावनावनावनानुरूपसत्फलावृता॥ ६.७१॥

वृतेह भाति हेमभूर्नमेरुणा समन्ततः।
261 प्रतीहि नैनमद्भुतं न मेरुणा समं ततः॥ ६.७२॥

इह प्रभूतवाहिनीवने वने वने वने।
262 फलेन भूयते स्वयं नतेन तेन तेन ते॥ ६.७३॥

अहार्यमेतिचेतनासितासितानराज ते।
263 अहार्यमेति चेतना सितासिता न राजते॥ ६.७४॥

नुन्नैनसां निनंसूनां सानूनासनसानुना।
264 सानसां नः ससेनानां सानेनासन्नसुः सनिः॥ ६.८५॥

रुरुरूरुरिरारोऽरं दूदार्दी ददादिदः।
265 लालिलोलालिलीलालो हाहाहूहूहहेह हि॥ ६.९५॥

नानानानानानानानाना नाना नाना ना नाना।
266 ना नानानाना ना नानानानाना ना नानानाना॥ ६.९६॥

नयानयानयानयानयानयानयानया।
267 नयानयानयानयानयानयानयानया॥ ६.९८॥

सेवा माननमावासे वासिताहिहितासिवा।
268 माता पिता तापितामा नहितातातता हि न॥ ६.१००॥

गेहा देववदेहागे हासताननतासहा।
269 देतानयायानतादेऽव नयात तयानव॥ ६.१०१॥

सद्दैवेऽङ्कुरयातवैभवलताशोभ्युच्चनानागमे
भव्यं कर्म सदार्चितोद्भव नदीयादःसनाथीकृते।
चित्राटव्यनुवाहिवातवलनश्रेयः प्रचेयोत्सवे
270 वेदोक्त्या समये भजेः शुचि गिरौ मेरून्नतेऽस्मिन्ध्रुवे॥ ६.१०४॥

सानुमानयमतीततारकः
सानुमानयमतीततारकः।
सानुमानयमतीततारकः
271 सानुमानयमतीततारकः॥ ६.१०६॥

विराजमानादसमान भूमा-
विराजमानादसमानभूमा।
विराजमानादसमानभूमा
272 विराजमानादस मानभूमा॥ ६.१०७॥

अक्लिष्टचित्रमिदमत्र मनागिवोक्तं
चित्रायुतानि सुवचानि पुनस्तथापि।
कृत्यं विभोर्निगमनीयमनन्यभक्तैः
273 आराध्यतां हरिरसौ पृथिवीधरात्मा॥ ६.१०८ ॥

इति कथयति कृष्णे गोपवृद्धा विदध्युः
शरणमशरणानां शाद्वलश्यामलाङ्गम्।
पुलकितवनमालं पुष्पकिञ्जल्कजालैः
274 पुरुषमचलशृङ्गे पुण्डरीकायताक्षम्॥ ६.१०९ ॥

शतमखमणिशैलः स्यादसौ देवतात्मा
शरदि समुदितं वा तोयकालस्य तोकम्।
चिरपरिचितपूर्वं चेतसां किं न भाग्यं
275 न किमिदमिति चिन्तां न व्यतीयाय नन्दः॥ ६.११० ॥

आद्यं किमेतदधिदैवतमद्भुतानां
आकालिकं फलमुतैकमिदं शुभानाम्।
एकीभवन्निधिरसौ किमभीप्सितानां
276 इत्यन्वभावि सविधोपगतैः स देवः॥ ६.१११ ॥

पीतांशुके पृथुलबाहुभुजान्तराले
मेघाभिजन्मनि मिथः प्रतिबिम्बबुद्ध्या।
धन्यानि गोपनयनानि तदाऽन्वभूवन्
277 कृष्णे च तत्र च कियन्ति गतागतानि॥ ६.११२ ॥

व्रजौकसौ विस्मयमन्थराक्षाः
बालार्कवर्णं वसनं वसानम्।
श्यामं युवानं शतपत्रनेत्रं
278 शैलोदितं देवमथोपसेदुः॥ ७.१ ॥

यमाहुरन्तर्बहिरप्यलक्ष्यं
योगेश्वरं योगिभिरेव दृश्यम्।

तमद्रिशृङ्गे समुदीक्षमाणाः
279 गोपं सतां गोपगणाः प्रणेमुः॥ ७.२ ॥

स तानशेषान् सुधयेव दृष्ट्या
प्रहर्षयन् प्रत्ययितप्रसादः।
स रामकृष्णान् सनकादिगम्यः
280 स्वामी सतां स्वागतमन्वयुङ्क्त॥ ७.३ ॥

शरत्प्रवृत्त्येव शशाङ्कभासो
वाचा हरेर्गोपधियः प्रसन्नाः।
मिथो विमर्शैः कुमुदैरिवासन्
281 मिषद्भिरासादितनिर्मलाशाः॥ ७.४ ॥

विधानदक्षा विपिनाश्रयास्ते
तदन्यसंराधनवीतसङ्गाः।
तमर्चयामासुरदीनसत्त्वाः
282 संप्रीणनैः शक्रमखोपनीतैः॥ ७.५ ॥

अनन्ययोगादयजन्त चैनं
कृष्णेन तेनैव कृतानुचाराः।
समेघकैलासनिभैरसङ्ख्यैः
283 सव्यञ्जनैः सादरमन्नकूटैः॥ ७.६ ॥

निर्धारितार्थेषु निजोपदेशान्
न्यस्तोपहारेषु महीधरार्थम्।
अर्च्यत्वमाचार्यकमप्ययासीत्
284 गोपेषु कृष्णो भुवनेषु गोप्ता॥ ७.७ ॥

उपाहरन्यानि सभाजनार्थं
बलद्विषो वल्लववंशवृद्धाः।
परेण पुंसा परिगृह्यमाणैः
285 प्राप्तं फलं पुष्पफलादिभिस्तैः॥ ७.८ ॥

www.prapatti.com

मृत्यूपसिक्तैर्भुवनैरशेषैः
अनन्यदत्तैरपि हव्यकव्यैः।
अलब्धपूर्वामभजत्तदानीं
286 गोपाहृतैः प्रीतिमशेषगोप्ता॥ ७.९ ॥

विधिप्रयुक्ते हविषि प्रभूते
सम्भुज्यमाने हरिणा समक्षम्।
अनागमश्रान्तधियोऽपि तत्र
287 श्रद्धामविन्दन्त समग्रतोषाः॥ ७.१० ॥

अमृष्यमाणो विहतां स्वपूजां
अक्ष्णां सहस्रेण तदा महेन्द्रः।
अनेहसं रक्तशिलीन्ध्रजालैः
288 आकालिकैरञ्चितमन्वकार्षीत्॥ ७.११ ॥

अवञ्चितान्यूनपयः प्रदानान्
आराधकान् कालमियन्तमिन्द्रः।
आहारकर्षादभिहन्तुमैच्छत्
289 कृतानभिज्ञेषु किमानृशंस्यम्॥ ७.१२ ॥

अथाजुहाव प्रतिघानुषङ्गात्
घोराशयो घोषविमर्दकाङ्क्षी।
समेष्यतां सम्भवमर्णवानां
290 संवर्तकं नाम गणं घनानाम्॥ ७.१३ ॥

प्रदीपितान् कोपहुताशभूम्ना
पीतोदधीन् वारिधरायुधौघान्।
मरुद्भुजेन त्वरितं मरुत्वान्
291 प्रायुङ्क्त घोषाभिमुखं सघोषान्॥ ७.१४ ॥

प्रकल्पयन्तः परिवेषचक्रं
बृन्दावने विह्वलगोपबृन्दे।

www.prapatti.com

समीरनुन्नाः सहसा पयोदाः
292 शक्रस्य ते शासनमन्वतिष्ठन्॥ ७.१५ ॥

तटित्सहस्रेण विदीप्तनेत्रः
समेतवज्रो धृतचित्रचापः।
अतर्क्यतेन्द्रः स्वयमभ्रवाहः
293 कालात्मना भूमिकयेव खेलन्॥ ७.१६ ॥

असूयता वज्रभृता प्रयुक्तां
आकालिकीं प्रावृषमादिदेवः।
आशानिरोधं जगतां दिशन्तीं
294 निरोद्धुमैच्छन्निजया न शक्त्या॥ ७.१७ ॥

वियत्पयोधिं परितः पयोदैः
वेलातमालैरिव वर्धमानैः।
जिघांसता गोपगणान्मघोना
295 च्छन्नेन तस्थे मृगयार्थिनेव॥ ७.१८ ॥

यदर्चनादापदियं प्रसक्ता
तेनैव गोपालगणस्य गुप्तिम्।
अरोचयत् कर्तुमशेषगोप्ता
296 रामेण संमन्त्र्य रथाङ्गपाणिः॥ ७.४७ ॥

स लीलया मेरुमिव द्वितीयं
गोवर्धनं गोपकुलप्रदीपः।
नवप्ररूढं निहितैकहस्तो
297 नागो नलस्तम्बमिवोज्जहार॥ ७.४८ ॥

अधोमुखावस्थितमेरुकल्पं
शैलं तमुत्खाय शरण्यगोपः।
उदञ्चयन् सत्वरमूर्ध्वमूलं
298 चक्रे महेन्द्रं शमितार्धगर्वम्॥ ७.४९ ॥

www.prapatti.com

फणाभिरामप्रसृताङ्गुलीकः
प्रियाङ्गरागव्यतिषङ्गपाण्डुः।
भुजस्तदीयो गिरिणा बभासे
299 भूमण्डलेनेव भुजङ्गराजः॥ ७.५० ॥

आभुग्नरक्ताङ्गुलिपञ्जरं तत्
रत्नोर्मिकारश्मिशलाकमन्तः।
नवोदकक्षौमवृतं व्यभासीत्
300 छत्रप्रकाण्डं हरिबाहुदण्डे॥ ७.५१ ॥

विहारपद्मस्पृहयेव कृष्णो
भुजाद्रिणा भूमिधरं दधानः।
स्वशेषभूतस्य हलायुधस्य
301 प्राचीमवस्थां प्रथयाम्बभूव॥ ७.५२ ॥

नाथ त्वया नर्मविहारभाजा
विमोहितो विप्रतिसारितश्च।
अकिञ्चनस्त्वामहमाश्रितस्सन्
302 क्षिप्तापकारो न बहिष्क्रियार्हः॥ ७.९३ ॥

कृतापराधेष्वपि सानुकम्पं
क्षेमङ्करं क्षेत्रविवेचकानाम्।
विश्वोपकाराध्वरबद्धदीक्षं
303 वेद्यं परं वेदविदो विदुस्त्वाम्॥ ७.९४ ॥

निगृह्णतस्ते सृजतश्च वर्षं
निमित्तभावे निहितैस्त्वयैव।
प्रवर्तते निष्प्रतिघो विहारः
304 स्वयं प्रयुक्तैरिव यन्त्रभेदैः॥ ७.९५ ॥

अनन्यसाधारणपारमेष्ठ्यात्
अन्यानशेषानतिसन्दधानात्।

गोपायितुं पारयति त्रिलोकीं
305 गोपायमानादपि न त्वदन्यः॥ ७.९६ ॥

व्रजौकसां नाथ दिवौकसां वा
विपत्प्रसङ्गे विहितावतारः।
एकस्त्वमेव स्वयमीप्सितानां
306 दयासहायो नियमेन दाता॥ ७.९७ ॥

स्वरूपतो विग्रहतश्च विश्वं
नित्यं त्वयैकेन धृतं यदेतत्।
तदेकदेशोद्वहनादमुष्मात्
307 न विस्मयं तत्त्वविदो भजन्ति॥ ७.९८ ॥

प्रयोजितोऽहं त्वयि भक्तिबन्धात्
गोभिः स्वलोकादुपसेदुषीभिः।
इच्छामि संरक्षितगोव्रजं त्वां
308 स्थाने गवामिन्द्रतयाऽभिषेक्तुम्॥ ७.९९ ॥

तिरोहितामम्भसि विन्दता गां
पूर्वं त्वया पोत्रिवरेण लब्धा।
निरुक्तनिष्णातकृताभ्यनुज्ञा
309 व्यक्तिं पुनर्यातु शुभा त्वदाख्या॥ ७.१०० ॥

उपेन्द्रभूताद्भवतोऽपि भूम्ना
मान्यो मनुष्याभिनये मया त्वम्।
अभ्यर्थनामादरतस्तदेनां
310 प्रतीच्छ विश्वम्भर विश्वभूत्यै॥ ७.१०१ ॥

इति ब्रुवाणो मघवान् धृताद्रेः
श्रान्तिं जगद्धातुरिवापनेष्यन्।
ध्यातोपयातां त्रिदशप्रणेता
311 दिव्यापगां दर्शयति स्म देवीम्॥ ७.१०२ ॥

अभौमगङ्गापयसा प्रपूर्णां
आवर्जयन् वारणराजघण्टाम्।
अशेषसाम्राज्यपदाभिषिक्तं
312 गुप्त्यै गवां गोत्रभिदभ्यषिञ्चत्॥ ७.१०३॥

तदङ्गसंस्पर्शवशेन धन्यैः
आप्लाव्यमानाममभिषेकतोयैः।
अपेतभारामिव भूतधात्रीं
313 उल्लाघितां प्रैक्षत नाकनाथः॥ ७.१०४॥

कृताभिषेकः कृतिना मघोना
गुप्तेन गोविन्द इति स्वनाम्ना।
कृतप्रसादः प्रजिघाय कृष्णः
314 स्वर्गाधिरोहाय पुनः सुरेन्द्रम्॥ ७.१०५॥

प्रतिगतवति यूथे पुष्कलावर्तकानां
दिवि भुवि च नियत्या दीर्घनिद्रोज्झितानाम्।
गुणगरिमसमृद्धं गोकुलं वीक्ष्य तुष्यन्
315 गुरुभिरभिनियुक्तामाशिषं प्रत्यगृह्णात्॥ ७.१०६॥

मुकुलितरविधाम्ना देहदीप्त्यैव मुष्णन्
जलदकदनजातं जीवलोकस्य जाड्यम्।
व्यचरदचलभोगे चारयन् धेनुचक्रं
316 पिशुनितनिजमायां भूषयन् पिञ्छमालाम्॥ ७.१०७॥

प्रणिहितमधिरोहन् प्रागिवाद्रिं पृथिव्यां
अवमतपुरुहूतैरर्चितो गोपबृन्दैः।
व्रजपतिरुपसीदन् बालयोग्यान् विहारान्
317 वनचरपरिबर्हो वत्सपालैः सिषेवे॥ ७.१०८॥

नाथः सोऽयं शिशुरपि सतां नन्दगोपस्य सूनुः
प्रायः शैलः प्रतिनिधिरसौ पद्मनाभस्य पुंसः।

www.prapatti.com

किं नः साध्यं सुरपतिमुखैः किंपचानैस्तदन्यैः
318 साकं दारैरिति किल जगुस्तत्र सम्भूय गोपाः॥ ७.१०९ ॥

अथ प्रसूनायुधभागधेया-
न्यारब्धमन्दानिलसौतिकानि।
मधुप्रसङ्गात्मधुराणि यूना
319 मनुष्णशीतान्यभवन्दिनानि॥ ८.१ ॥

अनेकरूपैः स्वयमेकरूपः
कालात्मकं रूपमकालकाल्यः।
ऋतुप्रभेदैरनुभूय रेमे
320 रामासखो राममनुप्रयातः॥ ८.२ ॥

विहारयोग्यामथ वीक्ष्य वन्यां
रमापतिं रामसखं विशन्तम्।
नभश्चरैः साकमनोकहास्तं
321 नाथं प्रसूनोर्मिभिरभ्यषिञ्चन्॥ ८.१३ ॥

संस्कारपूताभिरितीव वाग्भिः
सम्मोदयन्नग्रजमादिदेवः।
विजातलीलो विजहार हृष्यन्
322 वन्द्यः सतां वत्सगणानुयायी॥ ८.४२ ॥

स्वयंवृतः स्वैरविहारलक्ष्म्या
मुहुर्वितेने विपिने मुकुन्दः।
स्थानान्तर प्राप्ति विभावितानि
323 स्थितेरभिन्नानि गतागतानि॥ ८.४३ ॥

प्रभूतया पुष्पफलप्रसूत्या
वदान्यवृत्तीनि वनानि दृष्ट्वा।
सस्मार चिन्तावशवर्तिनीनां
324 व्रजस्थितानां वरवर्णिनीनाम्॥ ८.४४ ॥

प्रायस्तदाह्वानविधौ नियोक्तुं
प्रगृह्य वेणुं प्रतिपन्नदूत्यम्।
न्यवेशयत् कुड्मलिते सलीलं
325 बिम्बाधरे सूचितचित्तरागे॥ ८.४५॥

सामोपपन्नान् क्रमशः स्वरन्ध्रैः
सप्त स्वरान्सप्तभिरुद्वमन्तम्।
प्रचक्रमे वादयितुं वनान्ते
326 वंशं प्रियो वल्लववंशजानाम्॥ ८.४६॥

मुकुन्दवक्त्रानिलवाद्यमानो
वेणुर्बभौ वेद इव द्वितीयः।
रागावधीनां रहसां यदेकं
327 गीतात्मनां तस्य निदानमासीत्॥ ८.४७॥

तद्वंशनादः सुभगोऽनुगच्छन्
अग्रे सरन्सौरभमागमानाम्।
अयत्ननिष्पन्न मनः समाधीन्
328 आब्रह्मकानातनुतेव जन्तून्॥ ८.४८॥

शृण्वद्भिरुद्वान्तमधुप्रवाहं
वंशस्वनं तस्य सुधैकवंशम्।
सयूथ्यतां नूनमवाप्य सर्वैः
329 सत्त्वैः स्थितं सामिनिमीलिताक्षैः॥ ८.४९॥

मधुद्रवैरुल्बण सम्मदाश्रू-
ण्यालेख्यनिष्पन्दमृगद्विजानि।
उदग्रकोशोत्पुलकानि कृष्णो
330 वंशीनिनादेन वनान्यकार्षीत्॥ ८.५०॥

विलास वाक्यैरिव वेणुनादैः
दिव्येन गीतेन च दैत्यहन्तुः।

www.prapatti.com

निवेदितार्थाः सुदृशः स्ववासात्
331 आजग्मुराकर्षण मन्त्रतीक्ष्णैः॥ ८.५५ ॥

अनिष्टशब्दैर्वलयैरपोढाः
काञ्च्याप्यवज्ञा तपदोपगत्या।
गुणावकृष्टाः प्रियमाप्तुमीषुः
332 कामोपदिष्टेन महापथेन॥ ८.५६ ॥

आदिश्यमानां प्रियवंशनादैः
आशां निजाशामिव निर्विघाताम्।
तदास्थितां प्रास्थिषताशु धन्याम्
333 आसन्नसन्ध्याधिकरागभाजः॥ ८.५७ ॥

मधुव्रताधिज्यशरासनेन
पुष्पात्मकं सन्दधता पृषत्कम्।
अनुप्लवेन व्रजता बभूवे
334 तासामनङ्गेन तदोद्यतानाम्॥ ८.५८ ॥

आदेशयोगैरथ तत्र गोप्यो
निवार्यमाणा अपि दुर्निवाराः।
आनिन्यिरे रागमयैर्महौघैः
335 क्लेशापहं कृष्णसुधापयोधिम्॥ ८.५९ ॥

त्वारासखीनां पुरतः प्रचेले
तरस्विना निःश्वसितेन तासाम्।
सदागति प्रार्थनया समेतं
336 दूरस्थितं कृष्णमिवोपनेतुम्॥ ८.६० ॥

प्रायेण वेगात्सुदृशां विभिन्नः
प्रकीर्णमुक्ताफलपुष्पजालः।
प्रस्तावयन् कामविहारनाट्यं
337 हारः समालक्ष्यत सूत्रधारः॥ ८.६१ ॥

अवस्थितं क्वापि कदम्बमूले
    वल्गुस्मितं वादित मञ्जुवेणुम्।
साचीकृताक्षं ददृशुस्तरुण्यः
338 स्वाद्यं सतां स्वस्तिकचारुजङ्घम्॥ ८.६२॥

तदङ्गशोभामवलोक्य दिव्यां
    विस्मेरभावं व्रजतेव दूरात्।
अमोहयद्यौवतमादिधूर्तः
339 सन्तोषदिग्धेन समीक्षणेन॥ ८.६३॥

द्रुतागतिव्याकुल भूषणास्ताः
    किञ्चित् समुच्छ्वासितनीविबन्धाः।
पर्याकुलाक्ष्यः परिवार्य तस्थुः
340 कृष्णं कृपाधीनदृशं कृशाङ्ग्यः॥ ८.६४॥

स वल्लभः संसदि वल्लवीनां
    बर्हस्रजा दर्शितदानराजिः।
उदग्रभृङ्गध्वनिराबभासे
341 दृप्तो वशानामिव वारणेन्द्रः॥ ८.६५॥

अवृद्धिसङ्कोचमिवेन्दुमन्यां
    अकार्मुकं काममिवात्तवेणुम्।
तमद्भुतानामिव राशिमेकं
342 गोप्यस्तदात्मान इवान्वभूवन्॥ ८.६६॥

सुराङ्गनाभिः समये धृतायां
    स्वेनैव गोपाकृति भूमिकायाम्।
अकर्मवश्यस्य विभोस्तदासीत्
343 अर्चाफलस्पर्शनमात्र लीला॥ ८.६७॥

न खल्वमुष्य प्रमदामदान्ध्यं
    न कुत्सनं तत्तदभीष्टदातुः।

www.prapatti.com

न धर्मसंस्थापनबाधगन्धः
344 शुद्धानुचिन्त्या हि शुभस्य लीला॥ ८.६८ ॥

अनागमप्रत्यय संभवानां
गुरुत्यजां गोपकुमारिकाणाम्।
अनन्यसङ्गात् स दयालुरासीत्
345 असङ्गघण्टापथसार्थवाही॥ ८.६९ ॥

पुष्पावचायप्रवणेन गोप्यः
प्रसाधितास्तेन स च प्रियाभिः।
अभिन्नबाह्यान्तरमैकरस्यात्
346 आमोदमन्योन्यसगन्धमापुः॥ ८.७० ॥

स्वलालनादापतितं स तासां
सौभाग्यदुर्मानमदं विनेष्यन्।
पुष्पावचायव्यपदेशलौल्यात्
347 आसीद्दवीयानबहिःस्थितोऽपि॥ ८.७१ ॥

अविप्रकर्षेऽपि तिरस्करण्या
क्लृप्तावृतिं कृष्णमनीक्षमाणाः।
भीमैरदूयन्त भृशं तरुण्यः
348 क्षणैः स्वनिश्वाससमीरदीर्घैः॥ ८.७२ ॥

पुष्पावकीर्णेषु वनद्रुमाणां
मूलेषु मोहालसचेतसस्ताः।
कृतासिकाः कृष्णवियोगखेदात्
349 कामास्त्रपर्यङ्कगता इवासन्॥ ८.७३ ॥

विलीनचित्ता विषमास्त्रतापात्
विलापयन्त्यो वसुधां विलापैः।
अदृश्यरूपस्य हरेरगायन्
350 गुणांश्चरित्राणि च गोपकन्याः॥ ८.७४ ॥

मुकुन्द विश्लेषविमोहितानां
संश्रूयमाणानि मुहुर्वनान्ते।
शमप्रदान्यात्मविदामभूवं
351 स्त्रय्यन्तगन्धीनि वचांसि तासाम्॥ ८.७५ ॥

नवेन्दुरेखा कृशपाण्डुराङ्गीः
तापाश्रुसन्दर्शित वाह्नितोयाः।
ददर्श गोपीरवतारगोपः
352 श्वासैस्त्रिलोकीमिव शोषयन्तीः॥ ८.७९ ॥

अविध्यतैकः प्रणयापराधी
योगैरलक्ष्यो युगपत्प्रयुक्तैः।
आवर्जित भ्रूधनुषाममोघैः
353 एणीदृशामीक्षण चित्रपुङ्खैः॥ ८.८० ॥

प्रसाद जीवातुभिरङ्गनानां
प्रत्येकमन्याभिरलक्षणीयैः।
विलासचाटूक्तिविलोकनाद्यैः
354 आनन्दयन् सान्त्वनमाचचार॥ ८.८१ ॥

तासां तदङ्गव्यतिषङ्गलोभात्
सैरन्ध्रिका वृत्तिमुपेयुषीणाम्।
विरक्त निध्येयपदः स रागी
355 रागाधिकां प्रास्तुत रासलीलाम्॥ ८.८२ ॥

तदग्रहस्त ग्रहणार्थिनीनां
स सव्यतो दक्षिणतश्च तिष्ठन्।
बभार विद्युद्व्यवधानभाजां
356 वात्याजुषां वारिमुचामभिख्याम्॥ ८.८३ ॥

द्वयोर्द्वयोरेकतया स तासां
मध्ये स्थितो मण्डलरासनृत्ते।

www.prapatti.com

करद्वयस्पर्शरसेन कान्ताः
357 प्रत्येकमानन्द्य भृशं ननन्द॥ ८.८४ ॥

अपारमावर्तयता रसाब्धिं
रामानुजो रासजवेन दीव्यन्।
पदाश्रितानां भ्रमशन्तिहेतुः
358 प्रियासहस्रं भ्रमयाञ्चकार॥ ८.८५ ॥

स्वमायया घूर्णयतो महत्या
विश्वानि भूतानि विभोरजस्रम्।
रामाजनं रासवशं विधाय
359 स्वस्य स्वयं प्राप निदर्शनत्वम्॥ ८.८६ ॥

स्वपादपांसुस्नपिताकृतीनां
स्विद्यन्मुखीनां व्रजसुन्दरीणाम्।
लम्बालकानां ललितस्मितानां
360 लाभात्स्वयं लब्ध मनोरथोऽभूत्॥ ८.८७ ॥

सनृत्तगीतेन विहारयूना
गोपीजनैरन्तरितेन बद्धम्।
तदद्भुतप्रस्थिति रासचक्रं
361 जवादलक्ष्यान्तरमाबभासे॥ ८.८८ ॥

जगुः सहर्षं दिवि देवकन्याः
दिव्यास्तदा दुन्दुभयः प्रणेदुः।
पपात कल्पद्रुम पुष्पवृष्टिः
362 सदर्चिते संश्रितरासलीले॥ ८.८९ ॥

गृहीतहस्तद्वितयाः सलीलं
मिथ्याभुजङ्गेन मृगीदृशस्ताः।
परिभ्रमन्त्यो विपरीतवृत्त्या
363 प्रक्रान्तरासां भुवमभ्यजानन्॥ ८.९० ॥

www.prapatti.com

मनोज्ञमल्लीहसितेन तासां
    रम्येण कृष्णो रजनीमुखेन।
अन्यादृशीं प्रीतिमनन्ययोगात्
364 आपादयिष्यन्विरराम रासात्॥ ८.९१ ॥

सविभ्रमा चारुपयोधराभा
    ताभिः समं सूर्यसुता प्रपेदे।
अलब्धपूर्वं तदनन्यलभ्यं
365 कृष्णोपभोगेन कृतार्थभावम्॥ ८.१०० ॥

नितम्बवक्षोजनिरूढवृद्धिः
    मध्ये कृशा संश्रितनिम्ननाभिः।
विलोलपद्मग्रतरङ्गहस्ता
366 तासामभूदन्य तमेव साऽपि॥ ८.१०१ ॥

तमुत्तरन्तं सरितः प्रवाहात्
    उत्तारकं पङ्कमयात्पयोधेः।
मरुत्प्रयुक्ता वसनाङ्गरागैः
367 आकल्पयन्नप्सरसस्तदर्हैः॥ ८.११४ ॥

अन्यैरप्यसुरमलिम्लुचैरनेकैः
    आतङ्कान्स्थिरचरसूतिभिः प्रसूतान्।
गोपानां प्रतिविदधे गवां च काले
368 रामेण स्तुतचरितो तथाङ्गपाणिः॥ ८.१२१ ॥

अथ भोजपतिर्जगत्पतेः
    अवतारं भुवि नारदान्मुनेः।
श्रुतवानतिदेवदानवं
369 व्यथया पीतविषोपमोऽभवत्॥ ९.१ ॥

स च दानपतिं समादिशत्
    भवतो जीवतु भद्र सौहृदम्।

अजितेन जिघांसितस्य मे
370 भज साहायकमात्मरक्षणे॥ ९.८ ॥

अतिमानुषचेष्टितः स्वयं
मधुजिन्मानुषभूमिकां वहन्।
असुरानभिहन्तुमीहते
371 दमनीयोऽयमरूढयौवनः॥ ९.९ ॥

अविचारितमाशु गम्यताम्
अधिनन्दावसथं विहारिणौ।
बलदेवजनार्दनौ बलात्
372 उपनेयौ भवता च्छलेन वा॥ ९.१० ॥

सह नन्दमुखैरशङ्कितं
करदानव्यपदेशवञ्चितैः।
अपरेद्युरिहोपसर्प्यताम्
373 असुरध्वंसकृदग्रजान्वितः॥ ९.११ ॥

त्वरितं च तदा श्वफल्कजः
स्वहितं कंसनियोगमास्थितः।
दनुजान्तकदर्शनोत्सव-
374 स्थिरसम्प्रीतिरिति व्यचिन्तयत्॥ ९.३१ ॥

अपि नाम निशामयिष्यते
निगमान्तैरिव निर्मिता स्थली।
रमयिष्यति यत्र मे दृशौ
375 रसभूमा रमणीयमातृका॥ ९.३२ ॥

भवदुर्गतदिव्यभेषजैः
प्रचितां तत्पदपद्मरेणुभिः।
प्रणिपत्य शुभां वनस्थलीं
376 परिपूतो भविताऽहमप्युत॥ ९.३३ ॥

www.prapatti.com

रसमप्रतिमं रसायनं
    रमया च क्षमया च सेवितम्।
नयने मम किं नु पास्यतो
377 नरकातङ्कनिदानभेदनम्॥ ९.३४ ॥

अपि शङ्खरथाङ्गतोरण-
    ध्वजवज्राङ्कुशमत्स्यलाञ्छनम्।
विनिवेशयताद्विभुः स मे
378 विनते मूर्धनि पादपङ्कजम्॥ ९.३५ ॥

यदुवंशमसौ सभाजयत्
    बहुमानेन विहारजेन माम्।
भुजपञ्जरमध्ययन्त्रितः
379 पुलकोद्भासितनुं विधास्यति॥ ९.३६ ॥

श्रुतिसौरभसौम्यया गिरा
    सुधयेवैष मुखेन्दुसूतया।
शमयेदपि नाम सञ्ज्वरं
380 पुरुषः पुष्करलोचनो मम॥ ९.३७ ॥

अहमस्मि तवेति वादिनं
    प्रणयस्मेरमुखः प्रसन्नधीः।
विदितेतरवर्जितोऽप्यसौ
381 विभुरक्रूर वदेति वक्ष्यति॥ ९.३८ ॥

चिरशीलित संयमक्रमैः
    यतिभिर्योगदृशा दिदृक्षितम्।
निधिमद्भुतमुज्झितावधिं
382 परिपश्येयमहं प्रसङ्गतः॥ ९.३९ ॥

स दृशा सदृशान्तरोज्झितः
    सुमुखः स्वागतवाक्यगर्भया।

www.prapatti.com

कलुषं किमपह्नुवीत मे
383 करुणासिन्धु सुधोर्मिकल्पया॥ ९.४०॥

व्यथितं वृजिनेन धन्वना
विषयाशीविषमोहितं च माम्।
अपि जीवयिता पतिः सताम्
384 अमृतासारनिभैरवेक्षणैः॥ ९.४१॥

अलमत्र पृथग्विधैः फलैः
अवशादध्वनि विन्दतो मम।
वसुधावसुदेवदेवकी-
385 तपसामेकमिदं महत्फलम्॥ ९.४२॥

मदखेलगती महाबलौ
मधुरालङ्करणं विधित्सतः।
व्रजयूथपती वशानुगौ
386 भवितारौ मम भागधेयतः॥ ९.४३॥

किमकुर्वत पुण्यमग्रिमं
महितास्ते मधुरानिवासिनः।
कृपयोपगतौ निरीक्षितुं
387 कृतिनः कृष्णहलायुधावुभौ॥ ९.४४॥

रमया क्षमया च माधवो
रममाणः प्रतिगम्य तां पुरीम्।
अपि चर्मदृशोऽपि मादृशात्
388 अविसंवादयिता स्ववैभवे॥ ९.४५॥

अवरुद्धभुजान्तरः श्रिया
विदधानो वसुधाकरग्रहम्।
अभिषेकमुपेयिवानसौ
389 किमु नाथो भविता कुलस्य नः॥ ९.४६॥

असहिष्णुरसह्यविक्रमः
त्रिजगत्क्षोभकृदुग्रसेनजः।
बलवान्बलभद्रकृष्णयोः
390 हतधीर्हन्त किमाचरिष्यति॥ ९.४७॥

अकठोरशिरीषकोमलैः
कथमङ्गैः प्रतियोत्स्यते हरिः।
कुलशैलकुलीनमुष्टिभिः
391 कुटिलैः संयति मुष्टिकादिभिः॥ ९.४८॥

उदयास्तमहीधरस्तनीं
चतुरम्भोनिधिमेखलां भुवम्।
उपभोक्ष्यत एष कंसजित्
392 न हि दुःसाधमचिन्त्यतेजसः॥ ९.४९॥

इति सम्मतसत्त्वसारथौ
महितस्थेम्नि मनोरथे स्थितः।
हरिपादरजःपवित्रितं
393 व्रजमासाद्य रथादवातरत्॥ ९.५०॥

दुरितग्रहयोगदुःखितं
त्रिगुणग्रन्थिनिबन्धनिघ्नितम्।
पतितं निजपादपङ्कजे
394 परिगृह्णीष्व घृणानिधान माम्॥ ९.५१॥

स्वपदप्लवमाश्रिताञ्जनात्
नयसे पारमपारवैभवः।
अतिवेलमहोर्मिसङ्कुले
395 कलुषोदन्वति कर्णधारितः॥ ९.६०॥

रमया सह राजहंसवत्
परमं धाम विभूषयन्भवान्।

www.prapatti.com

प्रणिधानवतामपङ्किले
396 पदमेतन्निदधाति मानसे॥ ९.६१ ॥

अतिरोधिरसौ निधिः श्रुतेः
अनिमेषव्रतदेशिनी दृशोः।
तनुते तनुरीश तावकी
397 स्मरणं विस्मरणं च दुःशकम्॥ ९.६२ ॥

व्यपदिश्य मुकुन्द देवकीं
विहरन्त्या वसुदेवमन्दिरे।
जनितोऽसि निजानुकम्पया
398 जगतीरक्षणजागरूकधीः॥ ९.६३ ॥

भवतो भवनाटिकां विदत्
विभवाडम्बरिणां विडम्बिनीम्।
अनपायपदाधिरोपणात्
399 अपवृत्ता न पुनर्निवर्तते॥ ९.६४ ॥

सुधियस्तव गोपभूमिकां
सुभगां कौतुकसूतिकां धियाम्।
अनुविद्य गताग्र्यभूमिकाम्
400 अधिविन्देयुरनश्वरीं श्रियम्॥ ९.६५ ॥

दुरितानि भजन्ति सङ्क्षयं
तपनेनेव तमांसि दीव्यता।
हृदयानि च योगिनां त्वया
401 कुमुदानीव विकासमिन्दुना॥ ९.६६ ॥

गुणतश्च विभूतितश्च ते
क्वचिदंशेऽपि समाधिकत्यजः।
उपमानकलाविकल्पितैः
402 उपलक्ष्येत जगत्प्रधानता॥ ९.६७ ॥

www.prapatti.com

महिमार्णव वर्णनोद्यताः
    परिमातुं गुणमेकमक्षमाः।
त्रपयेव भजन्त्यसीमनि
403 त्वयि वाचंयमतामनुश्रवाः॥ ९.६८ ॥

तव विश्वविदो वदामि किं
    जगदेकाधिपतेर्दिशामि किम्।
कृपणः परिपूर्णसम्पदः
404 कमिवांशं परिपूरयाम्यहम्॥ ९.६९ ॥

प्रकृते किमनेन तत्प्रभो
    भवदाविर्भवनस्थलीं पुनः।
पदपद्मरजःपवित्रितां
405 विदधानो जहि नाथ विद्विषः॥ ९.७० ॥

बहुशाखविजृम्भणो महान्
    अवदातेन सुगन्धिनाऽद्य नः।
यशसा भवतु प्रसूनवान्
406 यदुसन्तानमहीरुहस्तव॥ ९.७१ ॥

त्वरते रिपुरागतौ तव
    स्वयमेवावसरं समर्पयन्।
नतरक्षण किं वदन्त्यसौ
407 न विलोपं भुवि यातु तावकी॥ ९.७२ ॥

स्वयमेव समेयुषां वधे
    विमतानां क्षितिभारजन्मनाम्।
मृगयामिव भावयन्त्यसौ
408 महती सम्पदुपस्थिताऽद्य ते॥ ९.७३ ॥

शतकोटि सहस्रसारवात्
    मथनं प्राप्स्यति मातुलस्त्वया।

www.prapatti.com

व्यसनं विपदप्यनेहसा
409 विनिपातश्च न कस्य कर्मिणः॥ ९.७४ ॥

अभिसंहितमौग्रसेनिना
कथितं च क्रमशो व्यजिज्ञपत्।
कुलजः कुटिलाशयोज्झितः
410 कुशलं पृष्टवते मधुद्विषे॥ ९.७५ ॥

अपरेद्युरशेषतो नयन्
सहसा गोपगणान्स यादवः।
स्थितमध्वनि रामकेशवौ
411 रथमारोपयदग्र्यरंहसम्॥ ९.७६ ॥

व्रजतोरथ वल्लवस्त्रियो
बलभद्रस्य जनार्दनस्य च।
अनुदुद्रुवुराशु वर्तनीं
412 कुररीकूजित सूचकस्वनाः॥ ९.७७ ॥

व्यलपन्निति बाष्पगद्गदं
विरहारम्भविषाद विह्वलाः।
वलयैः प्रियवर्त्मपातिभिः
413 क्षतपुष्पा इव घर्मवीरुधः॥ ९.७८ ॥

अपयाति सहाग्रजन्मना
सहसा नन्दसुतो विहाय नः।
अनुयाम निवारयाम वा
414 कथमस्माभिरुदास्यते मुधा॥ ९.७९ ॥

श्रुतिषु ज्वलनं वमत्यसा-
वदवीयो रथचक्रचीत्कृतिः।
द्रुतमेत्य पतेम तत्पदे
415 गुरुभर्त्रादिषु मुक्तगौरवाः॥ ९.८० ॥

www.prapatti.com

प्रगुणत्वमिव व्रजस्त्रियः
    चलसम्बन्धिनि नन्दनन्दने।
मुदिरध्वनितां विजानते
416 शिखिनस्तद्रथनेमिनिस्वने॥ ९.८१ ॥

अयमुद्धृत गोकुलेक्षणः
    कथमक्रूर इति प्रजल्प्यते।
अथवा भुवनेषु दारुणाः
417 प्रथिताः पुण्यजना निशाचराः॥ ९.८२ ॥

बडिशामिषवत् प्रयुक्तया
    रिपुरक्रूरसमाख्ययान्वितः।
विभवं हरति व्रजौकसां
418 किमिहोच्येत वदेम कस्य वा॥ ९.८३ ॥

अवतारवराहरूपिणा
    हरिणा भूमिरुदञ्चितोदधेः।
विरहव्यसनोदधेरितः
419 क इवोदञ्चयितुं क्षमेत नः॥ ९.८४ ॥

चिरसङ्घटितोऽपि नः क्षणात्
    अनुरागो बलभद्रकृष्णयोः।
अपयात महानदीद्वयो
420 भविता शोण इवैष निष्फलः॥ ९.८५ ॥

अविकल्पितबाल्ययौवनः
    प्रणयोऽस्मासु बलानुजन्मनः।
विधिना विषमप्रवाहिणा
421 सिकतासेतुरिवैष भिद्यते॥ ९.८६ ॥

अमुना शशिनेव कल्पितः
    चिरमस्मासु शरन्नदीष्विव।

www.prapatti.com

प्रणयः प्रतिभासजीवितः
422 प्रतिमाचन्द्र इव प्रलीयते॥ ९.८७॥

अहमस्मि तव त्वमेव वा
मम दृष्टिस्त्वमिति प्रलोभयन्।
विजहाति स एव वल्लवीः
423 अलमेतावदतः परेण किम्॥ ९.८८॥

अयमेवमशुल्कदासिकाः
स्वपदोपघ्नलताः स्वयं प्रभुः।
बहुमत्य जहाति निःस्पृहः
424 कथमालेख्यगता इवाद्य नः॥ ९.८९॥

निरपेक्ष इवैष नीलया
रसिकः पालिकया सराधया।
पृथगत्र किमेतदुच्यते
425 कुहकः कश्चिदसौ कुलस्य नः॥ ९.९०॥

अमृतस्य विषस्य च स्वयं
प्रभवस्थानमभूत्पयोनिधिः।
नियतं तदनेन दर्शितं
426 निजसंयोगवियोगदायिना॥ ९.९१॥

मुखचन्द्रिकया मुखानि नः
कुमुदानीव विकासमानयन्।
कितवो यदुवाच सत्यवत्
427 क्व गतं तत्क्व च तेन गम्यते॥ ९.९२॥

यमुनापुलिनेषु दीव्यता
यदुतानेन वशीकृता वयम्।
विफलप्रणयप्रदायिना
428 विधिना हन्त विलोभितास्ततः॥ ९.९३॥

www.prapatti.com

विजहाति स एष गोकुलं
मथुरामाद्रियते मनोरमाम्।
भवितव्यतया शुभाशुभे
429 तदिहैवं परिवर्तितास्पदे॥ ९.९४ ॥

सहजं हरता महानिधिं
विवशानामिव वैरिणेव नः।
विहितः सुकृतेन कीदृशा
430 मथुरायोषिदनुग्रहो महान्॥ ९.९५ ॥

सहपांसुविहारसम्भृतं
जहता स्नेहमनङ्गवर्धितम्।
अपि नागरयौवतं क्षणात्
431 अमुना हन्त विलोभयिष्यते॥ ९.९६ ॥

नटवत्परिगृह्य मायया
नतचिन्तामणिरेष नस्त्यजन्।
अनुरूपतमास्वपि ध्रुवं
432 नगरस्त्रीषु न सङ्गमेष्यति॥ ९.९७ ॥

निजवंश निनादतोऽपि यत्
स्वदते श्रोत्ररसायनं वचः।
निदधीत नृशंसधीरसौ
433 पुरयोषित्स्वपि वागुरामिमाम्॥ ९.९८ ॥

इह तावदुपेक्षिता वयं
वशिनाऽऽलेख्य पराङ्गना इव।
विहरन्विरसेन चेतसा
434 कितवस्तत्र किमाचरिष्यति॥ ९.९९ ॥

युवतीरयमिन्दुकान्तयेत्
नगरे नन्दकुमार चन्द्रमाः।

www.prapatti.com

स्मितचन्द्रिकया यदीयया
435 द्रवतामेति मनःशिलापि नः॥ ९.१०० ॥

अपि जह्युरमुष्य दर्शने
नवलुब्धा नगरस्त्रियः प्रियान्।
सुलभे सुमणौ कथं मतिः
436 क्रमते काचन काचसङ्ग्रहे॥ ९.१०१ ॥

ललिताद्भुतलास्यगन्धिषु
ध्रुवमङ्गेषु बलानुजन्मनः।
नवयौवनरामणीयकं
437 नयनैः पास्यति नागरीजनः॥ ९.१०२ ॥

विधिना विषमप्रवृत्तिना
व्यपनीतोऽपि कदाचिदागतः।
अपि नः पुनरार्द्रयिष्यते
438 मदनप्राण सुहृद्भिरीक्षितैः॥ ९.१०३ ॥

इह तत्पदकाङ्क्षिभिः स्तनैः
नयनैस्तन्मुखपद्मषट्पदैः।
श्रवणैश्च तदुक्तिजीवितैः
439 अपि जीवेम पुनस्तदादृताः॥ ९.१०४ ॥

करुणाभरितैः कदा पुनः
स्वयमुल्लाघयिता स एव नः।
अपरस्परपातिभिः शनैः
440 अगदङ्कारनिभैरवेक्षणैः॥ ९.१०५ ॥

विविधारुणराजिरञ्जिते
विशदस्मेरविशालशीतले।
किमपि ब्रुवती कृतार्थतां
441 नयने तस्य कदाऽनुनेष्यतः॥ ९.१०६ ॥

www.prapatti.com

बधिरत्वमिवागतान्यसौ
श्रवणान्यद्य पुनः समेत्य नः।
रमयिष्यति चाटुभिः कदा
442 रतिसिन्धोरिव वीचिपङ्क्तिभिः॥ ९.१०७ ॥

मदयन्हृदयानि विभ्रमैः
अपि संवादमिवाचरन्दृशा।
अविभागमिवावहन्गुणैः
443 अपि नः प्रत्यवपत्स्यते पुनः॥ ९.१०८ ॥

परिवर्तयिता जगत्त्रयीम्
अपरावृत्तिरनेहसः क्रमः।
यदतीतमतीतमेव तत्
444 पुनरेष्यत्यपि पुष्करेक्षणः॥ ९.१०९ ॥

अथवा पुरसुन्दरीजनैः
सुभगम्भावुक सौम्यवृत्तिभिः।
अवशादवरुद्धचेतसः
445 कृतिनः कैव कथा व्रजागमे॥ ९.११० ॥

मथुरापुरमत्तकाशिनीम्
अधुरालापविलोभिताशयः।
पुनरेष्यति नन्दनन्दनः
446 किमिवास्मासु विचिन्त्य कारणम्॥ ९.१११ ॥

बहुविभ्रमपाशबन्धुरां
गुणगृह्यः स्वयमेष दुस्तराम्।
अतिलङ्घयितुं न शक्नुयान्
447 नगरस्त्रीजननेत्रवागुराम्॥ ९.११२ ॥

न रथः परिदृश्यते महात्
न च नेमिस्तनितं निशम्यते।

न च रेणुरितो विजृम्भते
448 तदपि भ्रश्यति जीवितं न नः॥ ९.११३ ॥

इति वादिनि वल्लवीजने
यमुनां सत्वरसूतचोदितः।
घटयन् वसुधामनोरथं
449 वशिनस्तस्य रथः क्षणाद्ययौ॥ ९.११४ ॥

स्वगुणानुभवेन सुभ्रुवां
भवभोगोचित पुण्यसञ्चयम्।
विरहव्यथया तु तीव्रया
450 वृजिनाम्भोधिमशोषयत्प्रभुः॥ ९.११५ ॥

परवन्ति जगन्ति बाधितुं
नियतिः किं न करोति निष्ठुरा।
विजहौ करुणानिधिः प्रिया
451 विरहे तस्य च ताभिरास्यत॥ ९.११६ ॥

विनिवेश्य रथे सितासितौ
वसुदेवस्य सुतौ स यादवः।
मणिभङ्गरुचं महापगां
452 दिवमुष्णांशुरिव व्यगाहत॥ ९.११७ ॥

अघमर्षणलीनकिल्बिषः
सलिले मग्नतनुर्ददर्श तौ।
भुजगेन्द्रभुजङ्गशायिनौ
453 पुरुषौ किञ्चिदिवान्यलक्षणौ॥ ९.११८ ॥

उपसृत्य च तीरमादरात्
तदवस्थौ निरवर्णयद्रथे।
स्मयमानदृशोस्तयोरसौ
454 निभृतः स्वानुभवं न्यवीवदत्॥ ९.११९ ॥

www.prapatti.com

प्रणिधानबहिर्विलोचनैः
    प्रतिलब्धानुभवः प्रसादयन्।
अनिनीषत तावुभौ तदा
455 पुरमारब्धशरासनोत्सवाम्॥ ९.१२० ॥

गजसिंहगती ततश्च तौ
    गिरितुङ्गेन रथेन तेरतुः।
गगनद्रवसन्निभां नदीम्
456 अपुनः प्राप्तिभयादिवाकुलाम्॥ ९.१२१ ॥

अथ वियति समेतैः सिद्धगन्धर्वमुख्यैः
    भुवि च भुवनगोपः संस्तुतो गोपवृद्धैः।
ललितगतिविहारो रामचन्द्रेण सार्धं
457 रणपरिणतिकाङ्क्षी राजधानीं जगाहे॥ ९.१२२ ॥

ततस्तौ ददृशुस्तत्र विशन्तौ राजवीथिकाम्।
458 पूर्णदृष्टिफलाः पौराः पुण्यैरेकमुखैरिव॥ १०.१ ॥

मन्मथायुतसौन्दर्या वसन्तायुतसौरभौ।
459 शशाङ्कायुतलावण्यौ चण्डरश्म्ययुतद्युती॥ १०.१० ॥

गरुत्मानिव भूभागाद्गगनाभोगमायतम्।
460 कंसमञ्चमपद्वारादुदप्लवत केशवः॥ १०.५५ ॥

कचग्रहेण विवशं कंसमाकृष्य पातयन्।
461 पतन्वक्षःस्थले तस्य तत्सत्त्वमुदपाटयत्॥ १०.५६ ॥

महामोहमिवाक्रम्य मातुलं मधुसूदनः।
462 विवेक इव वृत्तस्थमुग्रसेनममोचयत्॥ १०.५७ ॥

सिद्धाश्च दिवि तत्तादृक्तालकल्पितताण्डवाः।
463 हर्षदुग्धाब्धिकल्लोलं हाहाकारमकल्पयन्॥ १०.६३ ॥

अथ तौ भीमदोर्दण्डकण्डूकर्षणतोषितौ।
464 पितृभ्यां दृष्टजन्याभ्यामुपसृत्य प्रणेमतुः॥ १०.६४ ॥

तौ च तौ मुदितारातिरक्तचन्दनरञ्जितौ।
465 अश्रुभिः प्रीतिनिष्यन्दैः पितरावभ्यषिञ्चताम्॥ १०.६५ ॥

विबुधत्वमिव प्राप्तो वसुदेवः सुतेक्षणात्।
466 सतत्त्वप्रतिबोधेन सात्त्वतां पतिमस्तुत॥ १०.६६ ॥

नमस्ते नाभिनालीकरजसा सृष्टवेधसे।
467 अजाय सर्ववेदानामेकवेद्याय विष्णवे॥ १०.६७ ॥

अनन्याधारमाधारमनन्येश्वरमीश्वरम्।
468 अनुशृण्वन्ति सन्तस्त्वामनन्याधिपतिं पतिम्॥ १०.६८ ॥

अभङ्गुररसं भोग्यमनपायं रसायनम्।
469 अक्षयं धर्मसर्वस्वमविदुस्तव कीर्तनम्॥ १०.६९ ॥

अनुग्रहदशादीप्तमशेषार्थप्रकाशकम्।
470 दयासम्प्लुतमाहुस्त्वां दीपमन्तस्तमोपहम्॥ १०.७० ॥

देवकी दनुजस्थूणा दिव्यं धाम व्रजाङ्गणम्।
471 रमा राधादयश्चेति राशिभेदैर्न भिद्यसे॥ १०.७१ ॥

नियन्ता सर्वभूतानां नियन्तव्यैर्नियम्यसे।
472 पितामहमुखैः पुत्री मम पुत्रोऽसि मायया॥ १०.७२ ॥

महता त्वत्पदेनैव मारुतिन्यायमाश्रिताः।
473 निस्तरन्त्यचिरात्सन्तो दुस्तरं भवसागरम्॥ १०.७३ ॥

अहितोदन्वदौर्वाग्निमशेषोत्कर्षमातरम्।
474 भवभैमरथीं भक्तिं भजन्ति त्वयि साधवः॥ १०.७४ ॥

भरन्यासाश्वयुक्तेन भाववेगप्रधाविना।
475 मनोरथेन गन्तव्यः सारथिश्च भवान् सताम्॥ १०.७५ ॥

वयं तु भवता ग्राह्या वासनादुर्गभेदिना।
476 मनागिव समुद्बोध्य मा पुनर्मूमुहद्भवान्॥ १०.७६ ॥

महतामपि निष्कम्पा मनुष्यत्वमतिस्त्वयि।
477 दृढलक्षितचिह्नानां दिङ्मोह इव दुर्दमः॥ १०.७७ ॥

दुरन्तसुखखद्योतं दुःखान्धतमसावृतम्।
478 निजेनैव प्रकाशेन निशीथमुपरुन्धि नः॥ १०.७८ ॥

मशकानिव मातङ्गः कंसमुख्यानिमान्क्षिपन्।
479 यदि विस्मयनीयस्त्वं विस्मये किं न विस्मयः॥ १०.७९ ॥

नखलीलाविदार्येषु नाथेषु विबुधद्विषाम्।
480 परिष्कारणपर्यायाः पञ्चापि तव हेतयः॥ १०.८० ॥

कालनेमिविकारेऽस्मिन् कंसे विमथिते त्वया।
481 ईदृशामितरेषां च दत्त एव जलाञ्जलिः॥ १०.८१ ॥

नमितायतविष्कम्भा दानवप्रभवैः क्षमा।
482 किञ्चिदुत्तम्भितेवाऽद्य कंसभारापहारतः॥ १०.८२ ॥

न खल्वतिशयं कञ्चिदियमाधातुमर्हति।
483 सुमणावज्ञक्लृप्तेव स्तुतिरस्मत्कृता त्वयि॥ १०.८३ ॥

इति विज्ञापितस्तेन व्रीडादिव नतो विभुः।
484 बालोपलालनमिदं भव्यवृत्तिरभावयत्॥ १०.८४ ॥

स वाचा सान्त्वयामास पितरं दीनचेतसम्।
485 स्ववक्त्रेन्दुविनिष्यन्दिसुधापूरितकुल्यया॥ १०.८५ ॥

गम्भीरमधुरां तस्य गिरं निगमगन्धिनीम्।
486 श्रुत्वा मुक्तिसखीं प्राप मुदमानकदुन्दुभिः॥ १०.८६ ॥

देवकी च परिष्वज्य सुतं वात्सल्यनिर्भरा।
487 नन्दगोपवधूलब्धं नवमानन्दममन्वभूत्॥ १०.८७ ॥

www.prapatti.com

भूयः प्रादुरभूत्तस्य भुजयुग्मं तिरोहितम्।
488 तथापि तादृशं मर्त्यं तममन्यन्त तामसाः॥ १०.८८ ॥

बभूव बलभद्रस्य तेन विश्वातिशायिना।
489 शिरसा विधृतस्यापि किरीटस्येव शेषता॥ १०.८९ ॥

क्रियमाणपरिष्कारः किरीटाद्यैः स बन्धुरैः।
490 तानि तान्येव दिव्यानि तत्तदङ्गैरभूषयत्॥ १०.९० ॥

सप्तिभिः सैन्यसुग्रीवमेघपुष्पवलाहकैः।
491 व्यक्तिमन्तोऽभवन्वेदास्त्यजन्तो धेनुभूमिकाम्॥ १०.१०३ ॥

पद्माकमलदायादं पदं तस्य स्वमौलिभिः।
492 श्रुतयो धारयामासुः पादपीठीकृतात्मभिः॥ १०.१०४ ॥

स वेणुः शङ्खरूपेण प्राचा परिपचेलिमः।
493 अगोपीसंविभागार्हं पपौ तस्याधरामृतम्॥ १०.१०५ ॥

दिदेश सान्दीपनये धनुर्वेदोपदेशिने।
494 स्वपदारूढतनयप्रत्यानयनदक्षिणाम्॥ १०.१०६ ॥

प्रहितां पुरुहूतेन स्वसङ्कल्पानुवर्तिना।
495 कंसजित्कंसपितरं सुधर्मामध्यवासयत्॥ १०.१०७ ॥

आसागरान्तमवमत्य महीपतीन्द्रान्
भूम्ना निजेन परिहृत्य ययातिशापम्।
ओजोनिरोधकमिलाश्रयमुग्रसेनं
496 राजानमेकमकरोज्जगदेकनाथः॥ १०.११८ ॥

क्षिप्तावद्यं क्षत्रियवृत्त्या बहुशाखं
मग्नं शापोदन्वति मान्यं यदुवंशम्।
इच्छाधीनस्वेतरसर्वः स्वमहिम्ना
497 रक्षागोपो रामयवीयानुदहार्षीत्॥ १०.११९ ॥

www.prapatti.com

तदद्भुतं क्रीडितकं क्रमेण
    श्रुत्वा हरेरप्रतिमानशक्तेः।
महाबलान् कंसवधादिजन्मा
498 मन्युः प्रपेदे मगधेन्द्रमुख्यान्॥ ११.१ ॥

गोपालडिम्भो नरपालहन्ता
    कुले यदोरञ्चितमातपत्रम्।
अन्यच्च भूम्यामधरोत्तरत्वं
499 हन्तेति वादान् प्रभुरभ्यनन्दत्॥ ११.२ ॥

हलादिभिर्हेतिवरैर्यथार्हं
    रथाङ्गमुख्यैरपि रामकृष्णौ।
स्ववृत्तियोग्यावसरोपयातैः
500 प्राचीं श्रियं प्रादुरभावयेताम्॥ ११.३ ॥

स दैत्यजिद्वध्यवरूथिनीनां
    सम्प्रापकं सारथिमात्रशेषम्।
पुनः प्रवृत्तानुशयः पुरीं स्वां
501 निन्ये जरासंधमहार्यसंधः॥ ११.४ ॥

समाहृतैः सैन्यमहासमुद्रैः
    आयातमष्टादश साम्परायान्।
देहावशेषं प्रजिघाय दीनं
502 देहेन भीमेन विभेत्तुमिच्छन्॥ ११.५ ॥

स्वदत्तशक्त्या मुचुकुन्ददृष्ट्या
    भस्मावशेषो भविता द्रुतं यः।
कलेरिवात्मानमनन्तदोषं
503 यं कालपूर्वं यवनं प्रचख्युः॥ ११.६ ॥

बलस्य च स्वस्य च बाहुभूम्ना
    यदाहृतम्लेच्छमृगाधिपानाम्।

www.prapatti.com

सहस्रकोटीगुणितं सहस्रं
504 पञ्चत्वमायास्यति पञ्चसङ्ख्यम्॥ ११.७॥

तदागमे यादवपुङ्गवानां
विप्रावमानोपनतं विषादम्।
निवारयामास न वासुदेवः
505 प्रख्यापयन् ब्राह्ममृषेः प्रभावम्॥ ११.८॥

निसर्गनिध्येयपरावरः सः
संमन्त्र्य सार्धं यदुवंशवृद्धैः।
विहातुमिच्छन् मधुरां शुभंयुः
506 सङ्कल्पयामास पुरीं तदन्याम्॥ ११.९॥

स्वयं प्रवृत्तैरपि वृष्णवीरैः
त्रातुं क्षमां त्रासितदैत्यलोकः।
अनन्यसाधारणशक्तिरन्यां
507 सङ्कल्पयामास पुरीमपूर्वाम्॥ ११.१०॥

जहौ धरित्रीमिव जामदग्न्यः
कौलीमयोध्यामिव कोसलेन्द्रः।
अचिन्त्यवृत्तिर्मधुरामनिन्द्यां
508 तज्जन्मजातो महिमा तु नैनाम्॥ ११.११॥

परित्यजन्नप्यभिमत्य तिष्ठन्
व्याप्तः शुभं व्यक्तिपदं तदग्र्यम्।
अनन्यभाजामभजत् स देवः
509 तस्मिन् सतां प्रागिव सन्निधानम्॥ ११.१२॥

अहंसपद्मामिव वाहिनीं तां
वीतेन्दुतारामिव वासतेयीम्।
समाप्तकार्यामिव सत्रशालां
510 शून्यां पुरीं प्रेक्ष्य जगाम शौरिः॥ ११.१३॥

चित्रावशेषद्विरदाश्वयोधा
    शुकादिसम्भाषणशेषसूक्ता।
मणिप्रभाशेषितदीपिका सा
511 नाम्नैव माधुर्यवती तदाऽऽसीत्॥ ११.१४ ॥

प्रचोदितस्तत्र च विश्वकर्मा
    नाथप्रसत्त्यै नलिनासनाद्यैः।
रथ्यादिवैचित्र्यवतीं वितेने
512 राशिं गुणानामिव राजधानीम्॥ ११.३१ ॥

अनन्यदृष्टिं नगरी नवीना
    विस्मेरतां विश्वपतिं निनाय।
स्वयंप्रभैः सौधभरैरुदारैः
513 तुङ्गैः सुमेरोरिव रत्नशृङ्गैः॥ ११.३८ ॥

परेण नाकं प्रलयानभिज्ञाम्
    अधीयते यस्य पुरीमचिन्त्याम्।
स लोकनाथो विदधे सनाथां
514 दूराधिकां द्वारवतीं दिवोऽपि॥ ११.४० ॥

अभिन्नसत्वान्नभसः परस्मात्
    क्षीरोदधेरंशुमतश्च बिम्बात्।
रमासखस्य प्रणिधानभाजां
515 याऽभूत् प्रियं व्यक्तिपदं पृथिव्याम्॥ ११.६९ ॥

प्रभुणा सहस्रवदनेन वर्ण्यतां
    द्विगुणैरमुष्य नयनैरवेक्ष्यताम्।
श्रुतिभिश्च तस्य बहुधा निशम्यताम्
516 अधिकां ततः श्रियमवाप सा पुरी॥ ११.७५ ॥

स्वयमजनि किमत्र श्वेतमेवन्तरीपं
    परिणतमुत किञ्चिद्भागधेयं पृथिव्याः।

www.prapatti.com

वरुणनगरमन्यद्वारिधेरुत्थितं वा
517 किमिदमिति पुरं तत् कीर्तयन्ति स्म पौराः॥ ११.७६ ॥

रामप्रष्ठैरधिवसति सा राजधानी जगाहे
लोकाधीशे सह बहुमतैर्लोकपालैरिवान्यैः।
आश्चर्याणां प्रकृतिरियमित्यद्भुतावेशयोग्याम्
518 अप्रत्यूहामनितरतुलारोहणीयामभिख्याम्॥ ११.७७ ॥

तन्मध्ये विरचितशिल्पमेरुकल्पं
वैचित्र्यादपहृतवैजयन्तगर्वम्।
प्रस्पष्टं निजमिव पारमेष्ठ्यमुर्व्यां
519 प्रासादं प्रभुरधिवासयाञ्चकार॥ ११.७८ ॥

रामः पुनर्व्रजमुपेत्य विहारभेदैः
आश्वासयन् सहचरैः सुहृदश्च सर्वान्।
विश्राणितां दुहितरं वरुणेन विन्दन्
520 सीरावकृष्टयमुनास्नपितो विजह्रे॥ ११.७९ ॥

प्रत्यञ्चमब्धिमवधूतवतोऽतिदूरं
दग्धुश्च कूलमिव दक्षिणमस्त्रभूम्ना।
आकर्षतश्च सरितं सवितृप्रसूतां
521 रामस्य तस्य शुशुभे रसिकस्य लीला॥ ११.८० ॥

पद्मयोनिवचनादुपनीतां
प्राक्तनीं प्रियतमामिव कान्तिम्।
रेवतस्य तनयामनुरूपां
522 रेवतीं च परिणीय स रेमे॥ ११.८१ ॥

तथाविधानन्दमहापयोधेः
तरङ्गवृत्त्या भजतोऽवतारान्।
अशेषरूपेष्वनुरूपरूपा
523 देवी जगन्नेतुरनुप्रजज्ञे॥ १२.१ ॥

सा तस्य नित्योदितदिव्यधाम्नः
पत्युः प्रिया भानुमतः प्रभेव।
अध्यासितुर्द्वारवतीमदूरात्
524 व्यक्तिं शुभां प्राप विदर्भदेशे॥ १२.२॥

शिखण्डकं निष्प्रतिमं श्रुतीनां
शृङ्गारलीलोपमविश्वकृत्यम्।
अधीयते तन्मिथुनं स्वभावात्
525 अन्योन्यजीवातुमनन्यभोग्यम्॥ १२.३॥

दयेव नित्यं दयिता त्रिधाम्नः
सर्वेषु भावेषु समानभावा।
परावराणां जननी प्रजानाम्
526 आसीद्विदर्भाधिपतेरपत्यम्॥ १२.४॥

महीतलान्मैथिलसीरकृष्टात्
क्षीरोदधेराहितमन्थशैलात्।
भृगूद्वहात्ख्यातिमतश्च याऽभूत्
527 सा भीष्मकादभ्युदियाय भूयः॥ १२.५॥

अमन्यतैनां तनयां स राजा
रुक्मश्च मोहादनुजामजन्याम्।
यामेकपत्नीमनघस्य पुंसः
528 प्रजासृजां मातरमामनन्ति॥ १२.६॥

शृङ्गारयोनेरिव शिल्पविद्यां
दिव्यां त्रिलोक्या इव दिष्टवृद्धिम्।
सीमान्तरेखामिव सम्पदस्तां
529 जगुः स्त्रियो जङ्गमरत्नसृष्टिम्॥ १२.६७॥

वयस्यया‌ऽभीष्टवरानुयोगे
साऽपश्यदात्मानममन्दलज्जा।

www.prapatti.com

अस्सूचयन्नूनमनेन तस्याः
530 स्वलक्षणं शौरिमनन्यलक्ष्यम्॥ १२.६८ ॥

अलिप्सत श्वेव हविस्तदैनां
दैत्यस्वभावो दमघोषजन्मा।
तस्मै च कृष्णैकमनोरथां तां
531 रूपाधिकां दातुमियेष रुक्मी॥ १२.६९ ॥

परस्परं भूषयतः प्रतीकान्
औद्वाहिकं मङ्गलमुद्वहन्त्याः।
प्रायः स्वदीप्तेरतिरोधिमिच्छ-
532 न्त्यावारयन्नाभरणानि तस्याः॥ १२.७० ॥

निनीषतां देवगृहं यथैताम्
आकल्पलक्ष्म्या समयोजयन्त।
मुकुन्दसंस्पर्शमवाप्तुमर्हा
533 सैव स्थिरा धन्यतमा बभूव॥ १२.८७ ॥

पतिव्रताः पार्थिवयोषितस्तां
प्रत्यङ्गसौन्दर्यनिमग्नभावाः।
कृताशिषः कृष्णमनोरथस्थां
534 आरोप्य कर्णीरथमन्वगच्छन्॥ १२.८८ ॥

मङ्गल्यसङ्गीतसमेतयात्राम्
अनुष्यदेवीभिरनुद्रुता सा।
निनंसितैषा स्वयमेव देवी
535 नान्येति सद्भिर्निरणायि नाथा॥ १२.८९ ॥

भावन्तरेषु प्रतिपन्नलीला
पैतामहादीनि पदानि दातुम्।
स्वदत्तशक्तेः कुहनामनुष्या
536 कुतश्चिदिष्टं स्वयमाशशंसे॥ १२.९० ॥

प्रणम्य मूर्ध्ना निहितोपहाराम्
    उत्तस्थुषीमुत्सवदेवतैनाम्।
अवोचदारादशरीरिवाचा
537 परैरजय्यं पतिमाप्नुहीति॥ १२.९१ ॥

पत्या निजेन परिणीतिमवाप्तुकामा
    लब्ध्वा वरं ललितमुत्सवदेवतायाः।
तेनैव सा समसमीहितसिद्धिरासीत्
538 मानाधिका जगति मन्मथमन्मथेन॥ १२.९२ ॥

ऊरुः सव्यो नयनकमलं भ्रूलता चापि तस्याः
    प्रावेपन्त प्रियमुपगतं सूचयन्ति स्ववृत्त्या।
आरादासीदलघुतुलसीगन्धसौम्यः समीरः
539 प्रत्यासन्नं मुहुरुदचरत्पाञ्चजन्यप्रणादः॥ १२.९३ ॥

प्रसादभाजः प्रतिनिर्गतां तां
    प्रासादतो वासववल्लभायाः।
समग्रशक्तिः समयोपयातः
540 प्राणेश्वरीं प्राप्तुमियेष शौरिः॥ १३.१ ॥

तामद्भुतां सिद्धिमिवाद्भुतानां
    सौभाग्यविद्यामिव सद्गुणानाम्।
सत्तामनन्यामिव सद्गुणानां
541 यथाश्रुतं प्रैक्षत यादवेन्द्रः॥ १३.२ ॥

अङ्गैरवज्ञातकदम्बगोलैः
    अस्पन्दमन्देन विलोचनेन।
लीलोपशान्त्या लिखितेव साऽभूत्
542 दामोदरे दृष्टिपथं प्रयाते॥ १३.३ ॥

पद्माकराणां परिषन्निवेशे
    पर्याप्तचन्द्रायुतकान्तिसारे।

www.prapatti.com

अनन्यलभ्यां लभते स्म तृप्तिं
543 तस्या मुखे दृष्टिरतीव शौरेः॥ १३.४ ॥

वाचस्पतित्वं च वनस्पतीनां
दिव्येतरेषां च दिवस्पतित्वम्।
दातुं क्षमाया दयिते तदानीं
544 आज्ञापको नूनमभूदनङ्गः॥ १३.५ ॥

तस्मिन् द्वितीयामिव वैजयन्तीं
सा च प्रिये साचिविशेषरम्याम्।
कटाक्षमालां निबबन्ध कृष्णे
545 कामाधिके कौतुकमेदुराक्षी॥ १३.६ ॥

अलक्ष्यभेदत्रिविधाम्बुजाभैः
आलक्ष्यशृङ्गारगुणानुबन्धैः।
स्वयंवरस्रग्भिरभावि तस्याः
546 कालोदिते कंसरिपौ कटाक्षैः॥ १३.७ ॥

स वैजयन्त्यादिविभावशाली
निर्व्याजनिष्पन्ननिजानुभावः।
शृङ्गारवीराद्भुतचित्रितात्मा
547 रम्यस्तया निर्विविशे रसोऽन्यः॥ १३.८ ॥

आकेकराणामनघस्तदानीम्
एकक्षणं लक्ष्यमभूत् बहूनाम्।
तस्याः स्थिरानन्दपरिप्लुतानाम्
548 अर्थस्पृशामर्धविलोकितानाम्॥ १३.९ ॥

तस्याश्चिराकङ्क्षितलाभधन्यैः
अपत्रपामन्थरितैरपाङ्गैः।
बभार भूयो बहुमानपूर्वं
549 बाल्ये धृतां बर्हिकलापभूषाम्॥ १३.१० ॥

सन्तानसौभाग्यघनेन यूना
सिक्ता सुधासारनिभैरपाङ्गैः।
उद्भिन्नरोमाञ्चततिर्बभासे
550 कान्तप्ररोहा कमलस्थलीव॥ १३.११ ॥

स्वकान्तिसाम्यादिव जातसङ्गैः
शौरिस्तदा स्वागतसूक्तिगर्भैः।
प्रियासखीनामभजत् प्रहृष्टैः
551 उद्वीक्षणैरुत्पलपुष्पवृष्टिम्॥ १३.१२ ॥

स रुक्मिणीनेत्रचकोरचन्द्रः
सा तत्प्रहर्षाम्बुजपूर्वसन्ध्या।
तदद्भुतद्वन्द्वमवेक्ष्य सख्यः
552 प्रापुस्तुलामप्सरसामनूनाम्॥ १३.१३ ॥

तथैव तादात्म्यमिवाऽऽगतानां
तस्याः सखीनां सममाविरासन्।
परस्य वीक्षां प्रतिसंलपन्तो
553 वक्रोक्तिगर्भा इव मन्दहासाः॥ १३.१४ ॥

स कौस्तुभाभ्यर्णनिवेशयोग्यं
कन्यामयं कामपयोधिरत्नम्।
परीतमारात् प्रतिहारपालैः
554 पश्यन् क्षणं पान्थ इवावतस्थे॥ १३.१५ ॥

तं माल्यभूषापरिकर्मिताङ्गं
धारातटित्वन्तमिवाम्बुवाहम्।
समीक्ष्य बाला तदनन्यदृष्टिः
555 चर्यामवालम्बत चातकानाम्॥ १३.१६ ॥

तलोदरीं तालफलस्तनीं तां
ताम्राधरां चारुनवोत्पलाक्षीम्।

www.prapatti.com

किं नाम भावीति विभावयन्तीं
556 कृष्णस्तदा किञ्चिदिवाऽऽससाद॥ १३.१७ ॥

दुर्दर्शमध्यां द्विरदेन्द्रयातां
व्यूहक्रमव्यक्तविचित्रगात्रीम्।
परैरभेद्यां प्रतिजग्मुषीं तां
557 कान्तात्मिकां कामचमूं स मेने॥ १३.१८ ॥

स चन्द्रिकां चन्द्र इवाभियातः
चन्द्राननां यादववंशचन्द्रः।
निर्वेशनीयः सविशेषमासीत्
558 नेदीयसां नेत्रचकोरबृन्दैः॥ १३.१९ ॥

अहं त्वया दूतमुखेन दूरात्
साध्व्या समाहूत इहोपयातः।
मा ते भयं भूदिति मञ्जुभाषि
559 तामग्रहीदग्रकरे मुकुन्दः॥ १३.२० ॥

प्रियेण सा तेन गृहीतहस्ता
तद्वक्त्रदिव्याम्बुजषद्वदेन।
विलोचनेन व्यवृणोत् सखीभ्यः
560 कृतार्थतां क्षीबदशोल्बणेन॥ १३.२१ ॥

प्राचोऽवतारानतिशय्य भूम्ना
सा रुक्मिणी तेन वृता चकाशे।
तस्यैव रूपान्तरदूरवृत्तिः
561 कन्दर्पजन्मानुगुणेव कान्तिः॥ १३.२२ ॥

मल्लीविकासोज्ज्वलमन्दहासा
रोमोद्गमैराहितकोरकश्रीः।
समेयुषी संददृशे तदा सा
562 वसन्तलक्ष्मीरिव माधवेन॥ १३.२३ ॥

www.prapatti.com

अघर्मजस्वेदकणावकीर्णाम्
अभीतिजं वेपथुमुद्वहन्तीम्।
अनुष्णबाष्पोदयमन्थराक्षीं
563 विलोक्य देवीं विभुरभ्यनन्दत्॥ १३.२४ ॥

हरिप्रियां केसरिणीमिवैनां
दुरासदामन्यनृपद्विपेन्द्रैः।
सखीजनः प्रीतमना निदध्यौ
564 ययौ च खेदं निजविप्रयोगात्॥ १३.२५ ॥

मिथो गुणैस्तन्मिथुनं निबद्धं
वियोगवैदेशिकसंप्रयोगम्।
अजायतान्योन्यनिलीनभावं
565 सखीदृशां सादरदर्शनीयम्॥ १३.२६ ॥

जगत्त्रयार्तिप्रशमाय जातां
विहारसंक्षोभितवैरिसिन्धुः।
देवेषु पश्यत्स्विव पूर्वमेनां
566 जग्राह तां जाग्रति राजलोके॥ १३.२७ ॥

स पुष्पकं राम इव प्रियां स्वाम्
उत्तारितां शत्रुभयादुदीर्णात्।
मनोजवं सत्यमनोरथस्तां
567 आरोपयामास रथं रथाङ्गी॥ १३.२८ ॥

सा चामरौघैरुपचर्यमाणा
वातावधूतैरिव काशजालैः।
रराज नाथेन रथोदयाद्रौ
568 चन्द्रेण पूर्णेन शरन्निशेव॥ १३.२९ ॥

परस्परप्राप्तगुणेन भासा
बर्हावृतं व्योम विभावयन्तौ।

www.prapatti.com

विरेजतुस्तुङ्गरथाश्रयौ तौ
569 विद्युत्पयोदाविव मन्दरस्थौ॥ १३.३० ॥

प्रभेव देवेन तमोपहेन
प्रत्यग्दिशं तेन सह प्रयान्ती।
नित्यानपायित्वमजानतीनां
570 सत्यापयामास निजं प्रजानाम्॥ १३.३१ ॥

तामुद्वहंस्तामरसायताक्षो
रत्नौघदीप्तेन रथेन देवीम्।
आत्मानमेवार्यममण्डलस्थं
571 विद्यासखं व्यञ्जयति स्म वीरः॥ १३.३२ ॥

अतीतदर्शामिव चन्द्रलेखां
शान्तोपरोधामिव शारदीं द्याम्।
अमंस्त निर्विघ्नफलामिवेच्छां
572 शोकत्यजं शूरकुलेश्वरस्ताम्॥ १३.३३ ॥

समेत्य सिंहीमिव तामनन्यां
यानोद्यतं यादवपञ्चवक्त्रम्।
आघुष्य गोमायुरिवामिषार्थी
573 चैद्यः क्रुधा दीप्तमुखोऽन्वधावत्॥ १३.३४ ॥

रुक्मी च तूर्णं प्रतिपन्नरोषः
पुरो भवन् भूमिभृतां सखीनाम्।
पराभवस्य प्रतिकारमिच्छन्
574 जग्राह पार्ष्णिं जगदेकनेतुः॥ १३.३५ ॥

जिघांसिते भ्रातरि जातखेदैः
कान्ताभिलापैः कतकैरिवाम्भः।
मनः प्रपेदे सहजां प्रसत्तिं
575 सत्त्वाधिकं सात्वतवंशगोप्तुः॥ १३.३६ ॥

www.prapatti.com

स वीक्षमाणः सविलासनेत्रं
वल्गुस्मितं वामदृशो मुखाब्जम्।
तदुक्तिभिः स्वादुतमाभिरासीत्
576 आप्यायितो नूनमनाविलाभिः॥ १३.३७ ॥

अनुद्रुतां वैरिचमूं स वीरो
बलेन रुद्ध्वा निजबाहुनैव।
विनिर्दिशन् मार्गभवान् विशेषान्
577 विश्वासयामास विदर्भकन्याम्॥ १३.३८ ॥

प्रियासहायः पदवीं स गच्छन्
द्राघीयसीं दारुकसारथिस्ताम्।
उदग्रवेगानुदधेरनूपे
578 वीतीन् क्षणं विश्रमयांबभूव॥ १३.३९ ॥

भयार्णवादुद्धृतया स्वयाऽसौ
श्रियेव साक्षादनुभूयमानः।
पयोधिरूपां परिघां विलङ्घ्य
579 द्युसंमितां द्वारवतीमयासीत्॥ १३.४० ॥

परिष्कृतां काञ्चनतोरणैस्तां
वल्गुध्वजां वन्दनदामचित्राम्।
रामासहायः प्रसमीक्ष्य रेमे
580 रम्यप्रसूनाञ्चितराजवीधीम्॥ १३.४१ ॥

महीयसां मङ्गलदुन्दुभीनां
नादैरवज्ञातपयोधिशब्दा।
श्रुतोत्सवानां विदये पुरी सा
581 स्वर्गौकसां श्रोत्रसुधामपूर्वाम्॥ १३.४२ ॥

प्रत्येयुषां कंसरिपुर्यदूनां
देवद्रुमाणामिव जङ्गमानाम्।

अनर्घरत्नाभरणप्रधानान्
582 आदत्त दिव्यानुपदाविशेषान्॥ १३.४३ ॥

तस्मिन् महानीलमणिप्रकाशे
तां रुक्मिणीमाहितरुक्मकान्तिम्।
पुराङ्गनाः प्रेक्षितुमीहमानाः
583 स्वर्गाधिकानारुरुहुः स्वसौधान्॥ १३.४४ ॥

कलक्वणन्नूपुरचारुवाद्यं
कर्णावतंसोदितभृङ्गगीतम्।
कस्याश्चिदन्वागतनाट्यवेदं
584 लीलागतं लास्यमभूदपूर्वम्॥ १३.४५ ॥

परिच्युतं किञ्चिदिवान्तरीयं
काचित्समालम्ब्य सहैव कान्त्या।
क्षिप्तेव तीव्रेण कुतूहलेन
585 क्षणेन वातायनमाससाद॥ १३.४६ ॥

आमुच्य ताटङ्कमनङ्गचक्रं
सव्येतरे सत्वरमाव्रजन्ती।
अन्येन काचिद्भृशमाबभासे
586 कर्णेन कैवल्यविभूषणेन॥ १३.४७ ॥

उदञ्चिता बाहुलतेतरस्या
मौलीस्रजा हस्तगृहीतयाऽऽसीत्।
जगज्जिगीषोर्मदनस्य जैत्री
587 पताकयेवाद्भुतकेतुयष्टिः॥ १३.४८ ॥

प्रकोष्ठभाजः प्रियशारिकायाः
पयः स्वयं सादरमर्पयन्ती।
गावाक्षमागम्य गजेन्द्रयाता
588 काचित् प्रसस्मार कृतावशेषम्॥ १३.४९ ॥

प्रचारवेगात् त्रुटितेन चक्रे
हारेण मुक्ताफलवर्षिणाऽन्या।
अदूरतः सन्निहितस्य शौरेः
589 आचारलाजाञ्जलिपूर्वरङ्गम्॥ १३.५० ॥

स्तनांशुकं स्रस्तमबुध्यमाना
सखीजने सम्मितमीक्षमाणे।
परामृशन्ती विततान काचित्
590 प्रतिक्रियां पाणिनखांशुजालैः॥ १३.५१ ॥

सखीधृतैश्चामरतालवृन्तैः
आश्यानतां प्रापितमङ्गरागम्।
विलोकिते शार्ङ्गिणि विह्वलाऽन्या
591 श्वासानिलैः शोषमिवानिनीषत्॥ १३.५२ ॥

प्रसाधयन्तीमवधीर्य धात्रीम्
अङ्गैरसम्भावितभूषणाऽन्या।
समीक्ष्य कृष्णं सहसोपजातैः
592 परिष्क्रियामाद्रियतेव भावैः॥ १३.५३ ॥

भ्रुवा स्फुरन्त्या मदनस्य मौर्वीं
ज्याघातरेखामभिदर्शयन्ती।
अन्यानुषक्तेऽपि हरौ वियातां
593 प्रायुङ्क्त दूतीमिव दृष्टिमन्या॥ १३.५४ ॥

तदीक्षणे भर्तुरिव स्मरन्त्या
कन्यादशां कामवशाद्व्रजन्त्या।
स्वयंवरार्हे स्वयमेव तस्मिन्
594 कयाचिदाधायि कटाक्षमाला॥ १३.५५ ॥

समेयुषीमप्रतिमेन यूना
तां रुक्मिणीं वीक्ष्य विलीनभावा।

भाग्यं किमस्या इति भावयन्ती
595 तदात्मतां नूनमलिप्सतान्या॥ १३.५६ ॥

कक्ष्यानिबन्धच्यवने सलीलं
स्तनाहितस्वस्तिकबाहुबन्धा।
जगत्पतौ पश्यति जातभीषा
596 प्रायस्तदालिङ्गनमभ्यनैषीत्॥ १३.५७ ॥

रथेन तं राजपथे प्रयान्तं
निर्व्याजसङ्गेन निशामयन्ती।
त्यक्ता निमेषैरपराऽन्वकार्षीत्
597 चित्राङ्गनानां सुरयोषितां च॥ १३.५८ ॥

समीक्षितस्यापि सहत्वसङ्गात्
दुष्प्रापलोभादपि दूयमाना।
गलद्भिरन्या वलयप्रसूनैः
598 अभ्यर्चनामातनुतेव शौरेः॥ १३.५९ ॥

समानकान्त्या प्रियया समेते
दृष्टे जगद्धातरि जातरागा।
प्रणामयोग्येयमितीव मत्वा
599 प्राप्तं पदं मेखलया परस्याः॥ १३.६० ॥

तासां तदेकोत्सुकदर्शनानां
समाधिभाजामिव शेमुषीणाम्।
अलं प्रभुः सोऽपि न मातुमासीत्
600 अपारहर्षादनघामवस्थाम्॥ १३.६१ ॥

अवारुणीसम्भवसौरभैस्तैः
अनन्यसाध्याधर बिम्बरागैः।
निरञ्जनोपस्थितनेत्रशोभैः
601 स पिप्रिये पौरवधूमुखाब्जैः॥ १३.६२ ॥

स पौरकन्याकरविप्रकीर्णान्
प्रायः प्रतीच्छन्नुपचारलाजान्।
अचीचरत् स्यन्दनमब्जनेत्रः
602 सव्यापसव्येन गतेन वीधीम्॥ १३.६३ ॥

कह्लारपद्मोत्पलकान्तिचोरैः
कटाक्षणैः पौरवधूजनानाम्।
मुग्धेन्दुहासो मुमुदे मुकुन्दः
603 पश्यन् प्रियां प्रापितपुष्पवृष्टिम्॥ १३.६४ ॥

कृष्णस्य तां स्कन्धमुपघ्नयन्तीं
सुरद्रुमस्येव सुवर्णवल्लीम्।
अवेक्ष्य नूनं चतुरः पुमर्थान्
604 अनन्यलभ्यानलभन्त पौराः॥ १३.६५ ॥

वक्त्रैः सुधासोदरकान्तिपूरैः
कस्तूरिकापत्रकलङ्कदृश्यैः।
अलक्ष्यदेहा विदधुर्मृगाक्ष्यः
605 प्रत्युप्तपूर्णेन्दुशतान् गवाक्षान्॥ १३.६६ ॥

शुचिस्मिताः सौधतलान्तरस्थाः
पद्मेक्षणं प्रेक्ष्य परिस्फुरन्त्यः।
शरत्पयोदोदरसंश्रितानां
606 क्षणद्युतीनां द्युतिमन्वविन्दन्॥ १३.६७ ॥

अपाङ्गजालैरसितोत्पलाभैः
कृष्णात्मकं भावमिवोद्वमन्त्यः।
वितेनिरे राजपथे मृगाक्ष्यः
607 तदादृतां बर्हवितानशोभाम्॥ १३.६८ ॥

हरेरभिख्यामनुपाधिरम्यां
विलोचनैर्वीतनिमेषविघ्नैः।

www.prapatti.com

आस्वादयन्त्यः सुदृशस्तदानीं
608 अयत्ननिष्पीतसुधा इवाऽऽसन्॥ १३.६९ ॥

अम्भोरुहाणामवलेपसीमां
कर्णोत्पलानामपि कान्तिकक्ष्याम्।
विलङ्घयन्तः सुदृशां कटाक्षा
609 विलिल्यिरे कृष्णमवाप्य लक्ष्यम्॥ १३.७० ॥

तमात्मवन्तं परविद्ययेव
पराक्रमं तत्परयेव लक्ष्म्या।
तमेव देवं दययेव जुष्टं
610 संमेनिरे तत्त्वविदः सभार्यम्॥ १३.७१ ॥

तां प्राप्य चित्रामिव तारकेशः
स्तव्यैः स्तुतो वन्दिगणैरभौमैः।
विवेश धाम स्वमुदीर्णधामा
611 वैवाहिकीं सम्पदमाप्तुमिच्छन्॥ १३.७२ ॥

विहारयोगेन विभज्य युक्तं
मिथोऽनुरूपं मिथुनं तदाद्यम्।
उपाचरन् व्योमचरा यथार्हं
612 संप्रीणनैरुत्सवसंविधानैः॥ १३.७३ ॥

सदाऽभिगम्यैरभिगम्यमानं
विश्राणने वैश्रवणात् प्रभूतम्।
तं शङ्खपद्मप्रमुखा महान्तः
613 सिषेविरे शेवधयः समेताः॥ १३.७४ ॥

अकृत्स्नसंवेदिनि जीवलोके
संग्राहयन् धर्ममथात्मवृत्त्या।
प्रत्यर्चयामास मुनीनुपेतान्
614 प्रभुः स्वयं प्रेष्य इवोपचारैः॥ १३.७५ ॥

www.prapatti.com

अपत्रपाविप्लुतचेतसो ये
त्यक्त्वा विपक्षं तरसोपसेदुः।
यथाक्रमं सात्यकिरुत्सवादौ
615 संभावयामास सभासदस्तान्॥ १३.७६ ॥

शुभंयवः स्वामिमहोत्सवेन
स्वाराज्यमक्षय्यमिवाप्तवन्तः।
दत्तोपचारा वसुदेवदारैः
616 पुण्याशयाः पौरजना जहर्षुः॥ १३.७७ ॥

सहोदरन्यस्तभरस्तदात्मा
रुक्माणि रत्नानि च रौहिणेयः।
अदत्त सन्तोषवशादभीक्ष्णं
617 वाञ्छाधिकं वन्दिवनीपकानाम्॥ १३.७८ ॥

अनन्यभक्तैरनुभाव्यभूम्ना
दत्तेक्षणो दानपतिस्त्रिधाम्ना।
समाहितैः संमतमुद्धवाद्यैः
618 पुरोधसां पूजनमाचचार॥ १३.७९ ॥

आहन्यमाना धृतहेमकोणैः
गन्धर्वमुख्यैरिव गाढविद्धैः।
जातानुनादा जगतां त्रयाणां
619 दोषच्छिदो दुन्दुभयः प्रणेदुः॥ १३.८० ॥

विभावितं शिक्षितनाट्यवेदैः
उद्वाहसंगीतमुदारक्लृप्तम्।
प्रसादनं दृष्टिमनश्श्रुतीनाम्
620 अदिव्यमास्कन्दिितदिव्यमासीत्॥ १३.८१ ॥

लावण्यपूरं ललिताङ्गयष्टेः
कार्त्स्न्येन निर्वेष्टुमपारयन्त्यः।

www.prapatti.com

अङ्गानि वध्वाः कुलवृद्धनार्यः
621 प्रसाधनैरन्तरयांबभूवुः॥ १३.८२॥

प्रयुज्यमानानि तयोर्यथार्हं
मङ्गल्यमाल्याभरणाक्षतानि।
प्रायेण लोकाभ्युदयं प्रदातुं
622 तत्सङ्गमात्तादृशतामकाङ्क्षन्॥ १३.८३॥

अरातिपक्षार्णवमन्दराभे
हस्ते हरेर्यत्तदबन्धि सूत्रम्।
तदाददे स्थानवशादभिख्यां
623 संवीतनागेन्द्रनिदर्शनीयाम्॥ १३.८४॥

समेधितस्तस्य विवाहवह्निः
पुरोधसा पुण्यकृदग्रिमेण।
प्रदक्षिणावृत्तशिखाकलापः
624 प्रायेण नीराजनमाततान॥ १३.८५॥

आशास्य लाजाञ्जलिहोमभाजा
क्षेमाशिषा किञ्चिदशेषहृद्यम्।
अन्योन्यमाकेकरसस्मिताक्षा-
625 वपश्यतामादिमदम्पती तौ॥ १३.८६॥

वैलक्ष्यडोलामिव संश्रितानां
विलोचनानां ववृधे विहारैः।
तयोरनन्यादृशवैभवानाम्
626 अन्योन्यराजीवमधुव्रतानाम्॥ १३.८७॥

परस्परं पाणिसरोजयोगात्
बभूवतुस्तौ पुलकाञ्चिताङ्गौ।
अस्विद्यतां च ज्वलनस्तु मन्दैः
627 असूत धूमैरधिवासमात्रम्॥ १३.८८॥

समन्त्रकं साक्षिणि हव्यवाहे
सख्योचितां सप्तपदीं भजन्तौ।
स्वशासनेन स्वयमन्वयाताम्
628 आचारमागन्तुकदम्पतीनाम्॥ १३.८९ ॥

अन्वेतु विष्णुः स्वयमित्युदीर्य
प्रियां पराधीन इवानुगच्छन्।
जायापतीनां जगदुद्भवानां
629 भव्यां दशां भावयति स्म नाथः॥ १३.९० ॥

आत्मानमेव स्वयमग्निरूपं
परिक्रमैः पर्यचरत्स देवः।
विश्वस्य बाह्यान्तरनित्यवृत्त्या
630 न कर्म कर्ता च य एव एषाम्॥ १३.९१ ॥

प्रदक्षिणेन क्रमणेन ताभ्यां
दत्तार्चनो दिव्यवधूवराभ्याम्।
नूनं तथाऽऽनर्च विधूर्णनेन
631 स्वान्तः स्थितौ वह्निरपि स्वयं तौ॥ १३.९२ ॥

तस्याः सलीलं चरणारविन्दं
कामी गृहीत्वा करपङ्कजाभ्याम्।
आस्थापयद्यां दृषदं मुकुन्दः
632 साऽभूत् स्वयं मौलिमणिः श्रुतीनाम्॥ १३.९३ ॥

यदत्र कर्मण्ययथाकृतं तत्
स्विष्टं क्रियादग्निरिति ब्रुवाणः।
स्वतेजसा भावितविश्वतेजाः
633 स्वाहासखं देवमुपास्त देवः॥ १३.९४ ॥

रामस्य सीतेव रमेव विष्णोः
अमुष्य भूयास्त्वमिहैकपत्नी।

www.prapatti.com

इत्यूचिषो यादववृद्धदारान्
634 प्रीताशया प्रैक्षत सा सनाथा॥ १३.९५ ॥

वरेण वन्द्येन सुरासुराणां
मङ्गल्यसीमान्तभुवा च वध्वा।
समीक्षिता ब्रह्मसुतस्य पत्नी
635 सर्वैरभूत् सादरदर्शनीया॥ १३.९६ ॥

तदेकभावा तमनन्यभावं
नाथप्रिया नाथमनुव्रजन्ती।
अभीष्टसिद्धेरधिदेवतेयं
636 यद्वा सवित्रीति यथार्थमूचे॥ १३.९७ ॥

कृताशिषं कृष्णगृहेश्वरीं तां
पुरोधसा पुण्यमनोरथेन।
सकौतुकां कौतुकिनः सुरत्नैः
637 अभ्यर्चयामासुरमात्यवृद्धाः॥ १३.९८ ॥

मनुष्यतां मानयतो विहारैः
स्वामेव देवीमुपयच्छतस्ते।
समेधतां मङ्गलमित्युशन्तः
638 सत्याशिषस्तं मुनयः शशंसुः॥ १३.९९ ॥

प्रदाय ताभ्यामुपदाः समीचीः
प्रत्यागताः स्वानि गृहाणि पौराः।
आशापतीनां विभवादनूनां
639 तत्रैव ते सम्पदमन्वभूवन्॥ १३.१०० ॥

स्त्रीपुंसनाम्ना बहुधा विभक्तं
विश्वं ययोरेव विभूतिमाहुः।
नयो जहौ द्वारवतीं न ताभ्याम्
640 अङ्गीकृतामादिमदम्पतीभ्याम्॥ १३.१०१ ॥

वधूसखे तत्र जगन्निवासे
वसत्यमर्यादगुणानुभावे।
तस्मिन्निवाऽऽसीदनपायभावा
641 तस्यां नगर्यामपि रुक्मिणी श्रीः॥ १३.१०२॥

तस्याः कटाक्षैर्विहिताभिषेकः
तद्बाहुना कल्पितकण्ठमाल्यः।
अवाप शोभामधिकां मुकुन्दः
642 सौभाग्यसिंहासनसार्वभौमीम्॥ १३.१०३॥

कदम्बगोलश्रियमाक्षिपन्तं
कन्दर्परूपोदयपूर्वरूपम्।
प्रियापरिष्वङ्गरसेन धन्यं
643 प्रीताशयो बह्वमतात्मदेहम्॥ १३.१०४॥

तां प्राप्य कृष्णः प्रभुतामिव स्वां
मनःप्रसूतेरिव मन्त्रसिद्धिम्।
आसीदभीतैः सहसाऽभिगम्यो
644 मित्रैरमित्रैरपि सापराधैः॥ १३.१०५॥

श्रीवत्ससंस्थानजुषा प्रकृत्या
स्थानेन चिह्नेन च लक्षणीयौ।
दृष्टावभीष्टं भजतां ददाते
645 जगत्पती ताविह दम्पती द्वौ॥ १३.१०६॥

न ते मनुष्या न च देवतास्ते
प्रायेण तावेव तथाभवन्तौ।
यैरेवमन्योन्यविभूषितं तत्
646 द्वन्द्वातिगं द्वन्द्वमवैक्षि धन्यैः॥ १३.१०७॥

अथ समुदितहर्षैरादृतो मन्त्रिवृद्धैः
सुरपतिदयिताभिः स्तूयमानापदानः।

रुचिमिव निरपायां रुक्मिणीं प्राप्य हृष्यन्
647 यदुपतिरधिचक्रे यायजूकाधिकारम्॥ १३.१०८ ॥

सुभगमुपलबिम्बे शातकुम्भेऽपि रत्नं
कनति विपिनभागे कालकण्ठेऽपि गङ्गा।
वशिकनृपगृहे सा वासुदेवेऽप्यदीव्यत्
648 न हि भवति विशेषः क्वापि नित्योन्नतानाम्॥ १३.१०९ ॥

अथैकदा रोधसि पश्चिमोदधेः
अदभ्रसत्राजितभक्तियन्त्रितः।
त्रयीमयश्चन्द्रसमीकृतद्युतिः
649 प्रसेदिवान् प्रादुरभूद्दिवाकरः॥ १४.१ ॥

अनल्पतेजोनिधिमप्रमाद्युतां
प्रसूतिमिष्टस्य धनस्य भूयसः।
स्वकण्ठलग्नं द्युमणिः स्यमन्तकं
650 महामणिं भूमिभृते वरं ददौ॥ १४.२ ॥

तमुग्रसेनार्थमियेष कंसजित्
न वार्यते राजनि रत्नहारिता।
प्रतीत्य सत्राजित एतदप्रियं
651 क्वचिन्निचिक्षेप गुणाधिके मणिम्॥ १४.३ ॥

यदेकमेकेन च लब्धमेकतो
रसेन रत्नामिषमर्थकाङ्क्षिणा।
बभूव तद्बन्धुविरोधमादधत्
652 क्रमाद्बहूनां विनिपातकारणम्॥ १४.४ ॥

स्यमन्तकोदन्तविशेषसंभवां
मृषाभिशस्तिं शमयन्नथात्मनः।
प्रसेनविध्वंसकसिंहघातिनो
653 बिलं ययौ जाम्बवतो बलानुजः॥ १४.५ ॥

स्तनन्धयोपान्तनिबद्धगीतया
    ददर्श धात्र्या विधृतं करेण सः।
धनाष्टभारप्रभवं दिनेदिने
654 मणीश्वरं दर्शितकौस्तुभश्रियम्॥ १४.६ ॥

जिघृक्षया दत्तदृशं च तत्र तं
    जरानिरुद्धोऽपि जवेन जाम्बवान्।
अरोधनीयं विबुधैरपि स्वयं
655 रुरोध नैसर्गिकसत्त्वरोषितः॥ १४.७ ॥

मलिम्लुचं कञ्चिदिवागतं हरिं
    वनेचरः प्रेक्ष्य तदर्हविक्रियः।
अहेतिहस्तं स्वयमप्यनायुधः
656 प्रसह्य तं बाधयितुं प्रचक्रमे॥ १४.८ ॥

अनन्यतन्त्रस्य पितुः पितामहः
    सुतस्य चाऽऽरब्धमवेक्ष्य संयुगम्।
समीहितोदर्कमिदं द्वयोरिति
657 प्रबुध्यमानो न निरोधमादधे॥ १४.९ ॥

मिथस्तयोरस्तदयं विमश्नतोः
    अनायुधं युद्धमपेतकैतवम्।
अकल्पित प्राश्निकमन्ववैक्षत
658 स्वयं चतुर्भिर्दशभिश्च साक्षिभिः॥ १४.१० ॥

उवाच चैनं विधिवक्त्रसम्भवः
    स्वविक्रमप्रीतमनुक्रमाद्विदन्।
सगद्गदं सन्नमितेन मौलिना
659 नखत्विषा पुष्पितमञ्जलिं वहन्॥ १४.२४ ॥

अहो महत् सत्त्वमहो पराक्रमः
    त्वमीश्वरो नूनमहो निरीश्वरः।

अतीतदेवासुरनागनैर्ऋतः
660 पतिः पतीनां प्रतिभाति मे भवान्॥ १४.२५ ॥

अनेकमन्वन्तरदर्शिना मया
न खल्वरामो ददृशे भवादृशः।
निजौजसा नैर्ऋतयूधघातिनं
661 नियोधयन् यन्निभृतं प्रवर्तसे॥ १४.२६ ॥

गुणैरपि प्रत्यवमृश्यते भवान्
दशाननाद्यैर्युधि दृष्टवैभवः।
श्रुतं मया सिद्धजनादिह स्वयं
662 गुहाशयः प्राप्स्यति ते गुहामिति॥ १४.२७ ॥

वनं तदेतन्महितं तपोवनं
गिरिं च वेद्मि त्रिदिवेश्वरालयम्।
पचेलिमं किन्नु तपो बिलस्य मे
663 प्रसाधितं यत्तव पादपांसुभिः॥ १४.२८ ॥

स्वनाभितः सप्तमजन्मभागिनो
विजृम्भमाणस्य विधेर्यदृच्छया।
त्वमेव मां वेदमधुव्रताश्रितात्
664 मुखाब्जतः स्वानुचरं व्यजीजनः॥ १४.२९ ॥

त्रिभिः क्रमैर्दीव्यति दिव्यवामने
स्वमायया मोहितदानवे त्वयि।
जगन्ति विश्वानि मितानि विष्णुने
665 त्यघोषयं द्रागिव जैत्रघोषणाम्॥ १४.३० ॥

जिघांसिते देव दशानने त्वया
हतारिसङ्घैर्हरियूथपैर्वृतः।
अवर्तयत् सूर्यसुतस्य सन्निधा-
666 वयं जनः किङ्करवृत्तिमाहवे॥ १४.३१ ॥

गतेषु सुग्रीवमुखेषु तावकं
पदं तदप्राप्यमहं त्विह स्थितः।
त्वदीक्षणात् प्राप्तफलोऽस्मि साम्प्रतं
667 जरन् पुनर्यौवनमाप्तवानिव॥ १४.३२॥

न तादृशाः सम्प्रति सन्तिभूतले
ऋते भवन्तं प्रतिसन्धिभावनैः।
हनूमतैकेन विभीषणेन वा
668 मयाऽपि वा सोऽयमिति त्वमूह्यसे॥ १४.३३॥

रसावहैरेकधियां रसायनैः
शुभैः श्रुतिश्रेणिशिरोविभूषणैः।
अपेतभारामतिदेवमानुषैः
669 विहारभेदैरवनीं विधास्यसि॥ १४.३४॥

विशुद्धमिश्रैश्चतुरश्रवृत्तकैः
अगाधतुङ्गैः प्रमितामितक्रमैः।
अनन्यभावाननुकम्पते भवान्
670 अचिन्त्यचिन्त्यैरवतारनाटकैः॥ १४.३५॥

न वर्धसे कर्मभिरीश साधुभिः
न हीयसे च त्वमसाधुभिः कृतैः।
जगत्परित्राणपरेण केवलं
671 विधिर्निषेधश्च न लङ्घ्यते त्वया॥ १४.३६॥

गुणोदधिस्त्वं गुणकर्बुरात्मना
तिरस्करिण्या पिहितात्मदृष्टिभिः।
न दृश्यसे देव सदा सहैव सन्
672 दिदृक्षमाणैरपि देवदानवैः॥ १४.३७॥

जगत्त्वान्तर्बहिरप्यमुष्य च
त्वमेवमेवंविधचित्रवैभवः।

www.prapatti.com

समाधिदृष्ट्या मुनिभिः समीक्ष्यसे
673 सनातनो नूतनभूमिकाश्रितः॥ १४.३८ ॥

तवैव सङ्कल्पकलांशतः क्वचित्
समर्थवादाः परमेष्ठिनामपि।
त्वयि प्रतिद्वन्द्विनि कस्य किं बलं
674 क एव जेता न भवेत्त्वयेक्षितः॥ १४.३९ ॥

असह्यमेतन्मधुकैटभादिभिः
स्वतल्पसारोल्बणबाहुना त्वया।
निपीडनं यन्निबिडं विषह्यते
675 मयाऽल्पसत्त्वेन तवैव तद्बलम्॥ १४.४० ॥

त्वया जितोऽहं क इवाजितः परो
न रुध्यसे नाथ मया न किं परैः।
दयालुनाऽपास्यत दर्प एव मे
676 भुजाहवे च व्युदपादि भूष्णुता॥ १४.४१ ॥

न नीतिवर्तन्यतिलङ्घिता मया
न च त्वदादेशविपर्यये स्थितः।
तथाऽपि सर्वाधिकसत्क्रियोचिते
677 विरुद्धचेष्टा विदधे विमोहितः॥ १४.४२ ॥

जगत्पते जाम्बवतीमिहार्हणां
गृहाण पत्नीं गृहमागतः स्वयम्।
मणिं च दिव्यं द्युमणेः स्यमन्तकं
678 युतं धनैर्यौतकमर्पयामि ते॥ १४.४३ ॥

ममाऽऽत्मजाऽपि श्रियमेवमप्सरः
प्रसूतिरेषा वहती श्रिया समाम्।
त्वदर्हशीलादिगुणप्रसाधिता
679 स्वयं वृणीतेऽद्य भवन्तमेकधीः॥ १४.४४ ॥

त्वदागमादृक्षबिलं परं पदं
    त्वदीक्षणात् सूरिगणा इमे वयम्।
त्वदाश्रयात् सिन्धुसुतेव मत्सुता
680 त्वया धृतोऽसौ मणिरस्तु कौस्तुभः॥ १४.४५॥

त्वदाहितस्वातिशयैः स्वयोगतः
    परत्र साध्योऽतिशयः स्थिरत्रसैः।
अनन्यसाध्यातिशयस्य तस्य ते
681 स्वशेषताऽसौ न विघातमर्हति॥ १४.४६॥

स्वयोगभूम्ना चुलकीकृताखिलैः
    मुकुन्द देवैरपि किं न मुह्यते।
विवेकवैराग्यविदेशवर्तिना
682 वनौकसा मांसदृशा मया न किम्॥ १४.४७॥

अभार्गवो नापनयेत न क्वचित्
    न वक्त्यसाधून्यबृहस्पतिर्न च।
अवासवो न च्यवते न चाहवा-
683 दते च ते तद्वदहं तु किं पुनः॥ १४.४८॥

भवार्णवे कर्मविपाकवात्यया
    भवद्भिरावर्तगणैः परिभ्रमन्।
कृतोपरोधः कृपया त्वदीयया
684 भवत्पदं कूलमिव प्रपद्यते॥ १४.४९॥

अविन्दतस्त्वाममितामृतोदधिं
    विगाढतृष्णाविवशान्तरात्मनः।
विगाहनीयाः प्रतिभान्ति वीचिका
685 मरीचिकानामिव भोगसम्पदाम्॥ १४.५०॥

गुणोदधिं यः प्रमितप्रमाणया
    गिरा त्वदीयं परिमातुमिच्छति।

www.prapatti.com

स पातुमीहेत समग्रचापलः
686 सरोजनालेन पयःपयोनिधिम्॥ १४.५१ ॥

अकर्मतन्त्रस्य जगन्ति कर्मभिः
निबध्यमानानि विमुञ्चतस्तव।
अलीकक्लेशैरनुपप्लुता स्तुतिः
687 तथाऽप्यकल्प्येयमयावदुक्तितः॥ १४.५२ ॥

अजानत त्वन्महिमानमद्भुतं
विमोहितं देव तवैव मायया।
कृतापराधं कृपया वशीकृतः
688 क्षमस्व मामित्यपतत् क्षमातले॥ १४.५३ ॥

विलूनमूलद्रुमसन्निभं स तं
विलक्षमुत्थाप्य विहारयादवः।
प्रियाङ्गरागव्यतिहारगन्धिना
689 भुजान्तरेणोपजुगूह सादरम्॥ १४.५४ ॥

स कन्यकारत्नमचिन्त्यवैभवं
वदान्यरत्नं च समं समर्पयन्।
सरस्वतीवल्लभवक्त्रसम्भवो
690 महामनाः पूर्णमनोरथोऽभवत्॥ १४.५५ ॥

वनौकसां पत्युरहीन्द्रशोभिना
विमथ्यमानादचलेन बाहुना।
ननन्द लब्ध्वा हृदयङ्गमां प्रियां
691 मणिं च दिव्यां मधुकैटभान्तकः॥ १४.५६ ॥

स्तनापदेशस्तबकावभासिनी
विलासभेदैरभिनीतपल्लवा।
रमापतौ गारुडभूधरद्युतौ
692 रसाधिका रत्नलतेव सा बभौ॥ १४.५७ ॥

www.prapatti.com

सविस्मया पूर्वमथ प्रमोदिनी
ततो मदारम्भमिवाभिजग्मुषी।
तदन्यसंस्कारनिरोधतः क्रमात्
693 तदीक्षणे तन्मयतामवाप सा॥ १४.५८ ॥

स पर्यणैषीत् त्रिदशैरुपस्थितो
विधिर्यदाज्ञा विधिजन्मनः सुताम्।
बिले तदीये विबुधालयोपमे
694 विकल्प्यमानाकृतिमप्सरोगणैः॥ १४.५९ ॥

अवाप्य जामातरमादिपूरुषं
जगत्प्रतीक्ष्यत्वमवाप जाम्बवान्।
विदर्भराजेन विदेहभूभृता
695 समक्रमं दुग्धपयोधिना च सः॥ १४.६० ॥

मनुष्यभावाभिनयव्यवस्थितां
कुशीलवार्हां कुहनां वहन् प्रभुः।
पुनस्तमृक्षेन्द्रपदानुभूतये
696 परं च भोक्तुं पदमन्वमन्यत॥ १४.६१ ॥

ततस्तमामन्त्र्य चतुर्मुखात्मजं
प्रतिप्रयातः स्वपुरीं प्रियासखः।
स्यमन्तकं संसदि दानवान्तकः
697 स्वतोऽनघः स्वामिवशे न्यवीविशत्॥ १४.६३ ॥

जगत्पतिं जाम्बवतीसखं तदा
नियुद्धचिह्नैः परिकर्मिताकृतिम्।
निरीक्ष्य तं द्वारवतीनिवासिनो
698 ननन्दुरानन्दजलाविलेक्षणाः॥ १४.६४ ॥

जिताहितो जाम्बवतीनिषेवितः
स तत्र सत्राजितसात्कृते मणौ।

www.prapatti.com

स्वचौर्यदुर्वादममार्जयत् स्वयं
699 न विद्यते यस्य न किञ्चिदण्वपि॥ १४.६६ ॥

स्यमन्तकस्य द्युमणेरिव त्विषा
निमेषमापुः कुमुदाकरा इव।
ह्रिया च मिथ्यापरिवादिनस्तदा
700 परे च पद्मा इव तद्विपर्ययम्॥ १४.६७ ॥

स्वगोचरानेवमगोचरो गिरां
बलानुजो बालधियामपाहरात्।
रहः सु रथ्यासु च लब्धसम्भवान्
701 अवर्णवादाननघो गुणार्णवः॥ १४.६८ ॥

अकीर्तिरारोप्यत कीर्तिरागता
यदप्रियं प्रोचुरिदं प्रियाप्तये।
न कर्मतन्त्रेषु मतेरमोहता
702 न च स्वतन्त्रे स्युरनिष्टहेतवः॥ १४.६९ ॥

प्रशान्तखेदः प्रतिलभ्य सन्मणिं
जगद्विनेतुर्वसुदेवजन्मनः।
ददौ धरित्रीमिव सद्गुणाधिकां
703 स सत्यभामां तनयां नयाम्बुधिः॥ १४.७० ॥

यथा गिरीशो गिरिराजसम्भवां
पुलोमकन्यां च दिवौकसां पतिः।
स्वयं च दुग्धोदसुतां सुधासखीं
704 तथा स रेमे सदृशीमवाप्य ताम्॥ १४.७१ ॥

अनुव्रता कामकलास्वधीतिनी
विचित्रशस्त्रास्त्रविहारवेदिनी।
बहुप्रियस्यापि हरेरतीव सा
705 बभूव देवी बहुमानगोचरा॥ १४.७२ ॥

www.prapatti.com

यथा न खेदाय गतः क्षणो भवेत्
    यथा च तन्वीत न भीतिमायतिः।
अनन्तनिष्कम्पगुणामनुक्षणं
706 प्रियः प्रियां प्रीतिमलम्भयत्तथा॥ १४.७३ ॥

स वल्लभाभिस्तिसृभिः प्रकाशयन्
    परत्वमाद्यं प्रतिपन्नषड्गुणः।
नयो महीयानिव शक्तिभिः समं
707 समेतसिद्धिः प्रचिकाय सम्पदम्॥ १४.७४ ॥

स्वदिव्यदेहप्रकृतीरिवापराः
    पराश्च देवीरवृणीत पञ्च सः।
यथार्हसेवावसरे प्रमाद्यतां
708 यदन्वितः सन्नभिगम्यतां ययौ॥ १४.७५ ॥

अखण्डिताशोक्तिभिरेकवृत्तितः
    स ताभिरन्योन्यसमन्वितात्मभिः।
विभूषयामास विभूतिवैभवं
709 दिशाभिरष्टाभिरिवात्मनः पदम्॥ १४.७६ ॥

अवाप्य देव्यः पतिमग्र्यनायकं
    महौजसं मन्मथसूत्रसंयताः।
उदग्रसद्वंशभुवो मिथः समाः
710 सुवृत्तमुक्तावलि सौम्यतां ययुः॥ १४.७७ ॥

आदौ लक्ष्मीरभजत हरिं रुक्मिणीरूपदृश्या
    प्रापुस्तस्याः प्रतिनिधिपदं तत्प्रियाः सप्त देव्यः।
सिद्धीरष्टौ दधदिव तदा सेवितस्ताभिरेकः
711 क्रीडायोगी निरवधिमसौ निर्वृतिं निर्विवेश॥ १४.७८ ॥

प्राचीनासु प्रकृतिषु यथा प्रादुरासन् प्रजौघाः
    तद्वज्जाताः सममिव जगन्नेतुरष्टासु तासु।

www.prapatti.com

पश्चात्प्राप्तप्रणयिनि तथा षोडशस्त्रीसहस्त्रे
712 तेषामेकः किमयमथवा तत्समानो बभूव॥ १४.७९ ॥

शमितनिगमखेदैः साधुभिः श्लाघनीयं
चरितमिदमुदारं तस्य चाणूरहन्तुः।
श्रुतमनुकथितं वा शुद्धिमग्र्यां दधानं
713 समतनुत पृथिव्यां शाश्वतं धर्मसेतुम्॥ १४.८० ॥

अथ पद्मभुवः पितुः सकाशात्
अभिगच्छन् यदुपुङ्गवं दिदृक्षुः।
मुनिरध्वनि वल्लकीसहायः
714 प्रजगौ लास्यतरङ्गितप्रचारः॥ १५.१ ॥

अहमस्मि पितामहस्य सूनुः
स विभोरात्मभुवः सरोजनाभेः।
भजते भुवि साम्प्रतं स देवः
715 स्वयमेवानकदुन्दुभेः सुतत्वम्॥ १५.२ ॥

अवरोपितगोपसूनुभावः
स नटः सम्प्रति देवकीसुतः सन्।
परितोषितभावुकः स्ववृत्त्या
716 श्रुतिलक्ष्यां महतीं प्रियामविन्दत्॥ १५.३ ॥

तदहं तमसः स्थितं परस्तात्
अनपायद्युति भास्वताऽऽत्मनैव।
कमलोल्लसितेन दर्शनीयं
717 दिनमाद्यन्तविवर्जितं दिदृक्षे॥ १५.४ ॥

गुणसिन्धुरसौ गुणातिवर्ती
गतिरन्तः स्थितिरागमैकगम्यः।
दयितासहितो दयैकसङ्गी
718 गुरुराद्यो मयि गौरवं विधाता॥ १५.५ ॥

www.prapatti.com

जगदेकहितेन जन्मनाऽसौ
    दनुजैराक्रमणं भुवो निरुन्धन्।
कलहप्रिय मद्वचोनुरोधात्
719 न कथं विग्रहमारभेत नाथः॥ १५.६ ॥

अधिकारविलम्बितापवर्ग-
    स्थिरसङ्गादपकौतुकस्त्रिवर्गे।
विधिना नियतेन धर्मगुप्तौ
720 विनियुक्तोऽस्मि विरोधनेन दीव्यन्॥ १५.७ ॥

विदधे विनिवेदितं मयाऽसौ
    विविधं विश्वहितं विधास्यते च।
स्वजनत्वधिया सुरासुराणां
721 बहुमानैकपदं यतोऽहमासम्॥ १५.८ ॥

विनिवेदयता रिपोरुदन्तं
    दिविषद्वैभवदावचित्रभानुम्।
अजितस्य जिगीषतो मयाऽसौ
722 विजयारम्भमहोत्सवो विधेयः॥ १५.९ ॥

इति भव्यमनोरथो महीयान्
    प्रभुमासीनमुपह्वरेऽभियातः।
विदिताखिलवेदितव्यमित्थं
723 मुदितः प्राह जगद्धितं मुनीन्द्रः॥ १५.१० ॥

जय देव जगत्त्रयान्तरात्मन्
    न नियन्ता न च ते समस्त्वदन्यः।
भवभीतिनिशीथिनीविभातं
724 परमं ब्रह्म भवन्तमामनन्ति॥ १५.११ ॥

सुकृतोपचयेन जातसिद्धिः
    त्वदसौ कश्चिदुपस्थितापराधः।

अनुभूय हिरण्यरावणत्वे
725 भजते सम्प्रति चेदिराजभावम्॥ १५.१५ ॥

त्रिषु जन्मसु ते विहारदक्षं
विधिना सिंहगजक्रमेण सृष्टः।
सहजः किल रुक्मिणीनिमित्ते
726 स रिपुः सम्प्रति कृत्रिमश्च जातः॥ १५.१६ ॥

विपथेन सदैष विप्रधावन्
विबुधाग्रामविपन्निदानभूतः।
भवतो भजतामनन्यसाध्यं
727 विनिपातं प्रणिपातवृत्त्यनर्हः॥ १५.१७ ॥

दमनं दमघोषसम्भवस्य
प्रबलस्यापि यदर्थ्यते तदेतत्।
मधुकैटभमेरुमर्दिनस्ते
728 मशकामर्शनमात्रमित्यवैमि॥ १५.१८ ॥

अहितं न विचिन्तितं मयैतत्
चिरदुष्कर्मकृतोऽपि चेदिभर्तुः।
सह नाकसदामसौ विमानैः
729 सुकृतित्वं लभतां त्वदस्त्रपूतः॥ १५.२७ ॥

स्वपतः किल जाग्रतश्च तस्य
त्वयि वैरेण विदीप्तचित्तवृत्तेः।
त्वदनुस्मरणप्रभावयुक्ता
730 नियतिस्त्वन्मयतामिवातनोति॥ १५.२८ ॥

विनिवेदितविश्वकार्य इत्थं
कृतिना तेन कृतार्हणो यथार्हम्।
मुनिरात्ममनीषिकावदातः
731 खलचेतोमलिनं खमुत्पपात॥ १५.२९ ॥

www.prapatti.com

वसुदेवसुतश्च पाण्डवेन
क्रतुमारब्धवता कृतोपहूतिः।
समरप्रियया सह ध्वजिन्या
732 सवनं तस्य जगाम सत्प्रतीक्ष्यः॥ १५.३० ॥

जगदेकपतेरमुष्य पूजां
स्थिरधर्मद्रुममूलसेकरूपाम्।
निखिलानुमतां नृपो विधत्ते
733 निरपायप्रियपथ्यभावभव्याम्॥ १५.३८ ॥

इति दर्शयतः पदं समाजे
बलिनां मानभृतां महीपतीनाम्।
महती बहुवारमुत्तमाङ्गे
734 सहदेवस्य पपात पुष्पवृष्टिः॥ १५.३९ ॥

सहनीयतया प्रतिश्रुतं यत्
वसुदेवस्वसुरच्युतेन पूर्वम्।
अपराधशतं तदद्य पूर्णं
735 भविता चैद्यविपत्तये परं तत्॥ १५.७२ ॥

त्यज साहसमुज्झ्यताममर्षः
समये विक्रमसम्पदाद्रियेत।
सदनागतसूदनापवादो
736 महतां सम्प्रति मा च भूदयं वः॥ १५.८१ ॥

भजतु प्रथमार्हणां यथार्हं
भगवानेष भवार्णवैकसेतुः।
प्रकृतस्य विधातुमन्तरायं
737 स्वयमेतस्य शुभस्य न क्षमं वः॥ १५.८२ ॥

इति शान्तनवे प्रभाषमाणे
निखिलानुश्रवसंशयप्रमोक्ता।

मुदितो मुनिरब्जयोनिजन्मा
738 मुहुराधूतकरस्तदभ्यनन्दत्॥ १५.८३ ॥

क्षितिपालगणोदधिस्तदानीं
विषमारम्भविरोधसेतुभिन्नः।
स्तिमितक्षुभिताकृतिर्बभासे
739 गगनाम्भोधरसन्निभो गभीरः॥ १५.८४ ॥

ननृते मुदितेन नारदेन
क्षिपता मङ्क्षु मृगत्वगुत्तरीयम्।
सुरसिन्धुसुतोदितं विपञ्चीम्
740 असकृद्वाप यताऽनुनादवृत्त्या॥ १५.८५ ॥

उदगीयत यत्तदा विधिज्ञैः
सममुद्गातृभिरेकताननादैः।
मधुमर्दन गीतगर्भया तत्
741 विशदं नारदवीणयाऽन्ववादि॥ १५.८६ ॥

व्रजयोषिदपाङ्गवेधनीयं
मधुराभाग्यमनन्यभोग्यमीडे।
वसुदेववधूस्तनन्धयं तत्
742 किमपि ब्रह्म किशोरभावदृश्यम्॥ १५.८७ ॥

निकटेषु निशामयाम नित्यं
निगमान्तैरधुनाऽपि मृग्यमाणम्।
यमलार्जुनदृष्टबालकेलिं
743 यमुनासाक्षिकयौवनं युवानम्॥ १५.८८ ॥

पदवीमदवीयसीं विमुक्तेः
अटवीसम्पदमम्बुवाहयन्दीम्।
अरुणाधरसाभिलाषवंशां
744 करुणां कारणमानुषीं भजामि॥ १५.८९ ॥

www.prapatti.com

अधराहितचारुवंशनालाः
मकुटालम्बिमयूरपिञ्छमालाः।
हरिनीलशिलाविभङ्गनीलाः
745 प्रतिभाः सन्तु ममान्तिमप्रयाणे॥ १५.९० ॥

जयतादिह देवकीसुतोऽसौ
जगतामादिरनाद्यनन्तभूमा।
अवतारयितुं भरं पृथिव्या
746 वसुदेवस्य गृहे कृतावतारः॥ १५.९१ ॥

क्रतुरत्र समर्पितः कृतार्थः
स च धर्मः किमिवाचचार धर्मम्।
जगदेकपतेरमुष्य पूजां
747 विदधानेन युधिष्ठिरेण पुत्री॥ १५.९२ ॥

इह नाकसदो न मानुषास्ते
य इमे कृष्णमिहार्चयन्त्यनन्याः।
अयमेव महो ममेति गायन्
748 स तदा मूर्त इवास नाट्यवेदः॥ १५.९३ ॥

अभिनन्दितवृत्तिरार्यमिश्रैः
अविसंवादिभिरागमोदितेषु।
विनयादवनम्य विश्वभर्तुः
749 सहदेवः स्वयमाहरत् सपर्याम्॥ १५.९४ ॥

अरजस्तमसां महीपतीनाम्
अनुमत्या मुनिमुख्यसम्मते च।
पुरुषस्य परस्य पूर्वपूजां
750 सहदेवप्रहितां शशंसुरार्याः॥ १५.९५ ॥

सुकृतेन पुराकृतेन चैद्यः
प्रतिपन्नप्रकृतिः प्रशान्तवैरः।

www.prapatti.com

क्षणमद्भुतकृष्णरूपदर्शी
751 शिथिलाकृष्टशिलीमुखोऽवतस्थे॥ १५.१२६॥

समयोदयसम्भृतप्रसादः
त्रिगुणग्रन्थिचिकित्सकः श्रितानाम्।
विलुलाव सुदर्शनेन कृष्णः
752 शिशुपालस्य शिरः किरीटजुष्टम्॥ १५.१२७॥

सह भृत्यगणैः समित्रवर्गे
निहते चेदिपतौ निवृत्तखेदाः।
अभितुष्टुवुरादरेण देवा
753 नरदेवाश्च तमीड्यमादिदेवम्॥ १५.१२८॥

हरिणा निधनं तदीक्षणं च
प्रयतामप्रतिबोधसम्प्रयुक्तम्।
जगदद्भुतदिव्यभोगहेतुः
754 प्रविबोधे तु दुरत्यया विमुक्तिः॥ १५.१२९॥

सहसा हरिचक्र सम्प्रयोग-
क्षणसम्प्राप्तविपाकया नियत्या।
अनघस्थितिमन्तिमामवस्थां
755 स तदा संयमिनामवाप चैद्यः॥ १५.१३०॥

रभसेन रथाङ्गलूनकण्ठात्
वपुषश्चेदिपतेरुदीयमानम्।
तपनायुतसन्निभप्रकाशं
756 यदुवीरस्य तनुं विवेश तेजः॥ १५.१३१॥

अवलोक्य तदद्भुतं महीयः
क्षितिपालैरमरैः सलोकपालैः।
मुनिभिश्च मुहुः कृतावमर्शैः
757 इदमित्थं त्विति निश्चयो न लेभे॥ १५.१३२॥

इति सम्भृतवीरसप्ततन्तुः
कृतिना धर्मभुवा कृतानुयात्रः।
विनिवर्त्य तमग्रजानुवर्ती
758 परमेशः स्वपुरीं पुनः प्रतस्थे॥ १५.१३३॥

जगद्वन्द्यः प्राप्तो जलधिरशनामात्मनगरीं
यथार्हं संसृष्टो यदुभिरखिलैरर्चितपदः।
धरित्री भारार्धव्यपनयनधर्मे धृतमतिः
759 महिष्या रुक्मिण्या महित चरितः साधु मुमुदे॥ १५.१३४॥

अलघुभिरपराधैराशरीरं प्रवृत्तैः
श्रितमपि शिशुपालं शृण्वतामप्यसह्यैः।
विधिवशनियतेन व्याजमात्रेण मुञ्चन्
760 अजनि परिजनानां शौरिराश्वासपात्रम्॥ १५.१३५॥

ऐरावतमथारुह्य श्वेताद्रिमिव जङ्गमम्।
761 पुरिं द्वारवतीं शौरेराजगाम पुरन्दरः॥ १६.१॥

नाथ त्वयि निराबाधं त्रिलोकीं त्रातुमागते।
762 नरको नाम दैत्येन्द्रः कदर्थयति नाकिनः॥ १६.२६॥

जननी सर्वभूतानां पत्नी तव वसुन्धरा।
763 प्रसूय नरकं देवी दूयते त्वदुपेक्षया॥ १६.२८॥

न हिरण्यहिरण्याक्षौ न मधुर्न च कैटभः।
764 उपमानपदे तस्य त्वच्छक्तिजनितात्मनः॥ १६.२९॥

अहरद्वारुणं छत्रं मामकं मणिभूधरम्।
765 अमृतस्यन्दिनी चास्मज्जनन्या मणिकुण्डले॥ १६.४१॥

देवदानवसिद्धानां नृपाणामपि कन्यकाः।
766 अपहृत्य त्वदेकार्हास्त्वरते पाणिपीडने॥ १६.४३॥

www.prapatti.com

स भौमस्त्वन्निरस्तानां समवाय इवोत्थितः।
767 बाधते विबुधानेवं बलवीर्यपराक्रमैः॥ १६.४४ ॥

निवर्त्ये धर्मशल्येऽस्मिन् निदाने सर्वपाप्मनाम्।
768 निवेदनमिहास्माकमंशो निर्वहणं त्वयि॥ १६.४७ ॥

मशकामर्शवद्यस्य मधुकैटभमर्दनम्।
769 तदन्यदनुजध्वंसे तस्य ते किमिवाद्भुतम्॥ १६.४८ ॥

निगमान्तेषु निगदव्याख्यातनिजवैभवः।
770 विधत्स्व विपदुत्तीर्णानमर्त्याननुकम्पया॥ १६.४९ ॥

इति विज्ञापितोदन्तं दत्तहस्तं बलद्विषम्।
771 विनिवर्त्य जगन्नाथो वैनतेयमथास्मरत्॥ १६.५० ॥

अनुचिन्तितमात्रस्तमुपतस्थे खगेश्वरः।
772 अहीन्द्रदामभिर्भीमैरंसलम्बिभिरंसलः॥ १६.५१ ॥

वपुषा भक्तिनम्रेण धीरोन्नतमहीयसा।
773 शान्तवीराद्भुतरसान् समाहृत्येव सम्पतन्॥ १६.६१ ॥

मुरं पञ्चजनं सप्तसहस्राणि मुरोद्भवान्।
774 शलभीकृत्य चक्राग्निरुपदुद्राव तत्पुरम्॥ १६.७५ ॥

निसर्गतमसस्तस्य जिह्मगस्याङ्गमुत्तमम्।
775 रथपादेन चिच्छेद राहोरिव रमापतिः॥ १६.१०६ ॥

उदतिष्ठत हाकारस्ततो युगपदेकधा।
776 देवदानवसौधेभ्यो हर्षशोकसमुद्भवः॥ १६.१०७ ॥

निकृत्तशिरसं देवी निजाङ्के पतितं सुतम्।
777 महती मेदिनी दीनं कम्पमानाऽन्वकम्पत॥ १६.१०९ ॥

अथ सा दैत्यहन्तारं प्रणम्य नतजीवितम्।
778 अयाचत दयासिन्धुमात्मजस्य शुभां गतिम्॥ १६.११० ॥

तुष्टाव च पतिं तुष्टा मेदिनी विश्ववेदिनी।
779 स्नपयन्तीव संयत्तं दन्तदीधितिगङ्गया॥ १६.१११ ॥

अहमस्मि विभूतिस्ते भूतधात्री त्वया धृता।
780 अशेषाधारमेकं त्वामनाधारमधीयते॥ १६.११२ ॥

तिसृभिः शक्तिभिर्युक्तं षाड्गुण्यप्रथितोदयम्।
781 अधिराजमशेषस्य जगदुस्त्वां जिताहितम्॥ १६.११३ ॥

कस्त्वदङ्गीकृतं हन्ता कस्त्राता त्वज्जिघांसितम्।
782 निहंसि पासि चैकस्त्वं स्वेन विश्वं परेण वा॥ १६.१२१ ॥

वृद्धिसङ्कोचविषमा गतागतसहायिनी।
783 नियतिः केन लङ्घ्येत निजच्छायानुकारिणी॥ १६.१२२ ॥

न पुत्रवधमन्वीक्ष्य न दूये त्वन्मतस्थिता।
784 न च पुत्राभिमानो मे मत्प्रसूतेषु जन्तुषु॥ १६.१२३ ॥

सूदने कृतसङ्कल्पः स्वभक्तपरिपन्थिनाम्।
785 यदि तीर्णप्रतिज्ञस्त्वं किं मयेदं न मृष्यते॥ १६.१२४ ॥

त्वत्प्रसूतस्त्वयैवासौ वधितश्चक्रधारया।
786 का नाम कृतिनस्तस्य परिदेवयितव्यता॥ १६.१२६ ॥

निरुद्धे नरके नाथ नित्यधर्मात्मना त्वया।
787 निष्प्रतिद्वन्द्विकं स्वर्गसुखमास्वाद्यतां सुरैः॥ १६.१२७ ॥

निर्यातितमिदं भूयः त्वज्जनन्यै मया स्वयम्।
788 श्रवणाभरणद्वन्द्वं शीतलार्कयुगप्रभम्॥ १६.१२८ ॥

इति विज्ञाप्य सा तस्मै विषादाभावमात्मनः।
789 विरराम ततो देवी विलक्षा विश्वधारिणी॥ १६.१२९ ॥

तामशेषजगद्धात्रीं सन्नताङ्गीमसान्त्वयत्।
790 सहधर्मचरीं पूर्वां वासुदेवो वसुन्धराम्॥ १६.१३० ॥

पुरस्कृतप्रसादस्तां पूर्वसम्भवगेहिनीम्।
791 गृहीतकुण्डलो गन्तुमन्वमंस्त गदाग्रजः॥ १६.१३१ ॥

सर्वस्वमिव पुण्यानां साम्राज्यमिव सम्पदाम्।
792 समाजमिव सिद्धीनां स तद्यौवतमग्रहीत्॥ १६.१४१ ॥

भुजमन्दरवेगेन चक्रभ्रमवता विभुः।
793 मथिताद्दानवाम्भोधेरमृतं तदविन्दत॥ १६.१४२ ॥

मणिपरुवकसम्पन्माननीयस्तनीनां
मनसिजवपुषेव स्वेन सङ्कल्पितानाम्।
सकलजगदभिख्यासारसीम्नां स तासां
794 स्वयमजुषत सिद्धिं स्वप्रसादाप्रसूताम्॥ १६.१४३ ॥

पुरमथ गमयित्वा भूषितं यादवाग्र्यैः
शतसमधिकसङ्ख्यं षोडशस्त्रीसहस्रम्।
अवनितनयभीतान् प्रीणयन्नादितेयान्
795 परिणयनविलम्बं पद्मनाभः प्रसेहे॥ १६.१४४ ॥

दिवि भुवि च समिद्धं दीपरूपेण रूढैः
त्रिभुवनविभवानामङ्कुरैरेकरूपैः।
जनितनिगमसख्यं दानवीनां विलापैः
796 नरकवधदिनं तन्नाथपूजार्हमासीत्॥ १६.१४५ ॥

ऐरावतप्रतिनिधीनथ षड्वहस्त्रं
स्तम्बेरमान् पृथुलदन्तचतुष्कभाजः।
काम्भोजवाजिनियुतानि च सत्रिसप्ता-
797 न्यभ्यानयन्निजपुरं नरकस्य भृत्यैः॥ १६.१४६ ॥

उद्गम्य दुर्गजलधेरुदयाद्रिकल्पं
तुङ्गं विहङ्गमपतिं त्वरयाऽधिरोहन्।
उल्लासहेतुरभवद्यदुवीरभास्वान्
798 वैमानिकप्रणयिनीवदनाम्बुजानाम्॥ १६.१४७ ॥

www.prapatti.com

आतपत्रमथ तत्प्रचेतसो
    मन्दरस्य मणिशृङ्गमुन्नतम्।
सावरोधमपि सात्वतां पतिं
799 लीलयैव गरुडो वहन् ययौ॥ १७.१ ॥

लोकतः खगरथेन मध्यमात्
    उत्पतन्तमवनम्य माधवम्।
निर्जराः स्तुतिभिरभ्यपूजयन्
800 पुष्कलाभिरपि पुष्पवृष्टिभिः॥ १७.३ ॥

प्राप्य यादवपतिस्त्रिविष्टपं
    देवमातुरुपनीतकुण्डलः।
अग्रजेन हरिणा हरिः स्वसं
801 भावितेन समभाव्यतोचितम्॥ १७.५ ॥

भागधेयपरिपाकतस्तदा
    वासवो वसतिमभ्युपागतम्।
देवदानव समानदैवतं
802 पर्युपास्त परिकल्पितार्हणः॥ १७.६ ॥

तत्र सम्मदवतीभिरञ्जसा
    लोकपालमहिषीभिरर्चिताम्।
देहिनीमिव जयश्रियं निजां
803 बह्वमंस्त दयितां बलानुजः॥ १७.७ ॥

गाढबद्धनयना त्वमीहसे
    कामधेनुसहजन्मनि द्रुमे।
नूनमस्य मणिभूभृता सह
804 स्थापनं निजनिवेशनिष्कुटे॥ १७.४० ॥

व्युत्थितेषु विमुखेषु वा स्वयं
    निर्निमेषनयनेषु नाकिषु।

त्वद्विवक्षितमतः परं कथं
805 पुष्पमस्य बिभृयात् पुलोमजा॥ १७.४१ ॥

शङ्खपद्मसुरपादपादिभिः
श्लाघितां त्रिदिवतो गुणाधिकाम्।
माननीयचरिता मया सह
806 द्वारकां त्वमधिवत्स्यसि प्रिये॥ १७.४२ ॥

इत्थमादिकविना समीरिता
साऽन्वभावि किल सत्यभामया।
सामरस्यमिव तेन जग्मुषी
807 सौकुमार्यसुभगा सरस्वती॥ १७.४४ ॥

योजितोऽथ यदुवंशकेतुना
ख्यातकीर्तिरमृतापहारतः।
उत्क्षिपन् खगपतिः सुरद्रुमं
808 पक्षपङ्क्तिविपिने न्यवीविशत्॥ १७.४५ ॥

शक्र एष शरणं प्रपद्यते
भक्तजीवित भवन्तमीश्वरम्।
मित्रभावसमुपागतं जनं
809 न त्यजेयमिति नाथ मन्यसे॥ १७.८९ ॥

मातरं त्रिजगतां तव प्रियां
मानुषीति मनुते स्म मद्वधूः।
तेन नूनमनुभूतमीदृशं
810 दैन्यमेतदवशोदितं मया॥ १७.९० ॥

निर्जितोऽहमजितेन यत्त्वया
लम्भितोन्नतिरनेन न त्रपे।
न ह्यजय्यमिह किञ्चिदस्ति ते
811 सर्वनेतुरतिरिक्तमात्मनः॥ १७.९१ ॥

न क्षिपेदपि तृणं समीरणः
त्वत्प्रयुक्तमनलो न निर्दहेत्।
न प्रजापशुपती न चेतरे
812 त्वद्विपक्षमभिरक्षितुं क्षमा॥ १७.९५॥

त्वत्पदैकदृढभक्तिरूपया
मुक्तिवासरविभातसन्ध्यया।
क्षीयते जगति कस्यचित् प्रभो
813 मोहसन्ततिमयी महानिशा॥ १७.१००॥

का कथा तव समेऽधिकेऽपि वा
हीन इत्यपि क एव गण्यते।
मेरुसर्षपनिदर्शनं च ते
814 मा स्म भूत्त्वदितरस्य चात्मनः॥ १७.१०२॥

भूतभव्यभवदात्मनः प्रभो
यन्निदानमखिलस्य शाश्वतम्।
यत् प्रविश्य न पुनर्निवर्तते
815 यत् परं पदमुशन्ति तद्भवान्॥ १७.१०३॥

जन्मकर्मभिरसौ निबध्यते
तानि यस्तव न वेत्ति तत्त्वतः।
त्वत्कथामृतरसं पिबन्ति ये
816 ते भवेयुरपुनः स्तनन्धयाः॥ १७.१०७॥

कथ्यते चिदचिदन्तरात्मनः
शास्त्रशुद्धहृदयैर्मनीषिभिः।
सृष्टिसंहरणरक्षणेषु ते
817 विश्वरूप ननु कर्मकर्तृता॥ १७.१०८॥

त्वद्गृहीतगुणसूत्रसन्दितान्
दारुपुत्रनयतः प्रवर्तिनः।

www.prapatti.com

निर्गुणानपि निसर्गकिङ्करान्
818 स्वीकुरुष्व कृपया स्वयैव नः॥ १७.१२० ॥

वासवस्य वचनं निशम्य तत्
भावशुद्धिपरिकर्मिताक्षरम्।
दीनगुप्तिजननीं पुनर्दयाम्
819 अन्वविन्ददरविन्दलोचनः॥ १७.१२१ ॥

भद्रमस्तु भवते दिवस्पते
निर्जराश्च निरपायमासताम्।
आत्मचौर्यदुरिताकरत्यजां
820 माऽपहार्षुरसुराः पदानि वः॥ १७.१२४ ॥

जन्मतोऽपि भवतां महीयसाम्
आप्तबन्धुरदितेरहं सुतः।
देवकीतनयभावतोऽपि मे
821 सैव सम्प्रति सहोदरत्वधीः॥ १७.१२७ ॥

आत्माधिकारमनुमत्य दिशापतीनां
वज्रं प्रदिश्य पुनरप्यनघं मघोने।
दिव्यद्रुमप्रतिगतिं च पुनर्विधास्यन्
822 दत्ताभयो दनुजशत्रुरवाप तुष्टिम्॥ १७.१३३ ॥

अथ पदविनिकीर्णमन्दारवन्दारुबृन्दारक-
स्तुतिशतबहुमानसत्यापितेहः स सत्यापतिः।
अमरसमरवेगविख्यातदाक्ष्येण तार्क्ष्येण गां
823 प्रतिजिगमिषितां पुरीं त्रातुमन्वक् समन्वग्रहीत्॥ १७.१३४ ॥

पश्यत्यारादनिमिषगणे पारिजातापहारात्
स्रस्ताकल्पामिव यदुपतिः स्थापयन् स्वर्गलक्ष्मीम्।
आशापालैरवनतपदस्त्यक्तलज्जैरभीक्ष्णं
824 रामत्रातां खगपतिरथो राजधानीं प्रतस्थे॥ १७.१३५ ॥

www.prapatti.com

अथात्मचिन्तानुचरेण यास्यन्
    विहङ्गराजेन विभुः पुरीं स्वाम्।
उवाच पत्नीं दशनांशुलक्ष्यात्
825 वमन्निवानन्दममान्तमन्तः॥ १८.१ ॥

सत्ये समीक्षस्व विपारिजातां
    वृत्तेन हीनामिव वेदविद्याम्।
निशामिव प्रोषितशीतभानुं
826 नारीमनाथामिव नाकलक्ष्मीम्॥ १८.२ ॥

आलम्बिता नम्रमुखी भवत्या
    हस्तेन रक्ताङ्गुलिपल्लवेन।
वदान्यवृक्षस्य विभाति शाखा
827 वक्तुं वयस्येव रहः प्रवृत्ता॥ १८.३ ॥

सुपर्णवेगानिलविप्रकीर्णैः
    सुरद्रुमैरन्तरितः सुमेरुः।
आलक्ष्यते कालवशेन भूयः
828 प्ररूढलूनैरिव पक्षजालैः॥ १८.४ ॥

निसर्गकल्याणतया प्रतीतं
    सर्वोत्तरं तत्त्वमिवैकमाद्यम्।
अमुं प्रिये नूनमतन्द्रितानि
829 ज्योतींषि भक्त्या परियान्त्यजस्रम्॥ १८.५ ॥

वितानवान् व्योमतलेन मेरुः
    तारागणैराहितमौक्तिकेन।
निविश्य मध्येक्षितिभद्रपीठं
830 गङ्गोदकैराद्रियतेऽभिषेकम्॥ १८.६ ॥

सहस्रभानुप्रमुखैः समन्तात्
    ज्योतिर्गणैरस्य विघूर्णमानैः।

महीभृतामग्रसरस्य मन्ये
831 नीराजनं विश्वसृजा प्रयुक्तम्॥ १८.७ ॥

प्रख्यातधाम्नामपि दिक्पतीनां
प्रासादवासादरमाक्षिपन्तः।
अध्यासिता योगिभिरस्य नित्यं
832 राजन्त्यमी रत्नगुहाविशेषाः॥ १८.८ ॥

इत्यालपन्तमथ तार्क्ष्यरथेन कृष्णं
हेमाद्रिणा हरितशैलमिवोपनीतम्।
पौराः समीक्ष्य मुदिताः सह वल्लभाभिः
833 पद्मावृतां दिवमकुर्वत दृष्टिपातैः॥ १८.१३० ॥

प्रत्युद्गतप्रियसखीजनदत्तहस्तां
सत्यां त्रयीमयरथादवतारयिष्यन्।
नाथस्तदा नगरमध्यनभः प्रदेशात्
834 आसीदति स्म निजसौधसमीपरथ्याम्॥ १८.१३१ ॥

व्यतिकरितसुवेलां विश्वकर्मप्रसूतिं
लवणजलधिगुप्तामाप लङ्कामिवान्याम्।
धनपतिबहुमान्यां धर्मसेतुर्यदूनां
835 दुरधिगमसमीपां द्वारकां राजधानीम्॥ १८.१३२ ॥

विजयिनमुपयातं वीक्ष्य सत्यासहायं
व्यतनुत मुदितेव द्वारका वन्दिकृत्यम्।
अमरतरुसमीरैः प्रेषितैराहृतानाम्
836 उपवनमधुपानामुन्मदानां प्रणादैः॥ १८.१३३ ॥

स्तुतिशतमुखराभिः स्वर्गनेतुः स जेता
सविनयमनुयातः सत्यभामासखीभिः।
निजमगमदगारं निर्विशन् प्रेयसीनां
837 स्मरशरशयितानां मन्दमभ्युत्थितानि॥ १८.१३४ ॥

अभिगतमुषया तदाऽनिरुद्धं
    बलितनयेन बलीयसा निरुद्धम्।
यदुपरिषदि सर्वलोकदर्शी
838 कलहरुचिः कथयाम्बभूव योगी॥ १८.१३५॥

बाणाभिख्यं बलिसुतमथो बद्धबन्धुं जिगीषुः
    सेनोत्थानं सुमहति पुरे श्वस्तनं घोषयित्वा।
चिन्तारूढत्रिभुवनहितश्चिन्तनीयो मुनीनां
839 वासागारं प्रभुरधिगतो वासतेयीं निनाय॥ १८.१३६॥

नित्यप्रबुद्धमपि निर्मलया स्वदृष्ट्या
    निद्राणवद्दरनिमीलितनेत्रपद्मम्।
प्राबोधिकीभिरुपसेदुरितीव वाग्भिः
840 स्वाधीनमर्त्यतनयं श्रुतिवन्दिनस्तम्॥ १९.१॥

यामिन्यपैति यदुनाथ विमुञ्च निद्रां
    उन्मेष मृच्छति तवोन्मिषितेन विश्वम्।
जातः स्वयं खलु जगद्धितमेव कर्तुं
841 धर्मप्रवर्तनधिया धरणीतले त्वम्॥ १९.२॥

अश्रान्तसन्ततिभिराभरणप्रकाशैः
    आरात्रिकं प्रमुखयन्त्य इवोपचारम्।
इच्छन्ति ते प्रथमदृष्टिमनन्यलभ्यां
842 पद्माननाः पदनिवेशनधन्यहस्ताः॥ १९.३॥

वृद्धाः कथञ्चिदररं व्यतिभिद्य हैमं
    दौवारिकास्तव गृहीतसुजातवेत्राः।
निर्गच्छतः प्रविशतश्च निशामयन्तो
843 नाथ त्वदेकहृदया न भजन्ति तन्द्रीम्॥ १९.४॥

विश्वैकतीर्थभजनेन विशुद्धिमन्तो
    निद्रोज्झिता निगमसीम्नि निशात्यये च।

www.prapatti.com

वैतानिकान् विधिवशेन विहृत्य वह्नीन्
844 पुण्याशयाः परिचरन्ति पुरोधसस्ते॥ १९.५ ॥

हरति रतिविहारैरर्धविस्रंसितानां
युवजनहृदयानि श्रान्तपञ्चायुधानि।
उपहितगुणमारादुत्थिताभिर्वधूभिः
845 कुटिलनियमिताग्रं गुम्भनं चूलिकानाम्॥ १९.७९ ॥

क्षितिरियमवधूतध्वान्तनीलोत्तरीया
विकसितमुखपद्मा व्यक्तसन्ध्याङ्गरागा।
अभिमतकरदाना निर्व्यपेक्षा त्वदन्यैः
846 अनुभवितुमिव त्वां दर्शयत्यात्मरूपम्॥ १९.८० ॥

मधुन इव दयायाः सामरस्यं दधानैः
कमलवनमनन्यां कान्तिमध्यापयद्भिः।
फणिपतिरमणीयं देव पर्यङ्कमुज्झन्
847 परिणमय शुभं नः पावनैरक्षिपातैः॥ १९.८१ ॥

दिनमुखमिति नाम श्रावितः सूतपुत्रैः
अभजत जितनिद्रो जागरं यादवेन्द्रः।
सरिदपगमकाले साधुसंरक्षणार्थं
848 मुनिभिरिव स एव स्तूयमानो मुकुन्दः॥ १९.८२ ॥

धनमिव निगमानां धर्ममुत्तम्भयिष्यन्
त्रिजगदनुविधेयं कर्म निष्पाद्य सान्ध्यम्।
सितगुणपरिधानैः सेवितो मन्त्रिमुख्यैः
849 अलमकुरुत नाथो हैममास्थानपीठम्॥ १९.८३ ॥

अथोपहूतैः पुरुहूतजेता
सेनेश्वरैरप्रतिमानवीर्यैः।
अभीषुभिः सूर्य इवाभिदीप्तः
850 कुबेरगुप्तां ककुभं प्रतस्थे॥ २०.१ ॥

प्रयाणतूर्यध्वनिरस्य भूयान्
घर्मान्तजीमूतरवानुकारी।
अनर्तयद्धर्ममयूरमाद्यं
851 प्राप्तस्थितिं पादयुगेन भूम्याम्॥ २०.२॥

नभःपृथिव्योरुपदिष्टकम्पे
नाथस्य यात्रापटहप्रणादे।
उषेतरासां नयनं चकम्पे
852 वामेतरं बाणपुराङ्गनानाम्॥ २०.३॥

ततो हरस्त्रातुमनाः स्वभक्तं
दत्ताभयं दानवसार्वभौमम्।
अनुद्रुतो भूतगणैरनन्तैः
853 प्रत्युद्ययौ विश्वपतिं प्रकुप्यन्॥ २०.२८॥

तमुन्मदोदग्रवृषाधिरूढं
सिताचले मेरुमिव ज्वलन्तम्।
शरैः प्रतिप्रास्थित शार्ङ्गधन्वा
854 देवं सुधासूतिकलावतंसम्॥ २०.२९॥

शिलीमुखैः शौरिधनुर्विमुक्तैः
विस्मारितान् पूर्वविकत्थनानि।
पलायमानान् प्रमथानशेषान्
855 मेने पशूनेव पतिः पशूनाम्॥ २०.३०॥

आस्वादनीं दानवशोणितानां
अकुण्ठितामद्रिविदारणेऽपि।
अनाहतास्त्रो युधि शम्बरारिः
856 संस्तम्भयामास गुहस्य शक्तिम्॥ २०.३१॥

क्लेशादिदोषैरपराहतेन
क्रीडामनुष्येण जनार्दनेन।

www.prapatti.com

ज्वरे निरस्ते गिरिशप्रयुक्ते
857 वीतज्वरं विश्वमिदं बभूव॥ २०.३२ ॥

अथ प्रयुक्तानसुरेन्द्रगुप्त्यै
प्रसह्य वह्नीनपि पञ्च जित्वा।
अजृम्भयद्द्रावितजृम्भणास्त्रो
858 वृषध्वजं विष्णुरचिन्त्यभूमा॥ २०.३३ ॥

शरव्यभूतत्रिपुरेऽप्यमोघं
शूलायुधे शौर्यमवेक्ष्य शौरेः।
पुरन्दरप्रत्युपरोधजातं
859 व्ययोजयन् विस्मयमादितेयाः॥ २०.३४ ॥

अथाच्छिनद्भीषणसत्त्वसारां
भुजाटवीं भूतपतेः समक्षम्।
चक्रेण सङ्कल्पनिभेन कृष्णः
860 किं वा विधौ वैरिणि केन रक्ष्यम्॥ २०.७२ ॥

मैवं प्रभो मत्परिवारभूतं
बलेः सुतं बाधितुमर्हसि त्वम्।
मयैष रक्ष्यो दनुजस्त्वयाऽपि
861 स्वभक्तबुद्ध्यैव समीक्षणीयः॥ २०.७८ ॥

त्वमादिदेवः त्रियुगस्त्रिधामा
शुद्धामशुद्धां च विभाव्य सृष्टिम्।
अकर्मतन्त्रैरवतारभेदैः
862 क्रीडस्यनन्तैरपि जन्तुजातैः॥ २०.७९ ॥

अयं स ते वेदमयो गरुत्मान्
वेदैरशेषैरपि वेद्यसे त्वम्।
विभागमृच्छन्त्यमरास्त्वदन्ये
863 शाखैकदेशेषु शकुन्तकल्पाः॥ २०.८० ॥

www.prapatti.com

सिसृक्षतस्ते भुवनानि सप्त
प्रसादतो नाथ बभूव वेधाः।
संहर्तुकामस्य तवैव कोपात्
864 अहं त्वया दत्तनिजाधिकारः॥ २०.८१ ॥

अविक्रियश्चेष्टयसि त्वमेको
विश्वानि भूतानि विहारशक्त्या।
अचेष्टमानप्रकृतीन्ययांसि
865 स्थाताऽप्ययस्कान्त इवाभिमुख्यात्॥ २०.८२ ॥

अलङ्घ्यमायागुणजालभीतान्
अनन्यचित्ताननुकम्पमानः।
स्वदत्तयैव स्वपदाब्जभाजा
866 भक्त्या स्वयं तारयसे भवाब्धिम्॥ २०.८३ ॥

भारावताराय भुवोऽवतीर्णं
भवन्तमन्तर्हितदिव्यभावम्।
संस्थापयन्तं नियमेन धर्मं
867 धर्मं परं वेदविदो विदुस्त्वाम्॥ २०.८४ ॥

विधाय दैत्यप्रकृतीनशेषान्
नामावशेषान्नरलोकपालान्।
करिष्यसि त्वं करुणार्द्रचेता
868 नाथ क्षितिं नावमिवास्तभाराम्॥ २०.८५ ॥

दयाक्षमाभ्यामिह दीव्यसि त्वं
लक्ष्मीमहीभ्यामिव लालितात्मा।
तत् क्षम्यतामस्य मदेकभक्तेः
869 आजानतः स्वात्मचमत्क्रियेयम्॥ २०.८६ ॥

तवैष भक्तो मम चेति मन्ये
क्षान्तस्ततो नित्यमसौ मयाऽपि।

न चास्ति बन्धोरपि साम्पराये
870 वीरव्रतं धारयतोपकारः॥ २०.८९ ॥

विहारनृत्तानि वितन्वतस्ते
वल्गुध्वनिं वादयिता मृदङ्गम्।
भजत्वविच्छिन्नधृतिर्भवन्तं
871 दत्ताभयो दैत्यपतिर्मयाऽसौ॥ २०.९० ॥

अथान्वमंस्त त्रिजगन्नियन्ता
पत्युः पशूनां प्रणयानुरोधात्।
बाणावरोधप्रमदाजनानां
872 स्थायीनि मङ्गल्यविभूषणानि॥ २०.९१ ॥

ततोऽसुरेन्द्रः प्रणिपातपूर्वं
जगत्परित्राणरतं जगाद।
उषानिरुद्धान्वयतः समीक्ष्याः
873 भृत्या वयं प्रीतधिया त्वयेति॥ २०.९२ ॥

यथार्थनामानमथानिरुद्धं
कृत्वा सभार्यं कृतकृत्यचेताः।
सबन्धुसैन्यः सविशेषदृश्यां
874 प्रत्याययौ विश्वपतिः पुरीं स्वाम्॥ २०.९६ ॥

देवाः सहस्रनयनं दनुजेन्द्रमन्ये
निर्धूतमानमनघेन निशामयन्तः।
कूपोदकप्रभवकूर्मनयेन जातां
875 अस्वामिकप्रभुपरिग्रहबुद्धिमौज्झन्॥ २०.९७ ॥

नीतस्त्रिलोकपतिना निजराजधानीं
भूयः प्रजात इव पौरजनैः प्रतीतः।
दैत्येश्वरस्य सुतया सहितः स रेमे
876 रागाधिको रतिपतेरनघः कुमारः॥ २०.९८ ॥

अथ तमुषासहायमुपयातमुपायनवान्
  जनपदपत्तनप्रभृतिकादुपगम्य जनः।
उपचरति स्म सम्यगुपपन्नधृतिर्बहुधा
877 यदुनगरे विवाहविजयोत्सवयन्त्रितधीः॥ २०.९९ ॥

वासुदेव इति नाम दधानः
  पौण्ड्रकस्तदनु भूरिमदान्धः।
मानुषत्वकवचान्तरितेन
878 स्पर्धते स्म हरिणा हतचित्तः॥ २१.१ ॥

हेतिपञ्चकमधारयत श्री-
  वत्सकौस्तुभमुखानि च मूढः।
ऐश्वराणि चरितानि च पूर्वा-
879 ण्यात्मनः स्वयमजूघुषदाप्तैः॥ २१.२ ॥

इन्द्रजालकुहनादिषु दाक्ष्यात्
  ईश एष इति मोहितलोकः।
अध्यशेत भुजगेश्वरशय्यां
880 आरुरोह विहगेन्द्रविवर्तम्॥ २१.३ ॥

अन्वहं च महतीं वनमालां
  माल्यकृद्भिरुपकल्प्य बभार।
नामधेयमदिशत् सचिवानां
881 नाकनायकविशेषनिरूढम्॥ २१.४ ॥

बद्धकृत्रिमभुजान्तरयुग्मं
  शस्यमानमनुजीविजनेन।
विश्वकर्तुरवतार इति स्वं
882 बह्वमंस्त बधिरो निगमेषु॥ २१.५ ॥

इत्थमीश्वरविडम्बनरूपं
  नाटकीयमनुरुध्य विहारम्।

शोच्यतामपि परावरविद्भिः
883 हास्यतामपि जगाम जगद्भिः॥ २१.६ ॥

नामचिह्नवसनाभरणाद्यैः
नाथसम्पदनुकारनिरूढैः।
पौण्ड्रकस्थितिमवाप्य सृगालो-
884 ऽप्यन्वभूत् किल गतिं च तदीयाम्॥ २१.३५ ॥

तोषितत्रिनयनस्य नृशंसः
काशिराजतनयस्य पुरोधाः।
कल्पिताहुतिरजीजनदुग्रां
885 कालवह्निपदवीमिव कृत्याम्॥ २१.३९ ॥

साऽभिपत्य यदुवीरसकाशं
हेतिराजविभवेन हताशा।
जन्मधामनि निजे नियमस्थं
886 जञ्जपूकमभिसृत्य जघान॥ २१.४० ॥

निर्ददाह नगरीमथ काशीं
विस्फुलिङ्ग इव माधवदीप्तेः।
यादवग्रसनकौतुकवत्या
887 कृत्यया सह रथाङ्गकृशानुः॥ २१.४१ ॥

स्यन्दनद्विरदवाजिपदाति-
प्राज्यसौधपरिपाटिसमृद्ध्या।
चक्रवह्निविभवेन तदाऽभूत्
888 चन्द्रशेखरविलेपनभूमा॥ २१.४२ ॥

आसुरप्रकृतिकेषु निरस्ते-
ष्वेवमेभिरनुपालितसख्यः।
वानरो भुजबलेन बबाधे
889 दुर्मतिर्जगदिदं द्विविदाख्यः॥ २१.४६ ॥

www.prapatti.com

धर्ममर्मभिदि दैववियाकात्
    उद्धृते द्विविदनामनि शल्ये।
रेवतीरमणरेचितखेदा
890 नाकिनश्च मुनयश्च ननन्दुः॥ २१.६१॥

त्रासितेषु विबुधेषु तदग्रे
    पीतवन्तममृतं बलभद्रः।
प्रापयत् प्लवगमुख्यमितीव
891 स्वर्गिभिः सह सुधाशनभावम्॥ २१.६२॥

एवमीषदवरोपितभारां
    भावयन् भुवमतोषयदार्यान्।
पूर्वदेवजनितानभिनिघ्नन्
892 पूर्वजेन सहितो यदुनाथः॥ २१.६४॥

भार्गवादिभिरबाधितभूम्नां
    निर्ममेष्वपि निकारपराणाम्।
सौभहंसडिंभिकप्रभृतीनां
893 सूदनैरलघयच्च धरित्रीम्॥ २१.६५॥

उग्रसेनविनिवेशितराज्यां
    उन्नमय्य यदुवंशविभूतिम्।
तस्य दिग्विजयकौतुकमाद्यः
894 सप्तलोकतिलको वितताना॥ २१.६६॥

तन्नियोगमथ शेखरयित्वा
    स्वप्रशासनवशंवदविश्वः।
यावदुक्तनियताखिलवृत्तीन्
895 यादवानुपनिनाय सुधर्माम्॥ २१.६७॥

आत्मकल्पितधृतेरथ राज्ञः
    सन्निधौ सचिवपीठनिविष्टः।

मन्त्रणाय महतो यदुमुख्यान्
896 सम्मुखान् प्रतिननन्द मुकुन्दः॥ २१.६८ ॥

अधिगुणहरिवंशवीरसङ्गात्
अपचितवासवसङ्गमाभिलाषा।
अतिशयरुचिरां वहन्त्यभिख्यां
897 अचकमतेव सभा तदाधिराज्यम्॥ २१.७० ॥

अथ देवानिवाहूतान्नरदेवानभाषत।
898 देवदानवसामान्यदैवतं देवकीसुतः॥ २२.१ ॥

एष वः क्ष्मापतिः शास्ति विधातेव प्रजापतीन्।
899 महेन्द्र इव धर्मेण सुधर्मामास्थितः स्वयम्॥ २२.२ ॥

शेखरीकृतभूभारः शेषत्वेन विभोः स्थितः।
900 वेदयत्ययमार्योऽपि मित्रभूतानमित्रजित्॥ २२.३ ॥

वयं भवन्तो ये चान्ये महान्तः सर्व एव ते।
901 विश्वगुप्तौ जगत्कर्त्रा विनियुक्ता विभूतयः॥ २२.४ ॥

तदस्माभिरवस्थेयं धर्मवर्त्मनि शाश्वते।
902 बिभ्याद्भिरनघादेशाद्वज्रादिव समुद्यतात्॥ २२.५ ॥

द्विषन्तः ख्यातनामानो नामशेषास्तथाऽप्यसौ।
903 समुद्रवसना विष्वक् तामसैरवकुण्ठिता॥ २२.६ ॥

अतस्त्राणाय साधूनां दुष्कृतां दमनं क्षमम्।
904 कडङ्करीयरोधो हि कलमात्सेधकारणम्॥ २२.९ ॥

पुष्यतां पाण्डरं छत्रं पुण्डरीकमिव श्रियः।
905 धर्मोऽधर्मश्च नान्योऽस्ति रक्षणोपेक्षणे भुवः॥ २२.१० ॥

स एष पुरतो याता प्राज्ञः परिभृशन् पथः।
906 सङ्कल्प इव युष्माकं सात्यकिः सत्यविक्रमः॥ २२.४६ ॥

www.prapatti.com

परिवारेण सम्पन्नस्त्यक्तकोशश्च कार्यतः।
907 नन्दकोऽयमनिस्त्रिंशः सम्मतो मम शत्रुजित्॥ २२.४७ ॥

जैत्रं ध्वजमिवोदग्रमेनमाहितलक्षणम्।
908 अनुयात दिशो जेतुमस्त्रवेदमिवापरम्॥ २२.४८ ॥

वनसिंहनयाद्गुप्तिर्मानतर्कक्रमादपि।
909 परस्परपुरस्काराद्भवित्री भवतामिह॥ २२.४९ ॥

अपि युष्माभिरेतावदहङ्कारग्रहोज्झितैः।
910 अङ्गीकृतममुह्यद्भिरातुरैरिव भोजनम्॥ २२.५० ॥

इति सूक्तिसुधां पीत्वा शौरिवक्त्रेन्दुनिः सृताम्।
911 सहसा नरदेवास्ते सौमनस्यं प्रपेदिरे॥ २२.५१ ॥

अथ यादवयूथेन सहितः संयुगप्रियः।
912 सात्यकिः प्रचितोत्तंसः प्रतस्थे भर्तुराज्ञया॥ २२.५५ ॥

धर्मगुप्तिकृतादेशः स मेने मधुवैरिणा।
913 अपृथक्त्वमिवापन्नमन्यदायुधपञ्चकम्॥ २२.५६ ॥

अनाश्रमपदासन्नामभीषितकृषीवलाम्।
914 अनैषीन्महतीं सेनामविरुन्धान गोपनीम्॥ २२.७८ ॥

स्वदेशादविशेषेण स्वीकृते शत्रुमण्डले।
915 न योधा जगृहुस्तत्र किञ्चिदस्वामिसम्मतम्॥ २२.७९ ॥

अष्टासु दिक्षु विभवैरुपसङ्गृहीतैः
  यक्षास्पदप्रहसनी यदुराजधानी।
सत्यानुभाववसुदेवसुतप्रसत्त्यै
916 सम्भूतदिक्पतिविभूतिरिवाबभासे॥ २२.२४२ ॥

अभ्यर्च्य पूर्वविभवादधिकैः प्रदिष्टैः
  नाकाधिपानिव नवोपहृतान्नरेन्द्रान्।

www.prapatti.com

धर्मानुपालननियोगनिरूढचित्तान्
917 प्रास्थापयत् प्रतिदिशं प्रथमो यदूनाम्॥ २२.२४३ ॥

मणिमकुटसहस्रैर्वासुदेवस्य भूपाः
पदसविधनिषण्णां पादुकामर्चयित्वा।
प्रतिययुरुपलब्धैः पारिजातप्रसूनैः
918 सुरभयितुमुपेत्य स्वावरोधान् प्रसाद्यान्॥ २२.२४४ ॥

अथाधिकारच्यवनाद्य इन्द्राः
पञ्चाभवन् पाण्डुसुताः पृथिव्याम्।
जयार्थिनस्ते जगदेकनाथं
919 प्रपेदिरे सत्त्वधनाः सदाराः॥ २३.१ ॥

तमोपहैस्तत्त्वविदामृषीणां
वाक्यैस्त्रिवेदीमनुसञ्जिहानैः।
कृष्णं यथावत् कृतिनो विदन्तः
920 तस्याभवन् प्राणसमाः सखायः॥ २३.२ ॥

तदाश्रयास्तत्प्रणिधेयकृत्याः
तेनैव नाथेन सदा सनाथाः।
अपारयन् योगिभिरप्यजय्यान्
921 बाह्यान्तरान् जेतुमरातिवर्गान्॥ २३.३ ॥

प्रतिक्रियाः प्राग्भवदुष्कृतानां
प्राणोपरोधेऽपि निरुद्धपापाः।
धीरास्त्रिलोकीसुहृदः प्रसादात्
922 विपाकरम्या विपदः प्रसेहुः॥ २३.४ ॥

अलङ्घयन् विश्वपतेः प्रसादात्
वृत्तिं पराचीमिव वीतरागाः।
अरातिभिश्छद्मविधिप्रवीणैः
923 आपादितामग्निजलादिपीडाम्॥ २३.५ ॥

www.prapatti.com

कलिङ्गनीतिं कलहैकतानां
कर्णं च पार्थेन निबद्धवैरम्।
आस्थाय दुः शासनपूर्वजन्मा
924 धर्मोत्तरान् जेतुमियेष पार्थान्॥ २३.६ ॥

स राजसूयक्रतुधर्मपत्नीं
भीमेन गाण्डीवभृता च मान्याम्।
द्यूतच्छलात्प्रापितदासभावां
925 साध्वीं मुधा पर्यभवत् सभायाम्॥ २३.७ ॥

अनन्यनाथां स्थितिमाप्नुवन्त्या
नाथः स्वसम्बोधननामगर्भम्।
शुश्राव दूरान्तरितोऽपि शौरिः
926 प्राक्रोशनं पार्थपतिव्रतायाः॥ २३.८ ॥

मिथ्याविचारान्मिषतां गुरूणां
प्रभुः सतां पाण्डवधर्मपत्नीम्।
दुः शासनव्याकुलितोत्तरीयां
927 अक्षय्यकौशेयवतीमकार्षीत्॥ २३.९ ॥

अवाप्तुकामाः प्रबलैरमित्रैः
अक्षच्छलेनापहृतं स्वराज्यम्।
निक्षिप्तकर्तव्यभरा बभूवुः
928 सत्त्वाधिकाः सात्वतयूथनाथे॥ २३.१० ॥

स्वातन्त्र्यगन्धद्विरदाङ्कुशेन
स्वेनैव शीलेन विनीयमानः।
अनन्यलभ्यं प्रतिलम्भितोऽभूत्
929 प्रभुः स्वयं पाण्डवदूतभावम्॥ २३.११ ॥

स तादृशीमाद्रियत त्रिधामा
प्रेष्यक्रियां प्रेषितदेवबृन्दः।

www.prapatti.com

ननु प्रभूणां निरपेक्षभूम्नां
930 प्रसाधनं भक्तजने गुणत्वम्॥ २३.१२॥

अपि प्रभूतानुगुणक्रियाभ्यः
श्लाघापदं तत्त्वविदां बभूव।
अनन्यतन्त्रस्य विभोस्तदेतत्
931 नाथोचितं नन्तृषु पारतन्त्र्यम्॥ २३.१३॥

तपस्यतः पुत्रसमुद्भवार्थं
मार्गागतं मोचयतः पिशाचम्।
अजन्मनो जन्मभृतश्च शौरेः
932 स्वामित्वसंवादि बभूव दूत्यम्॥ २३.१४॥

सरोषसीरायुधहेतिशक्त्या
साचीकृतां कौरवराजधानीम्।
अद्यापि गङ्गासलिलप्रवाहे
933 प्रक्रान्तपातामिव सम्प्रपेदे॥ २३.१५॥

खद्योतवद्दर्शितखञ्जदीप्तीन्
प्रज्ञादृशो भूमिभृतः सभायाम्।
प्राप्तोदयो भानुरिव त्रिधामा
934 प्रच्छादयामास कुरून् स्वधाम्ना॥ २३.१६॥

तदागमेन प्रतिपन्नहर्षाः
तद्दर्शनेनाहितपारवश्याः।
अतर्कितप्रस्मृतवैरबन्धाः
935 वृत्तिं द्विषन्तो विदधुर्यथार्हम्॥ २३.१७॥

उलूखले भक्तगुणे च बद्धं
गुणोत्तरे गोपवधूस्तने च।
इयेष बन्धुं जगदेकबन्धुं
936 दुर्योधनो दुस्त्यजमृत्युपाशः॥ २३.१८॥

www.prapatti.com

प्रकाशयन् किञ्चिदिवाप्रमेयः
    प्रभावमात्मीयमनन्यवेद्यम्।
मुहुः प्रतीपाचरणोत्सुकानां
937 मोघाशतां मूढधियामकार्षीत्॥ २३.१९ ॥

स्ववेदितं संसदि धार्तराष्ट्रे
    सन्धित्सतो धर्मसुतस्य वाक्यम्।
अनाददाने सुरभिर्निवृत्तः
938 सानुग्रहो विग्रहमन्वमंस्तः॥ २३.२० ॥

नरांशजुष्टेन धनञ्जयेन
    रथी भवन् सारथिरात्मना च।
धनुर्भृता तोत्रभृता च भेजे
939 पृथक्त्वमैक्यं च यथाप्रमाणम्॥ २३.२१ ॥

रथाधिरूढं च रथं च रक्षन्
    यथार्थतो दर्शयति स्म यन्ता।
त्रय्यन्तचिन्तानिरपेक्षमीशः
940 तत्तादृशं तत्त्वविभागमाद्यम्॥ २३.२२ ॥

पुरःस्थिते गोप्तरि विश्वहेतौ
    पश्चादवस्थायिनि तत्प्रवर्त्ये।
अनन्ययोगात् स रथो बभार
941 प्राधीतवेद्यां प्रणवप्रवृत्तिम्॥ २३.२३ ॥

प्रभुर्बभौ प्रग्रहतोत्रपाणिः
    कालात्मना भावितपाशदण्डः।
यदा तदा देवगणेन मेने
942 शान्तं बलं शान्तनवप्रधानम्॥ २३.२४ ॥

धुरन्धरः स्वर्गनिकेतनानां
    धुर्योत्थितैर्धूसरितो रजोभिः।

www.prapatti.com

रराज मध्ये रथयूथपानां
943 गोष्ठे पशूनामिव गोपवेषः॥ २३.२५ ॥

समुद्रसङ्घातनिभे नृपाणां
सैन्यद्वये संयति संप्रवृत्ते।
अस्थानकारुण्यवशान्निवृत्तं
944 धनञ्जयं वीतशुचं वितेने॥ २३.२६ ॥

फलादपि स्वादुतमप्ररोहं
प्रोत्साहने सख्युरिवोद्यतः सः।
जगद्धितार्थाय जगौ दयावान्
945 अन्यैरविज्ञेयमनन्यधर्मम्॥ २३.२७ ॥

चिरन्तनस्नेहदयादिमूलं
चिन्तार्णवं निस्तरतो दुरन्तम्।
किरीटिनः केशवसूक्तिरासीत्
946 कालोचिता काचन पोतपात्री॥ २३.२८ ॥

अभङ्गुरैर्धौतफलानुषङ्गात्
विद्याशरैर्विश्वगुरोरुपात्तैः।
विवेकधन्वा विषमानजैषीत्
947 अन्तः स्थितान् जिष्णुररातिसङ्घान्॥ २३.२९ ॥

उपघ्नभूतां श्रुतिवल्लरीणाम्
उपास्त तुष्यन्नुपदेशमुद्राम्।
नखांशुभिः क्षिप्ततमःकलङ्कां
948 नाथस्य पार्थो नतपूर्वभागः॥ २३.३० ॥

विभक्तसामान्यविशेषधर्मा
प्रादुर्बभूवोपनिषत् प्रभोर्या।
स एव तां व्यासमुनिः समीचीं
949 पर्यग्रहीद्भारतवेदवक्ता॥ २३.३१ ॥

www.prapatti.com

अभञ्जनीयां परधर्मसत्तां
    अनश्वरीं भारतसूर्यदीप्तिम्।
विदुः श्रुतीनामनघां वयस्यां
950 गीतामसम्मूढजनाविगीताम्॥ २३.३२॥

कपिध्वजस्तस्य विभोरपश्यत्
    तदर्पितं चक्षुरवाप्य दिव्यम्।
विरिञ्चिपूर्वैरपि दुर्निरीक्षं
951 विश्वाश्रयं रूपमशेषमूर्तेः॥ २३.३३॥

तस्मिन्नभिव्याप्तसमस्तलोके
    स तत्स्वरूपेण विकल्प्यमाने।
विडम्बितान् गोपुरधारिबिम्बैः
952 देवान् विभोरैक्षत दिव्यदेहे॥ २३.३४॥

प्रख्यातदीक्षं प्रणतार्तिभङ्गे
    पार्थस्तदा दैत्यरिपुं प्रपन्नः।
विनाशयामास बलं रिपूणां
953 विपत्प्रतीकारपरेण सख्या॥ २३.३५॥

स्वहस्तपद्माञ्चिततोत्रपाशः
    स्वच्छन्दलीलासहधर्मचारी।
गतागतैरप्रतिमैः स चक्रे
954 जयश्रियो जैत्ररथेन डोलाम्॥ २३.३६॥

सविस्मयः संयति सव्यसाची
    तत्तादृशा सारथिना समेतः।
मनोजवानां निजसायकानाम्
955 अग्रेसरं स्यन्दनमन्वपश्यत्॥ २३.३७॥

यथा नियच्छत्ययमिन्द्रियाश्वान्
    जीवाश्रये देहरथे निबद्धान्।

www.prapatti.com

तथाऽर्जुनस्यन्दनधुर्यनेता
956 बभूव नान्येन निदर्शनीयः॥ २३.३८ ॥

यदेकदेशे निखिलं तदन्यत्
तद्देहभागेषु च संविभक्तम्।
रथैकदेशे तमवेक्ष्य पार्थः
957 प्राबुद्ध तं सारथिमप्रतर्क्यम्॥ २३.३९ ॥

निवर्तितं वैरिजनोपमर्दात्
न्यस्तं रथे चक्रमुपाददानः।
नतप्रतिज्ञानुपरोधहेतोः
958 आत्मप्रतिज्ञामजहात् स्वतन्त्रः॥ २३.४० ॥

द्विषत्प्रयुक्तं दुरपोहमस्त्रं
भुजान्तरालेन विभुः प्रतीच्छन्।
विधाय वैकल्पिकवैजयन्तीं
959 प्रच्छादितं प्राणयति स्म पार्थम्॥ २३.४१ ॥

निवेशितां तस्य पदे च पूजां
निशाम्य गङ्गामिव चन्द्रमौलौ।
अनन्यसामान्यममंस्त सख्युः
960 सङ्कोचवैदेशिकमीश्वरत्वम्॥ २३.४२ ॥

दिवाकरेऽनस्तमितेऽतिगाढं
तमः सृजंस्तामसमोहनार्थम्।
प्रपन्नरक्षाप्रतिपन्नदीक्षः
961 सत्याभिसन्धं विदधे सखायम्॥ २३.४३ ॥

सुरैरशेषैरपि जातरोषैः
स दुर्जयान् भीष्ममुखान् जिगाय।
सहायशक्त्या युधि सव्यसाची
962 किं दुष्करं केशवमाश्रितानाम्॥ २३.४४ ॥

www.prapatti.com

स्वप्नः किमासीदथवेन्द्रजालं
बभूव गन्धर्वपुरी किमेषा।
इतीव शङ्कां विदधे प्रलीना
963 पताकिनी कौरवपाण्डवानाम्॥ २३.४५॥

आकृष्टदेवासुरसाम्परायैः
ओजस्विनां शस्त्रभृतामुदन्तैः।
प्रायस्तदा प्रत्यवहारलीलं
964 आकालिकीं विश्वभुगन्वभुङ्क्त॥ २३.४६॥

जिघांसुरष्टादश सम्पतन्तीः
अक्षौहिणीरद्भुतभीमरूपाः।
स्वतन्त्रयामास मिथःप्रतीपान्
965 सूत्रावसक्तानिव दारुमर्त्यान्॥ २३.४७॥

कृषीवलः स्थावरजङ्गमानां
क्षेत्रे कुरूणां समकालपाकान्।
अनीकशालीन् भुजशालिवर्गैः
966 फलोपपन्नान् प्रभुरित्यलावीत्॥ २३.४८॥

निस्तीर्य सङ्ग्राममहासमुद्रं
संसारपोतेन परेण सख्या।
धनञ्जयस्तत्पदमेव भेजे
967 निधूर्तनीहारदिवाकराभः॥ २३.४९॥

द्रौणिस्तदा सौप्तिकमादधानः
कृपेण सार्धं कृतवर्मणा च।
हताहितैः पाण्डुसुतैरवाप्तं
968 सैन्यावशेषं शमयंबभूव॥ २३.५०॥

इत्थं दशाष्टौ च निपात्य भूमौ
अक्षौहिणीरद्भुतभीमरूपाः।

सतां पतिः सत्त्व समृद्धिरोगात्
969 उल्लाघितामातनुतेव पृथ्वीम्॥ २३.५१ ॥

विभुः स्वसङ्कल्पहतान् विनिघ्नन्
धर्मैकतानेन धनञ्जयेन।
प्रतोदसन्दंशिकयोदहार्षीत्
970 पाञ्चालकन्यापरिभूतिशल्यम्॥ २३.५२ ॥

परास्त्रविस्रंसितमुत्तरायाः
पद्मासनाद्यैरपि पूजितेन।
गङ्गाधरण्योः प्रभवेन गर्भं
971 पस्पर्श पादेन परावरेशः॥ २३.५३ ॥

विप्लोषितं द्रौणिशरेण बालं
सञ्जीवयन् पादरजःप्रभावात्।
वधूकृतक्षुद्रशिलाविशेषं
972 रामानुजो राममिवान्वकार्षीत्॥ २३.५४ ॥

तस्य श्रुतिश्रेणिशिरोधृतानां
स्पर्शः प्रजेशादिभिरीप्सितोऽभूत्।
परीक्षिदुत्थानपरीक्षितानां
973 अघच्छिदामङ्घ्रिरजःकणानाम्॥ २३.५५ ॥

अजातदीनां द्रुपदोद्भवायाः
कालस्य दीप्तामिव खड्गरेखाम्।
विपक्षसंहारमहाभुजङ्गीं
974 वेणीं प्रियैः संशमयांबभूव॥ २३.५६ ॥

पितामहाय प्रततान पार्थः
शरप्रयुक्तं शयनं यदग्र्यम्।
योगासनं योजितचित्तधैर्यं
975 तदेव पर्याप्तगुणं तदाऽऽसीत्॥ २३.५७ ॥

www.prapatti.com

विन्यस्य धर्मतनये विजयाधिकारं
सख्याऽर्जुनेन यशसेव धनुर्धराणाम्।
दध्मौ स दैत्यमथनो युधि पाञ्चजन्यं
976 वृष्ण्यन्धकादिपरिशेषितभूमिभारः॥ २३.५८ ॥

प्रत्यानिनाय रथमात्तजयः स जन्यात्
धन्यावलोकनधनञ्जय दर्शनीयः।
सारथ्यसंविदवधीरितहेतिजुष्टः
977 सेनापरागपरिधूसरकुन्तलश्रीः॥ २३.५९ ॥

आलिङ्ग्य गाढमवगाढरसं रणाब्धौ
वीरव्रणैः कृतविभूषणमिन्द्रसूनुम्।
अन्यावतारपरिकल्पनकेलिलोभात्
978 ऐक्यं निनाय निजमंशमिवान्यनिष्टम्॥ २३.६० ॥

रणभुवि शरतल्पे लीलया शायितेन
स्वपदसमुदितायाः सूनुना सिद्धसिन्धोः।
अनतिचिरविलम्बादाप्तुकामं धरित्रीं
979 कलिमिव शमयिष्यन् ख्यापयामास धर्मान्॥ २३.६१ ॥

अप्रत्यूहितसार्वभौमविभवैरभ्यर्चितः पाण्डवैः
प्रत्यावृत्तमहोत्सवेन मुदितां प्राप्तः पुरीं द्वारकाम्।
प्रत्यक्षं प्रथयाम्बभूव विहरन् प्रीतः प्रियाभिः समं
980 शुद्धः सामपदागमैरधिगतां स्वाधीनतां श्रीपतिः॥ २३.६२ ॥

अथ निजविभवादजातशत्रौ
प्रशमितशत्रुबले निवेश्य भूमिम्।
परिचरणफलं प्रभुः प्रयच्छन्
981 अमितगुणाभिररंस्त वल्लभाभिः॥ २४.१ ॥

क्रतुविधिनियतोऽप्यकर्मवश्यः
परिचितकामरसोऽपि वीतरागः।

www.prapatti.com

नगरवसतिरप्यशेषवासः
982 कथमिव केन विभुः स वर्णनीयः॥ २४.२ ॥

अनुगमितमिदं स्वदाररक्षाम्
अनघमनोभवतन्त्र माननीयम्।
निरुपधिकरसस्य नेतुरासीत्
983 नृपतिमहर्षिभिरञ्चितं चरित्रम्॥ २४.३ ॥

श्रुतिशतमहिते पदे परस्मिन्
सितजलधौ रविमण्डले च सिद्धाम्।
बहुमतिमतिशय्य सा बभासे
984 नरकरिपोरवरोधभूमिरग्र्या॥ २४.४ ॥

निधिगणमुखवान्तनिष्कराशिः
प्रचितगुणा मणिभिः स्यमन्तकाद्यैः।
प्रमुदितमहिषीगणेन चक्रे
985 यदुनगरी विभुना निवासभूमिः॥ २४.५ ॥

अविकलविभवस्य विश्वमूर्तेः
अधिवसनं यदुवीरराजधान्याम्।
अनुदिनमनपायिनीं प्रतिष्टाम्
986 अभिलषतामनुचिन्तनीयमासीत्॥ २४.६ ॥

सह मुनिभिरुपास्त धर्ममाद्यं
व्यवहरणानि ददर्श वेदविद्भिः।
अरमत च वधूजनैर्यथार्हं
987 बहुतनुरक्रमतो विचित्रशक्तिः॥ २४.७ ॥

अपि युगपदवाप्तनैकदेहैः
उपनतयोगबलैः स्वकर्मनिघ्नैः।
धृतबहुवपुषा जगद्विधात्रा
988 जितकरणेन तु भुज्यते तदर्थः॥ २४.८ ॥

यदुपतिरधिरूढचन्द्रशालः
    सह दयिताभिरनन्यमानसाभिः।
जलनिधिमभितः प्रदर्शयंस्ताः
989 निजमिव धाम निवेदयाम्बभूव॥ २४.९ ॥

निजपदमनपायमाश्रितानां
    प्रभुरपवर्गदशामिव प्रयच्छन्।
अमितबहुगुणामनन्यलभ्याम्
990 अतनुत कामपि सम्पदं प्रियाणाम्॥ २४.१० ॥

जगदुपजननादिजातभूम्नः
    क इव वधूजनमोहनो विहारः।
कथमिव स कुतश्च कीर्तनीयः
991 प्रथितमनोभवतन्त्रपारदृश्वा॥ २४.६६ ॥

चपलप्रतिकूलतीक्ष्णरूक्षाः
    स्त्रिय इत्यागमिकैर्निदर्शितार्थः।
प्रथितो यदुवीरवल्लभाभिः
992 परिवादोऽयमपाकृतः पृथिव्याम्॥ २४.७५ ॥

एकीभवद्भिरयुतैरपि मन्मथानां
    यत्कान्तिबिन्दु पृषताऽनुकृतिर्न शक्या।
सम्प्रेक्ष्य तं यदुपतिं यमिनोऽपि नूनं
993 स्त्रीभावमेव मनसा बिभराम्बभूवुः॥ २४.८२ ॥

कृष्णानुभूतिविभवेन कृतार्थभावाः
    तद्वल्लभास्त्रिदशमातृतया चकासुः।
यत्पादपङ्कजपरागजुषां शशंसुः
994 जन्माद्भुतं जगति गुल्मलतादिकानाम्॥ २४.८३ ॥

श्यामो बभूव किमसौ सुदृशां कटाक्षैः
    श्यामास्तदन्वयवशादथवा तरुण्यः।

ताभिः किमस्य ववृधे महिमा महीयान्
995 तासामनेन यदि वेति बुधैः शशङ्के॥ २४.८४ ॥

अग्राम्यमेव परिहासरसं वितेने
नाश्लीलमाह न मृषा न च मर्मभेदी।
धर्माविरुद्धविभवोचितकामकामः
996 स्त्रीणां वरेण बुभुजे वरदो वरस्त्रीः॥ २४.८५ ॥

ताराभिरिन्दुरिव भानुरिव प्रभाभिः
युक्तो वशाभिरिव वारणयूथनाथः।
विद्याभिरात्मविदिवाभ्यधिकं विरेजे
997 योगेश्वरो युवतिभिः सह मोदमानः॥ २४.८६ ॥

पायं पायं प्रेयसः कान्तिमाध्वीं
माद्यन्तीभिर्मञ्जुलालापिनीभिः।
प्रत्येकोक्तिश्लाघनप्रीणिताभिः
998 प्रायो भोगाः पर्यवाह्यन्त ताभिः॥ २४.८७ ॥

करणव्यपायसमये पुनर्भवं
विनिवर्त्य शाश्वतसुखं प्रदास्यता।
स्वपदानुभूतिरुदपादि तादृशी
999 सुदृशां स्वसम्मतिभृतां गदाभृता॥ २४.८८ ॥

तद्गतेन मनसा विवशानां
तन्मयीकृतधियामिव तासाम्।
अप्रलुप्तरहसामभजेतां
1000 स्वप्नजागरदशे न विशेषम्॥ २४.८९ ॥

श्रियमनपायिनीं वसुमतीमिव दत्तकरां
सह महिषीगणेन विभुरेक इवानुभवन्।
यदुभिरनन्ततार्क्ष्यपृतनेशनिभैः सहितो
1001 निजपदमस्मरन्निह निवासमरोचयत॥ २४.९० ॥

www.prapatti.com

उपचितचित्रधर्ममुपशान्तविपक्षभयं
मुदितवधूजनः स मुखरं निगमध्वनिभिः।
बहुविधरत्नशालि बहुमान्यसमग्रगुणं
1002 वलयसमं भुजस्य वसुधावलयं बुभुजे॥ २४.९१॥

अनितरजनलभ्यां प्रीतिमासेदुषीभिः
सुचिरमनुबभूवे स्वर्गमोक्षातिशायी।
निरुपधिकरसाब्धिं निर्विशन्तीभिराद्यः
1003 कुलयुवतिभिरित्थं कोऽपि शृङ्गारभूमा॥ २४.९२॥

सहजबलसमेतः शक्रपूर्वैरजय्यः
समुदितविषमास्त्रस्तादृशानन्दहेतुः।
अविदितरचनेन स्वेन पार्थाय गीतः
1004 स्वयमजनि स कामः कोऽपि धर्माविरुद्धः॥ २४.९३॥

स्वपदनलिनभाजां स्वर्गमोक्षौ यथार्हं
करणविगमकाले कल्पयिष्यन् क्रमेण।
मधुरिपुरिह नूनं मन्दपुण्यैरलभ्यौ
1005 समतनुत विहारैस्तावुभौ सम्प्रयुक्तौ॥ २४.९४॥

नारीदृष्ट्या नियमितधियो नाकनाथेश्वरत्वं
सम्भोगे च प्रवणमनसः शाश्वतं ब्रह्मचर्यम्।
अत्रैकस्यां पुरि निवसतः सर्वलोकाधिकत्वं
1006 निध्यायन्तस्त्वरितमतरन् दुस्तरां तस्य मायाम्॥ २४.९५॥

आसीदेवं परिणतमधिद्वारकं द्वापरान्ते
व्यासप्रख्याविभजनभवद्वेदशाखोपमानाम्।
चिन्तातीतं यदुपतिमनःप्रीतिचिन्तामणीनाम्
1007 एकं तासां भवरसभुजां भाग्यमेकातपत्रम्॥ २४.९६॥

गुरुभिरनघचित्तैराहितोदारभूमा
सुरभितरसमेतत्सूनृतं वेङ्कटेशः।

www.prapatti.com

व्यतनुत यदुवीरप्रीतिमिच्छन् प्रभूतां
1008 कविकथकमृगेन्द्रः क्षेमदं काव्यरत्नम्॥ २४.९७ ॥

॥ इति लघु यादवाभ्युदयः समाप्तः ॥

www.prapatti.com